BÜTÜN ESERLERİ-6

SEVGİ SOYSAL

bakmak

BİLGİ YAYINEVİ

187
6
SEVGİ SOYSAL • bakmak
b

BİLGİ YAYINLARI : 187
SEVGİ SOYSAL, BÜTÜN ESERLERİ : 6

Birinci Basım 1977
İkinci Basım 1981

Üçüncü Basım
Nisan 1986

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Tel: 31 81 22 — 31 16 65
Yenişehir - Ankara

SEVGİ SOYSAL

Bütün Eserleri
6

Bakmak

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu
desen : haslet

SEVGİ SOYSAL/BÜTÜN ESERLERİ

1. Yenişehir'de Bir Öğle Vakti
2. Yürümek
3. Şafak
4. Barış Adlı Çocuk
5. Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu
6. Bakmak
7. Tante Rosa
8. Hoş Geldin Ölüm

olgaç basımevi — ankara

İÇİNDEKİLER

İyi Aile Gazeteciliği	7
Oligarşi Kim?	11
Az Dinamit - Demirel'in Elinden Olsun!	14
«Her Türk Evine Bir Bayrak Gerek»	18
Yedi, Sekiz, Dokuz - Yunan - Domuz	22
Ankara'nın Taşı Deme Durmaz Gözümün Yaşı	25
«Bu Kevgirde mi Durulanır Aşk Makarnaları?»	28
Bamsibeyrek Milliyetçiliği	32
Emektir Sevmek	35
«Seni Uzaktan Sevmek Aşkların En Güzeli»	38
Sermayeden Yana mısın Türk'sün, Emekten Yana mısın, Sürün	41
Ormana Bakmaktan Ağacı Kaptırmak	45
Miting mi, Geçit mi?	48
Rareyle Calacula Damburleyli	52
Bir Zemberek Gibi Her Yıl	56
Sokağa Çıkanın Paçası Çamurlanır	59
Anası Bellenenler Günü	63
Faşizm ve Gençlik	67
Dum Dum Keyif	70
Paralar Cebe Kadınlar Eve	73
Cemaziyelevvel 19 Bayramı	76
Hedefimiz Ergenekon-Zehra Konfeksiyon	79
Şimdiki Çocuklar Bayramsız	82
O Erkek Bu Erkek - Asıl Erkek Anaları	85
Sünnet Çocukları	88
Yılbaşı Hindileri	91
Bakmak	94
«Türk» Var, «Türk» Var	97
Gerçeği Yazmak	100

TRT Dosyası Ya da Ölmüş Bir Kurumun Evrakı - Metrûkesi 103
Özerklik Ruhuna Fatiha 106
Çıkmaz Sokak 109
Dur, Dur, Şimdi Gol Girecek! 112
İnsan Sevdiğini Kapatır 115
Nereye Payidar, Nereye? 118
Şefkatli Toplumun Canavar Anası 121
Anayurt - Kakayurt 124
Hüküm Giyen Çocuklar 127
Tedhişçi İsrail 130
Engelli Koşu 133
Bırak Aba Dövecek 136
Paşaların Paşası 139
Karabatak Sever Sol 142
Evet İsyan! 145
Yarış Atları 149

İYİ AİLE GAZETECİLİĞİ

Ankara'nın oturaklı gazetecilerinde bir telâş, mesleki itibarları mahvolmuş. Neden yokolmuş mesleki itibarları? Aslında gazeteci olmayan bir gazeteci, millete duyurulmasında sakınca görülen bir haberi, yani haber olmayan haberi yayınlayarak, gazetecilere ve gazeteciliğe olan güveni yerle bir etmiş, bundan sonra büyüklerimiz, artık büyük gazetecilerimize, büyük haberleri söylemezlermiş.

Herkes soruyor: Halka söylenmedikten sonra, büyükler arasında yapılan sohbetlerin haberle, gazetecilikle, kamuoyu oluşturmakla ilgisi ne? Adamlar sanki dört büyükler, Postdam konferansında dünyayı paylaşıyorlar. O arada dünya halklarının kaderi konuşuluyormuş, varsın konuşulsun, halklara ne?

Tutum, buna yakın bir tutum. Bizim Ankara gazetecileri devlet büyükleriyle sık sık sohbet ede ede, kendilerini devletin parçası sanmağa pek meraklıdırlar. Başbakanlarla muhalefet liderleriyle, bakanlarla, siyasilerle, her bir şeyi konuşabilirler. Ama yazamazlar. Yazılır mı? Sonra adamlar onlara güvenmez bir daha, güvenip de halkın duymasında sakınca görülmeyen, uygunsuz olmayan ufak tefek haberleri de söylemezler. Gazeteciler bu haberleri kendileri bulmak zorunda kalırlar. Haklı adamlar.

Aslında Ankara gazeteciliğindeki yüksek bürokratlık merakı yeni değil. Tek parti devrinden aktarılmış bir gelenek bu. O zamanların önemli gazeteleri, devletle özdeşleşmişlerdi. Önde gelen gazeteciler, Atatürk'ün sofrasının da gedikli konuklarıydılar. Masa sohbetlerinde geliştirilen vatan millet meseleleri, sonradan gazete makalelerinde işlenir,

halkımızın bilmesinde fayda umulan konular haber olurdu. Devrin ünlü gazetecileri, kendilerini bakanlardan, genel müdürlerden farklı görmedikleri gibi, devlet büyüklerimiz de bu gazeteleri birer devlet dairesi gibi görüp masariflerini görürlerdi. Bu «yüksek gazeteci-yüksek bürokrat özdeşliği» ve gazeteciyi, halktan üstün, devleti korumakla yükümlü biri saymak geleneği o günlerden kalmış olmalı.

Biz, eski TRT'ciler, bu anlayışı yakından tanırız. TRT iç haberler müdürlüğü, halkımız için önemli olan haberleri yayıp, onu oluşturmaktan önce, çok daha önemli işlerle uğraşırdı: Partilerarası ilişkiler, kuvvet komutanlıklarının durumu, bakanlık kulisleri, işçi-işveren ilişkilerinin tanzimi, Cumhurbaşkanlığı seçimi gibi önemli işler. Haberlerin sırası da, dinleyici ve seyirciye ilişkin önemleri açısından değil, bürokratik sıralamaya göre yapılırdı. Ast-üst ilişkisi vardı haberlerde. Cumhurbaşkanlığıyla ilgili haberleri, o gün ülke de batsa, ilk başta vermek gibi. Zaten ülkenin batışı asla haber olamaz. Çünkü devleti korumakla yükümlü habercilerimizin asıl görevleri bu batışı komuoyundan gizleyerek engellemektir.

Zonguldak'daki bir işçi ayaklanması da böylesi nedenlerle verilmemişti. Bir iç hizmet toplantısında bu tutumu eleştirdiğim için, 12 Mart'ın hemen ardından sayın meslektaşlarımca yetkili makamlara ihbar edilmiştim. Böylece az gecikmeyle de olsa, asıl görevlerini yapmışlardı.

Gerçekten zor bir iş bu devleti korumak. Gazetecilik gibi sıradan bir mesleğin sınırlarını zorluyor. Bu nedenle önüne gelen gazetecilik yapmamalı.

Şimdi meseleye bakalım. Çağlayangil, almış İsmail Cem'i karşısına, iyi bir aile çocuğu görünüşüne aldanarak, Türkiye'nin her bir işi içinde CIA vardır. SAVAK, İsrail gizli servisiyle MİT arasındaki 'muâşşaka' başını alıp gitmiştir diye dedikodu ve hasbıhalde bulunmuş.

İsmail Cem de, parlamentoda kendisine yapı-

lan saldırıları dinleye dinleye aile terbiyesi bozulduğundan olacak, büyüklerarası bir sırrı, ağzından, daha önemlisi kaleminden kaçırmış. Yani şimdi, bu olur mu? Bize şimdiye kadar kimler, neler söyledi de yazmadık, diye tasalar içinde dolaşanlara hak vermemek mümkün değil.

Ama ey çok sorumlu arkadaşlar! Çok önemli kişilerle çok önemli şeyler konuşa konuşa ve çok önemli kişiler arasında sayıla sayıla, önemliyle önemsizi ayıramaz duruma mı geldiniz?

Bu memlekette «Bağımsız Türkiye» diye bağıra bağıra tam üç genç asıldı. Neredeyse sayısız diyebileceğim kadar genç, yine «Bağımsız Türkiye» diye bağıra bağıra vuruldu. Şimdi aynı sözü, eski ve yeni bir dışişleri bakanmm söylemiş oluşu yazılmayacak da ne yazılacak?

Üstelik ortada öyle bir güveni kötüye kullanma durumu da yok. Sayın Çağlayangil o dönemde bu görüşlerin yayılmasını istiyorlardı, onun için söylediler. Sayın Demirel de öyle istiyorlardı, Ecevit'in uzun süre iktidarda kalacağı umuluyor, el değiştireceği umulan Amerikacılık yaftasıyla, yeni hükümetin başı ağrıtılmak isteniyordu. Bu görüşlere çok benzer görüşler, Demirel'in izni ve istekleriyle, Güneş gazetesinde de yayınlanmış, hatta televizyon reklamlarına bile geçmişti. O zaman Adalet Partisinin tutumu, vefasızlığa karşı her türlü intikamı mubah gören nikâhlı karı tutumuydu. Amerika'nın gücüne fazla inandıklarından olacak, «Boş ol»dan bu kadar az sonra, yine iktidara gelebileceklerini ummamışlardı. Kısaca, o sıralar Sayın Çağlayangil, yayılmasını istedikleri bir dedikoduyu yaymıştı, o kadar.

Onun için bırakalım bunları. Bakanlıktan düşmüş, ya da yeniden bakan olmuş zevat ve diğer erkânla varsın aramız o kadar iyi olmasın. Ve varsın, nice yurtseverin, Çetin Altan gibi gazetecilerin hapiste yattıkları dönemde, Bayram gazetesine başmakale döşenip, o zamanın Başbakanı Ferit Melen hakkında «Türkiye'nin gelmiş geçmiş en namuslu

Başbakanı» diye övgüler yazdıran cemiyet başkanlarımız, lokal ve kooperatif konularında bunca başarılı olmasınlar.

Ve varsın, ülkemizin bağımsızlığı adına, aile terbiyemiz bozulsun.

Politika, 24.3.1976

OLİGARŞİ KİM?

Sayın albay yönetmenlerimizden Nurset Erarslan'ın «Çanakkale Arslanları» filmi, televizyonumuzun «gittikçe yükselen milliyetçilik mücadelesine» parlak bir sayfa daha kattı. Hasan Pulur'dan öğrendiğimize göre, bu büyük millî şaheserin asıl yönetmeni Albay Erarslan değil, Turgut Demirağ imiş. Ordu Film Merkezi kendi stüdyolarında yeni bir Çanakkale savaşı vererek filmi epeyce değiştirmiş. TV program yayınlarına da «yönetmeni Nusret Erarslan» diye yazılarak bir soyadı ekiyle daha da arslandırılmış. Aslında bu film, ister aslından daha az aslan, ister daha fazla aslan, ister baştan başa aslan olsa ne yazar? Biz zavallı televizyon seyircileri açısından.

Niyetim, bu film hakkında yazı yazmak değil. Çünkü böyle bir şeyi ciddi ciddi yapabilmek için, ciddiyeti iptilâ haline getirmiş olmak gerekir. Zaten filmden aklımda kala kala burulup duran palabıyıklarla, «adımı değiştirdiniz, herşeyimi değiştirdiniz, ama kanımı değiştiremediniz» gibisine inciler kaldı. Hayın Urum papazının Türkler aleyhine kullanmak istediği Aleko adındaki Rum çocuğunun lafı. Böylece kanı sayesinde Türklüğünü hatırlayıveren oğlan, Çanakkale'yi hiç geçilmez duruma getiriyor. Ya kazara bu oğlan bir ameliyat geçirmiş olsaydı da, kanı falan değiştirilseydi? Bizim televizyon milliyetçileri, Çanakkale'nin niçin geçilmediği konusunda böyle ciddî bir izahtan mahrum kalırlardı.

Bu çok bıyıklı filmin ruhlarımıza verdiği «kûşende» tarih şuurunu ayakta tutmak için, bir de Malazgirt savaşını konu alan müthiş bir piyes oynadılar. O piyeste de, savaş hakkında pek bilgi edinememekle birlikte, bol bol bıyık seyrettik. Te-

levizyonumuz bu tür milliyetçilikte ısrar ederse korkarım, «milliyetçi televizyon» adı, «çok bıyıklı televizyon»a dönüşecek. Yine de, bıyıkların tartışılmaz etkilerini bir yana bırakacak olursak, o çok aslanlı filmde edilen sözler arasında üzerinde durmağa değecek bir, «Çanakkale geçilmez» sözü var. Ben öyle, «Çanakkale geçilmez» gibisine genel sözlere oldum olası tutulurum. Filmde, geçilmeyen Çanakkale Boğazında, yabancı muhrip rolüne çıkmış bizim muhriplere bakarken, gözüm eski Yavuz savaş gemisini de seçer gibi oldu. O da, ha babam bizim kıyıları topa tutuyor. Gel de kızma, filmde İngiliz'e soyunuyor ya, biz onun aslında Goeben adlı bir Alman serdengeçtisi olduğunu biliriz. Breslau adındaki suç ortağıyla birlikte, Çanakkale yoluyla nasıl tıpış tıpış İstanbul Boğazına kurulduğunu ve bizi bir güzel Birinci Dünya Savaşına soktuğunu da. Osmanlı İmparatorluğunu kesin bir çözülmeye getiren, Birinci Dünya Savaşının başımıza açtığı nice dert bir yana, yalnız Çanakkale'de bunca şehit vermişiz. Ben ruha falan pek inanmam ama, artık Yavuz gemisini, bir de Çanakkale'de İngiliz zırhlısı olarak gören ruhlar arasında şehitlerimiz de var idiyseler nasıl şâd olmuşlardır ki artık?

Böyle «Çanakkale geçilmez» gibisine sözlerle, ekranda kıpırdamayan bir anıta harcanan dakikalarla, fonda bangır bangır okunan şiirlerle tarih «şuur»u verilecekse, Çanakkale öyle bir geçilir ki! Mütarekeden sonra boğaza kurulan itilâf devletlerinin zırhlıları nasıl geçtilerse, öyle.

Şinasi Nahit üstadın bir sözü vardır, «Bu memleket uzun laftan battı» diye. Bu «Çanakkale geçilmez» gibisine sözleri duya duya, «Bu memleket boş laftan battı» da diyebilir.

Şaka bir yana, bu genel söz düşkünlüğüne solda da rastlamak mümkün. Özellikle, uzun ve boş laflı sloganlar konusunda. Nerden, niçin ve nasıl soruları hiç kullanılmadan rasgele atılan sloganlar var. «Devrimciler ölmez» sloganı gibi, «Kürdi azadi» sloganı gibi.

Şimdi, temcit pilavı gibi yerli yersiz, «Devrimciler ölmez» denirse, bu sloganın sonu nerdeyse, «Çanakkale geçilmez»e varır. Devrimcinin, nerde, niçin ve nasıl öldüğü ve ölebileceği üstünde hiç durulmayacaksa, buradaki ölmezlik tanımı, nektar şarabı gibi soyutlaşır. Elbette ki, bu sloganla söylenmek istenen, Pablo Neruda'nın, «Bin doğarız ölümlerle» mısraında olduğu gibi, devrimin ölümlere rağmen güçlenen hayatiyeti. Evet, devrimin hayatiyeti, yani aslolan, yine hayat, ölümlere rağmen mutlaka güçlenecek olan, asıl ve önemli olan «hayat», devrimin hayatiyeti önemli olan. Bu önemsenmez olursa o zaman, «devrimciler ölür» olur.

Bu konu öyle kolaylıkla geçiştirilecek bir konu değil elbet. Buna benim şimdi yaptığım gibi rasgele değinivermek, belki bu sloganı rasgele kullanmak gibi, düşüncesizce bir davranış. Ama hiç olmazsa ucunda bir güzel insanın daha ölümü yok.

Kimi de çok akademik bu sloganların. Hani bir slogan yığınlar anlamasın diye düşünülse bu kadar başarılı olunur. «Katil oligarşi» gibi. Geçenlerde «Hasan Değil Basan Alır» filmini gösteren bir İç Cebeci sinemasının duvarında okudum bu sloganı. Daha doğrusu bizim Hayriye okudu. Dolmuştaydık. Hayriye gündelikçidir, ama okuma yazma bildiği gibi, şu son «faşizmi protesto» mitingine kendiliğinden katılacak kadar uyanıktı. Soruverdi : «Abla bu oligarşi kim ki?» diye. Zaman az, durağa geldik geliyoruz, üstelik dolmuşta, «Oligarşi diye mutlu azınlık yönetimine derler» biçiminde sosyal bilim dersine girişmek ukalâca kaçacak. Yanıtlayıverdim.

«Oligarşi kim mi? Ha şey, şu Yahya var ya onun ortağı.»

Politika, 29.3.1976

AZ DİNAMİT — DEMİREL'İN ELİNDEN OLSUN!

Üst başlık sarı. İki parmak eninde puntolarla: «Anarşistlerin Hunharca Tecavüzü.»

İkinci başlık mavi. El ayası eninde puntolarla: «Gazetemiz Bombalandı.»

Ardından, «menfur hadise» diye başlayıp... «arkadaşlarımız ölümden şans eseri kurtuldular...» diye gelişen, yüksek tansiyonlulara tavsiye edilemiyecek açıklamalar.

Ne diyelim. Geçmiş olsun!

Zamanında evi dinamitlenmiş biri olarak halden anlarız. Ne var ki, Son Havadis bizden şanslı; olayın ertesi günü suçluları biliyor: Anarşistler! Bizim dinamitçiyi, aradan dört yıldan fazla geçtiği halde hâlâ tanımak şerefine mazhar olamadık. Ama paşaların paşası Elverdi paşanın mantığından gidersek, bizim evi de anarşistlerin bombaladığı muhakkak. Çünkü bu anarşistlerin sağı solu belli olmuyor. Bir bakıyorsunuz ülkücüleri, bir bakıyorsunuz kendi yandaşlarını öldürüyor, bir MHP, bir CHP binalarını dinamitliyorlar.

Pes doğrusu! Döne döne, bir sağa bir sola dinamit ve kurşun yağdıran bu anarşistler nasıl şeyler ki? Dinamitomanyak bunlar, hem de makineli tüfekli!

Neyse, suçluyu bulmak bizim işimiz değil. Memleketimizde istenen suça istenen fail mutlak bulunur. Boğaz Köprüsünü uçuranlar ve Kültür Sarayını kundaklayanlar ve de Sofya'ya uçak kaçıranlar hangi metodlarla bulunursa öyle. «Son Havadis»in gönlü rahat olsun. Bu menfur tecavüzü yapan hunharlar da aynı nazik metodlarla bulunur

elbet. Zaten salı günkü Son Havadis yazıyor. «Polis fanatik 11 Maocuyu yakaladı» diye. Artık anarşistlikten Maoculuğa terfi eden bu 11 kişi, değil yalnız «Son Havadis»i, en az 11 yeri daha dinamitlemiş olduklarını itiraf ederler. Böylece de Son Havadis gazetesi «hak bildiği hürriyetçi demokratik yolda mücadelesine şehit vermeden» devam eder.

Evet. Gerçekten kötü şey bir gazetenin ya da herhangi bir yerin dinamitlenmesi. Üstelik faydası da yok, dinamit tüketiminden başka. Dinamitin şimdiye dek kimseyi düşüncesinden döndürdüğüne rastlanmadığına göre. Hatta kimi durumda daha da güçlendirici oluyor. Usta yazar Bedii Faik'in de yazdığı gibi:

«Kaba kuvvetten başka, kahpelikten ve şirretlikten başka silâhları olmayanlar, bir fikre bağlılığın yeryüzündeki bütün şiddet kabalıklarını ve kahpeliklerini aşan bir kudret ifadesi olduğunu bilmezler. Korku fikrin değil, kabalığın omuzdaşı, kahpelik fikir savaşının değil korkunun temel taşıdır.»

Sayın yazarın oldukça usta bir üslupla ifade ettikleri infiale, Ülkücü Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, üslup bakımından aynı düzeyde olmasa da kaleminden kan damlatmakta aşağı kalmayarak şöyle katılıyor:

«Son Havadis gazetesine bomba atanların mezar kalıntısı Marks'ın köhnemiş fikirlerinin temsilcileri olduklarından ve gerçek kızıl faşizmi temsil ettiklerinden şüphemiz bulunmamaktadır.

Kaba kuvvet denemeleri ile fikirlerin susturulduğu görülmemiştir.

Kaba kuvvet denemelerine girişenlerin aslında fikir platformunda söyleyebilecek hiç bir şeylerinin olmadığı açıktır.»

Şimdi soracaksınız: Niye yazıyorsun bunları? Bedii Faik üstadın fikir cambazlığı herkesin malûmu. Ülkücü Gazeteciler Cemiyeti Başkanının sözlerini ise TRT bültenlerinde bol bol dinledik. Doğru. Benim diyeciğim şu: Sayın «Son Havadis» mensupları başlarına gelenin telâşından, kahpeliğe ve

kalleşliğe duydukları infiale fazlasıyla kapıldıklarından olacak, kendi gazetelerinin tahribini manşete geçirirlerken, aynı gazetenin 4. sayfasında, bir zamanlar Tan matbaasına yapılmış olan çok büyük saldırıyı, ballandıra ballandıra anlatıp, öve öve göklere çıkarıyorlar. «*Tan matbaasının tahribinden sonra üniversite gençliği Beyoğlu'na giderek burada bulunan ve komünizm neşriyatı yapan... 'Yeni Dünya' gazetesiyle, 'Görüşler' dergisinin matbaa ve gazete idarehanesini de tahrip ederek, komünist kitapları satan kitabevleri de 'La Turquie' isimli Fransızca komünist neşriyat yapan gazeteyi de tahrip ederek komünistlere gereken cevabı vermişlerdi.*»

Kendi gazeten olunca, başbakan yardımcısından İstanbul Valisine kadar infialden infial beğen. Ama, Tan gazetesine yapılanları, bunca yıl sonra bile «gereken cevabı vermek» olarak yorumla. «Fikre tahammülsüzlüğün en belirgin örneği, yayın organlarını tahribe kalkışmaktır» diye başmakale döşen sonra. Ama diyeceksiniz ki, fikir var fikir var. Doğru. Ben de öyle düşündüm. «Bir dava ve fikir gazetesi 'Son Havadis'i bu yollarla susturmak ve yıldırmak mümkün değildir.»

Gerçekten de değil! Açın gazeteyi, bırakın dinamiti, bombardımanla bile yokedilmiyecek fikirler peşpeşe.

«*Samsun Cumhuriyet meydanında yapılan Adalet Partisi mitingi gerçekten çok alâka çekiciydi. 'Allah' ve 'Bilim' kelimesinin belki de en çok bir arada kullanıldığı bir mitingti. Sayın Demirel'in ağzından 19 kere 'Allah', 17 kere 'İlim' kelimesi döküldü... Allah ve ilim kelimelerinin bu kadar güzel kucaklaştığını ilk defa görüyorum. Sayın Erbakan mitingi izleseydi çatır çatır çatlardı... Dinamitin iyi ve kötü ellerde oynadığı rolü müşahade ettim bu gezide. Anarşistlerin elinde dinamit, parçalayıcı, öldürücü bir silâhsa, Demirel'in elinde baraj yapıcı, kayaları deviren bir refah aracıydı.*»

Böylece Sayın Demirel'in de, elinde dinamitle dolaşanlardan olduğunu öğrendik; solun durumu

kötü. Fikrin kaba kuvvete lâyık ve gereken dersi almaya müstahak olanına sahip olmak yetmiyormuş gibi, dinamitin iyisini de Demirel'e kaptırmış durumda. Halkımıza gelince. Halkımıza da az dinamit, ama Demirel'in elinden olsun.

Politika, 2.4.1976

«HER TÜRK EVİNE BİR BAYRAK GEREK»

Sıkıyönetim ve ara rejimler solisti Metin Toker yine ekranlarda komünizm ve faşizm konusunda «keşfiyatta» bulunuyor. Bu belgesel değeri çok büyük diziye herhalde yakında BBC talip olur. İngiliz seyircileri de savaşta ölen Rusları öldürenlerin aslında Bolşevikler olduğunu öğrenerek Türk seyircilerinden geri kalmamış olurlar. Onlar, komünistlerin hep komünistlerce öldürüldüklerini bilmiyorlar ki. Artık bu filmi gördükten sonra Ali Elverdi Paşayı çağırıp bütün Britanya halkını kapsayacak bir Briefing düzenlerler. Gerçi Alman işgali döneminde ortada Çinliler yoktu. Ama buna da bir çare bulunur. Artık çocukların bile tanıdığı, «asılmış Rus köylülerinin» resmini, esir Türklerden bir görüntü, diye gösterir ve Nazi üniformasıyla işgal kuvvetleri yanında çarpışmış olan Kırım Tatarlarının aslında İrlandalı anarşistler olduğunu söyler.

Dünya sosyal bilimcilerine yepyeni dersler veren bu belgesel diziye ORTF de talip olur. Böylelikle Fransız seyircileri de; «20. yüzyıl dosyası» adındaki kendi belgesellerinin tarihi nasıl tersyüz etmiş olduğunu, «Moskova savaşı»nda ve «Leningrad»da can veren Rus köylülerinin aslında Naziler tarafından değil bizzat komünistler tarafından öldürülmüş olduklarını öğrenerek, kendilerini aldatmış olan ORTF hakkında dava açarlar. Ne yapalım? Onlar da Briefing yaptırsınlar. Bir-iki Elverdi Paşa Briefingi bir-iki de Metin Toker programı yaptırdılar mı, CIA'nın aslında parmaksız, Karl Marks'ın ise sakallı olduğunu öğrenirler. Neyse, İngiltere ve Fransa'da Metin Toker programları yayınlanmaya başlarsa ne olur, tam bilemeyiz, ama bizde yayınlan-

maya başlayınca ne olduğunu yakın geçmişten, iyi biliriz.

Evet, Metin Toker, yeniden televizyonda boy gösteriyorsa, ya rejim, ya da sıkıyönetim kokusu almak gerek.

*

Bahar geldi, inşaat mevsimi başladı. Müteahhitler hızlı bir çalışma dönemine girişirler artık. Devletin temel inşaatı da bu yüzden yeniden gündemde. Yalnız bu temel inşaatı, arsanın büyüklüğü dolayısıyla kolay değil. Çukuru kazmadan önce arsanın temizlenmesi gerekiyor. Başbakanın «Genel af kanunu dolayısıyla kirlenen sokakları devletin gücü temizleyecektir» demesi bundan. Tabii bol bol da çimento gerekecek bu arada. Yalnız, devletin temelleriyle uğraşmak öteki inşaatlar gibi basit ve somut bir şey olmadığından, Demirel planından temin edilecek çimentoların hayalîliği üstünde durmamak gerek.

*

Ortadoğu gazetesinin sayın profesör yazarlarından Prof. Dr. Muharrem Ergin diyorlar ki: «...*Dış politikada Türkiye'nin oturacağı ve hassasiyetle itina göstereceği esas temel, sağlam bir Türk - Amerikan ittifakıdır. Bunun dışında her tercih Türkiye için sonu meçhul zaaflarla doludur. Türkiye jeopolitiği ve tarihi, sosyal şartları üçüncü dünyalığa katiyen elverişli değildir. Türkiye kaderini gevşek ve sarsak Avrupa'ya da, bağlayamaz; geriye sadece uzak ve müttefik Amerika kalmaktadır... Türk - Amerikan ittifakı hava ve su kadar lüzumlu, nefes ve oksijen kadar hayatîdir.*» Sayın Demirel'in aslında parlamentoya getirilmesi son derece doğal olan bir anlaşma için, televizyon kamerasına şişine şişine, «Getireceğiz efendim, parlamentoya getireceğiz» diye böbürlenmesindeki hikmet anlaşıldı. Büyük Tür-

kiye'yi hizmetlere boğan hizmet iktidarları, biraz da parlamentoya hizmeti düşünmüşler. Anlaşma görüşülürken, Ankara'nın kirli havasında yaşamak zorunda kalan milletvekillerimiz bol bol oksijen alacaklar. Yalnız, bunca hava arasında, CHP'nin ne gibi bir hava takınacağı üstünde dikkatle durmak gerek.

*

İşveren Sendikaları Genel Başkanı Halit Narin, «Toplu pazarlıklar çarpık ideolojilere âlet edilmektedir» diyor. Aşırı ücret taleplerinden yakınmalar da arttı. Sermaye çevreleri sendikalardan ve ücret taleplerinden sızlanmalarını çoğaltıyorlarsa, demokrasimizin yeniden bir çarpıtılmaya uğratılmasını hesaba koymak gerek.

*

Bombalar patlıyor, gizli MİT operasyonları hızlanıyor, gençler kim vurduya gidiyor, üniversite denetleme kurulunu toplantıya çağıran Demirel, «Gerekirse sıkıyönetime gidilecektir» diyerek fetva peşinde olduğunu açıklıyor, ama hepsinden önemlisi, «Gevşek ve sarsak Avrupa»nın bir parçası olan Yunanistan bize hased ediyor.

Yunanistan'ın hasedi bize pek yaramaz. Başlarında cunta varken de bize hased ediyorlardı da başımıza 12 Mart geliverdi. Sonra cunta generalleri, Metin Toker'e, siz bu işi bizden usturuplu yaptınız, diye hasedlerini belli etmişlerdi de, ardından da usturuplu tutuklama, işkence ve idamlar dönemi başladı. Bu bakımdan Yunanistan'ın hasedi üstünde durmak gerek.

*

Ali Paşanın I Nolu Sıkıyönetim Mahkemesince tutuklandığında duruşma salonundan çıkarken yer-

de bir kalem buldumdu, üstünde, «Made in USA» yazıyordu. Kelepçelenen ellerimle kalemi taşımak zorlaştığından saklaması için avukatıma vermiştim. Kontr-gerillada yatan bazı koğuş arkadaşlarım da «Made in USA» damgalı başka mallar görmüşlerdi. Onun için bu yeni anlaşmayla sağlayacağımız sayısız faydaların arasında, bu tür mallar olup olmadığını kurcalamak gerek.

Aslında bunların hiç biri pek gerek değil.

Peki ne gerek? Ne gerek? Ne gerek?

Bilmiyecek ne var : «Her Türk evine bir Bayrak gerek.»

Politika, 5.4.1976

Ahırdan bozma olduğu için bir adı da «Eşşek damı» olan Kazıkiçibostanları'na nazır Yıldırım Askerî Tutukevinde unutulmaz günler geçiren kadın tutuklular, polis Suna'yı iyi hatırlarlar. Ağzında cikleti, belinde tabancasıyla tam bir kenar mahalle faşistiydi o. «Ay şimdi saçınızı başınızı paralıyacam kızlar», «cımbızınız var mı? Nöbetten sonra davetliyim» diye bir ezmeye kalkar, bir lâubalileşirdi.

Siyasi tutuklular, dünyada benzerine az rastlanabilecek bir kanunla «er» sayılmaya başlandıktan sonra, bizim polis Suna kendini iyice şaşırdıydı. Nasıl şaşırmasın? Hem polis hem de tutuklu olan bizlerin hem «üst»ümüz, hem gardiyanımız, hem polisimizdi. Bundan âlâ yağlı börek olur mu? Üstelik de «ast»ı durumundaki hem er, hem kadın, hem tutukluları karşısında hazırol durdurabilir, her sözüne karşılık, «başüstüne komutanım», «sağ ol komutanım» karşılığı isteyebilirdi. Cıvıtmadan edemeyen mahalle kızı tarafı işi bozmadıkça da bu yetkilerini bol bol kullandı.

«Geriye marş Hamama boy sırası dizilin!»

«Yemekleri karavanadan boy sırasıyla alın!»

Polis Suna, emirler yağdırmağa öylesine kaptırdı ki kendini, avukat görüşlerinde de sık sık araya karışıp, emrini dinlemeyen avukatların da görüşünü kesti. Ceza kanunu, savunma hakları gibi konuların, bu asker tutukluluk durumu içinde nasıl yorumlanabileceğini, kanunu çıkaranlar düşünmedikten sonra, polis Suna mı düşünecekti? Bu kanunun bizim Kazıkiçi'ndeki uygulanma mantığından gidilecek olursa, «üst»ümüz olan savcıların iddianamelerini, «başüstüne komutanım» diye kabullenme-

miz, hüküm giydikten sonra da, «sağol komutanım» diye bağırmamız gerekiyordu. Bizler bu mantığa bir türlü ayak uyduramadığımızdan, Suna'dan da rütbeli üstlerimiz tarafından, sık sık fırçalanıyor ve «isyan» suçuyla karşı karşıya bırakılıyorduk. Tabii, Anayasa, hukuk, insan hakları gibi konularda diretip «üst»lerimize karşı gelmeye her kalkışımızın ardından, cezaevinin askerî disiplini daha da artıyordu. Cezaevi Müdürü Binbaşı, bize yeni konan kuralları askerî mevzuat açısından açıklarken polis Suna da bir eli tabancasında ağzını yaya yaya çiklet çiğnerdi. Sonra binbaşı çıkar çıkmaz, «pışık» yapar bir tonda, «bundan sonra böyle,» derdi.

«Bundan sonra böyle :»

Yunanistan da bunu bilsin:

Bundan sonra böyle. Artık Ege, mege, Birleşmiş Milletler falan bilmeyiz. Karataş, şarkıcıların sesi gibi herkesin sesini işte böyle keser. Yunan lobisi'nde Avrupa Konseyinde, Birleşmiş Milletlerde, dünya basınında ne denirse densin, ne karar alınırsa alınsın, biz adamı böyle yaparız: PTT kanalını kapattığımız gibi kadın şarkıcınızı sustururuz. Böylelikle, Türk seyirci ve dinleyicilerinin radyo ve televizyon düğmelerini de onları yormamak için kendimiz kapatırız.

Gerçekten bundan sonra hep böyle olmalı. TRT Genel Müdürlüğünde harcanan ve zaten yıpranmış olan Çağlayangil'in yerine, Dışişleri Bakanlığı makamını çok parlak bir biçimde dolduracağı anlaşılan Sayın Karataş hepimize örnek oldu. Bu Yunanistan'la nasıl başedileceğini hepimize gösterdiler. Yalnız, asıl Kıbrıs Tarihi olan bol tirajlı bir İstanbul gazetesinde güftesini okuduğumuz o «Meryem Ana, portakal, mülteci çadırları, teselli ve napalm» gibisine «namert» sözlerle dolu olan şarkıya tam bir misilleme yapmak için «memleketim» şarkısı yerine, «mehter müziği» konmalıydı.

Sayın TRT Genel Müdürümüzün açtığı olumlu çığıra Millî Eğitim Bakanlığımız da uymalı ve Ege denizindeki adaları, atlaslarda Türk adası olarak

göstererek, kıyı salhanlığı konusuna kesin bir çözüm getirmelidir.

Avrupa basınındaki kolaylıkla aleyhimize dönmesine sebep olan eski Yunan medeniyeti palavrasına da bir son vermek için, Anadolu'da, eski Yunan'dan kalma, taş ve mermer türünden ne varsa Ege'den denize dökülmelidir.

Neyse ki milliyetçi iktidarımız bu konuda elbette bizlerden çok daha buluşludur.

Zaten bu şarkıyı dinlemiyerek bu şarkıcıyı ekranlarda görmeyerek milli duyguları güçlenen halkımız meseleyi kavramıştı ve çocuklarımız oynarken şöyle saymaktalar artık :

«Bir iki üçler, yaşasın Türkler, dört beş altı, Rusya battı, yedi sekiz dokuz, Yunan domuz:»

Yaaa, Yunanistan : Bundan sonra böyle!..

Politika, 7.4.1976

ANKARA'NIN TAŞI DEME DURMAZ GÖZÜMÜN YAŞI

«Ankara'nın taşına bak, gözlerimin yaşına bak» diye marşımsı bir türkü var, içimi karartıyor. Ankara'yla ilgili çoğu şey gibi. Ankara'nın taşma bakmayıp da nesine bakacağız? Meret şehir değil ki, baştan başa taş. Sağa bak taş, televizyona bak taş.

Ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Cumhuriyetimizin başkenti Ankara'dır. Ankara baştan başa taştır. Büyük Millet Meclisi de taştandır. Ankara bir «baştaş»tır. Müteahhitler bu şehri taştan yaratmışlardır. Bu taşların başında yine taş üstünde taş bırakmayan bir eski müteahhit vardır. Her gün taş gibi sözler etmektedir. Ve başımıza her gün yağan bu taşlarla iyice taşkafalaşan Ankara'mızda taş gibi olaylar savrulmaktadır.

«MSP - CHP koalisyonu olacak. CHP - MSP koalisyonu asla olmayacak. DP'den AP'ye onbeş, MSP'den AP'ye yirmibeş, CGP'den AP'ye beş milletvekili geçecek. Arsan MC'ye oy verecek. Mehmet Ali Arsan MC'ye oy vermeyecek. Bağımsızlar, AP'ye geçecek. Gensoru geçecek. DP'den bir kişi daha istifa edecek. MSP'li CHP'liyi dövdü. DP'li AP'liyi dövdü. Asıl dövülen Elverdi'ydi. Maliye belediyelere para vermedi. Danimarka inekleri gelmedi. Mobilyalar sunta çıktı. Suntalar mobilya idi... Şevket Demirel, Hacı Ali Demirel, Yahya Demirel, Yaşasın Alpaslan. Çimentolar yüklenmemiş limandan, ne komünizm, ne faşizm, hürriyetçi demokrasi. Cemiloğlu için açlık grevi, Cemiloğlu aslında ölmedi. Yunan, hasedinden çatladı. Ankara sokaklarında Ruslar Çinlileri kovaladı. Çinliler Rusları Çekoslovak yapısı tabancalarla vurdular. Türkler Kırıkkale tabancalarla devleti korudular? Ne Rusya,

ne Çin, herşey Alpaslan için. Bir genç vuruldu, iki genç vuruldu, üç genç vuruldu. Hiç bir genç ölmedi. Ruslar Türkleri şehit etti. Cemiloğlu öldü. Cemiloğlu ölmedi. Lice için okul paraları nereye gitti? Demirel, Türün, Elverdi.»

Taşlı yerde biten, bitebilecek çiçekler ne kadar çiçeğe benzerse Ankara'da üretilen, üretilebilen düşünceler de öyle. Taşlaşan beynimiz, duygularımız arasında binde bir açarı bu çiçekler ise öylesine cılız, renksiz ve çelimsiz ki! Tutukevlerinin havalandırmalarında, çakıl taşları, dikenli teller ve tüfekler arasında nasıl olup da bittiğine şaşılan kır çiçekleri gibi solmaya mahkûm. Tek boyutlu bir teleks şeridi ucuna takılıp gidiyor bu çiçekler. Teleks şeridi uzadıkça uzuyor. Tek boyutlu, ensiz, dapdar bir şeride dönüşüyoruz. Üstümüze hep aynı harfler yazılıyor. AP, CGP, MHP, MSP. Demirel, Erbakan, Feyzioğlu, Alpaslan.

Burada, bu belki bir zamanlar biraz bozkır, belki bir zamanlar biraz tarih, belki bir zamanlar biraz umutlar ve kurucularla dolu, belki bir zamanlar bir başlangıç, belki bir zamanlar bir gelecek olan bu taştan şehirde, eskiden kır olan ne varsa, eskiden umut olan ne varsa, eskiden kurucu olan ne varsa, eskiden başlanan ne varsa, eskiden geleceğe yönelen ne varsa hepsinin üstüne kaba ve ilkel bir müteahhit beğenisiyle beton döküldü. Eskiden Ankara'da boz olan hiç olmazsa «kır»dı. Bir baharı, gelincikleri ve papatyaları olabilen bir kır. Şimdi boz olan sadece beton, tek kırmızısı gençlerin kanı olan beton.

Kaleiçi, Samanpazarı ve Bendderesi dışında hiç bir ilginç yeri, hiç bir geçmişi olmayan taştan bir kent. Boz beton duvarlar ve boz beton duvarlar üstünde uluyan, Bozkurtlar. Ve bunca taşın, betonun üstüne abanan sisli, kurumlu, boz bir hava. Alın size Türkiye'nin başkenti Ankara.

1924 Anayasasına, «Türkiye Devleti'nin dini İslâmdır, resmî dili Türkçedir, makarrı Ankara şehridir» diye yazılmış. 1961 Anayasasında ise, her halde şehrin şehirlikten çıkacağı, ya da çıkmakta ol-

duğu sezildiğinden, «Başkent Ankara'dır» denmekle yetinilmiş.

«Ankara, Ankara, güzel Ankara.» İşte gülmeyen yüzümüzü güldürebilen tek yaygara.

Rüşvet alanları, yolsuzluk dosyaları, işkence yapanları, her gün artan siyasî tutukluları, taş gibi bir vurdumduymazlıkla bir kuşağa kıymaya kalkanları, taptaze mezarlar üstünde ölmemiş bir Cemiloğlu için yas tutanları, vergi iadesi dağıtan Merkez Bankası ile, yurdumun yüreğine taş gibi oturan Ankara, sana yıllardır uzaktan bakan bahtıkaralar, bir gün sana varacaklar. Varacaklar ya, senden yardım falan ummak için değil. Üstüne beton dökülmüş de olsa, bozkıran tükenmeyen papatyalarına, gelinciklerine yeniden hayat hakkı tanımak için. Doğayı, hayatı ezip geçmeye hevesli silindirlerle huzur bulmuş beton asfatlarda, tıkanıp kalan soluğumuzun yeniden arınması için.

O zaman ne Ankara'da taş, ne de gözümüzde yaş.

Politika, 9.4.1976

«BU KEVGİRDE Mİ DURULANIR AŞK MAKARNALARI?»

Polisin gözü önünde, bir avuç saldırgan, Ankara'nın üç yerinde sırayla saldırıya geçiyor. Her zamanki gibi planlı, ama her zamankinden cüretli. Markası değil, öldürücülükleri önemli olan silahlarla, herkesin ve polisin gözü önünde mevzi alanlar, yine nişanlayıp nişanlayıp vuruyorlar gençleri. Ve herkesin önünde, bu bir avuç zorbanın peşine bile düşmeyen polis, ölülerin ve yaralılarının gerginliği içindeki, patlama noktasındaki öğrencilerin üzerine, panzerler ardında siper alıp ölüm kusuyor. Ölüler arasında bir senatörün oğlunun adı geçiyor. Perişan analar babalar nereye başvuracaklarını bilemiyor ve sayın Başbakanımız, evet sayın Başbakanımız, Ankara halkının tek bir yürek gibi yetkililerden açıklama beklediği sırada, evet tam o sırada, hükümetin gübre konusunda alacağı tedbirler hakkında açıklama yapıyor.

Gel, sen sen ol da bizzat dinamit olma. Gel, sen sen olma da bütün bu Teksas kentiyle birlikte patlama.

*

Yok, tutuyorsun kendini. Demokrasiye, demokratik mücadeleye inanıyorsun. Şimdiye kadar başvurulmuş her şeye, hatta daha çok şeye yeniden, faydasına inansan da inanmasan da, yeniden başvuruyorsun. Senden başka baş vuranlarla birlikte olmayı, birlikte bir şeyler yapmayı deniyorsun yeniden. Başbakandan daha başka sözler zaten beklemiyorsun ve bu da yapılmalı diye düşünen bir

kısım vatandaşla birlikte, ülkenin yüzde kırkdördünün oyunu almış bir partinin Meclis grup odasına, dert anlatmaya gidiyorsun.

*

Zaman gece yarısı. Çocukları okuyamayan —ki hiç önemli değil artık bu— çocuklarının hayatından artık hiç emin olmayan analar babalarla birliktesin. En yakın arkadaşlarının oğlunu o gün yitirmiş, damadını o gün yitirmiş analar babalarla birliktesin. Bu ziyaretten fazla bir şey beklemesen de, birliktesin.

Bu, halkın yüzde kırkından fazlasının oyunu almış bir partinin, bunca umut bağlanmış bir partinin, Meclis - Grup odasına gidilmiş, gece yarısı. Bu Teksas kentinde, başka gidilebilecek bir kapı olmadığı için, halkın bu en doğal acısına, evlât acısına sahip çıkması için, ne demek, bu acının en doğal sahibi olması gereken bir partinin Meclis - Grup odasına gidilmiş. Vakit gece yarısı.

*

Bu bir yerli senaryo değil. Bunda abartılmış hiç bir acıklılık yok. Her şey şu satıra kadar, en sadesiyle söylendi. Bu satırdan sonrasını sadelikle anlatmak, inanın ki benim için zor. Ama biz işimizi umutlara, aşklara ve duygulara bağlayanlardan değiliz. Bundan sonra anlatacaklarımız da hayalleri, ya da umutları kırılmış birinin yakınmaları değildir.

Hayır değildir. Şimdi kısaca anlatacağım sahne, anlatılması, mutlaka anlatılması gereken bir sahnedir.

Halk Partisi Grup Başkanvekili Nejat Ölçen, çok meşgul ve yorgun. Çünkü hâlâ Halk Partisi toplantısında. O kadar toplantıda ki, bütün bir gün tek bir yürek gibi yetkililerden açıklama bekleyen Ankara halkına bir bildiri bile sunamamış. Televizyon haberlerine, durum hakkında bir görüş bile ye-

tiştirememiş. Öyle, sanki sadece kendisi içinmiş gibi, bu halkın yüzde kırkından fazlasının oyunun bedeli için değil, sadece kendisi içinmiş gibi toplantıda. Başkanvekili de, bu zamansız ziyaretçileri, ne de olsa görev havasında karşısına almış.

Sanki o gün herkesin bildiği şeyler olmamış, sanki o analar babalar, serseri mayınlar gibi, gece yarısı ve çok meşgul başkan yardımcısına çarpıvermişler. Sanırsınız ki Başkanvekilinin karşısında gübre fiyatları konusunda başvuruda bulunan bir heyet var.

«Efendim. Kimler konuşacak? Adlarınız? Lütfen onar dakikadan fazla konuşulmasın, rica ederim. Önerilerinizi önceden hazırlamadınız mı? Tek tek konuşun efendim. Aranızda tartışmayın lütfen. Buraya gelmeden önce aranızda anlaşmadınız galiba.»

Hayır beyefendi anlaşmadık. Bugün üç gencin öldürülmesi konusunda da, yarın daha şu kadarının da öldürülebileceği konusunda da, aramızda anlaşmadık.

«Size tavsiyem, benimle tartışmayın, politikacıyla tartışmayın.»

Analar babalar yine de sabırlı, hayret verecek kadar sabırlı.

«Her şey düzelebilir, ama çocuklarımız öldüler mi, onlar geri gelmez» gibisine içten yakınan bir babaya :

«Bütün bunları bana mı söylüyorsun? Bizi, muhalefeti mi suçluyorsun?»

O gün, kızının nişanlısı vurulmuş olan anaya, biraz sesi sert ve ağlamaklı çıktığından olacak :

«Hanımefendi, kendinizde değilsiniz, daha sakin olduğunuz bir zamanda konuşalım sizinle.»

O ana, seninle bir daha hiç konuşur mu sanıyorsun?

«Cenazede ne olacağını bilmiyoruz. Lütfen sayın milletvekilleri cenazeye gelsinler, sahip çıksınlar.»

Önerisinde bulunan bir anaya ise (öneri getirilmesi emredilmişti ya),

«Sokağa dökülmenin zararları ve parlamenter rejimin faydaları» üstüne yavanın yavanı yurt bilgisi dersleri veriliyor, sonra.

Mitingler, grevler, bırakın bunları, bir meslekdaşınızın oğlunun cenazesine sahip çıkmak, demokratik mücadele içinde değilse, nasıl bir demokrasi bu? diye sormuyor kimse. Kimsede soru sormak isteği kalmıyor.

«Bu yollara başvurursak, sonra beni de burada değil, hapishanede ziyaret edersiniz» diyebilen, arkasındaki bunca oya rağmen, bunca yılgınlık gösterebilen bir Parti Grup Başkanvekiline, içimden, hani keşke, hiç olmazsa o zaman bir işe yararsınız, demek geliyor.

«Size burda acıklı nutuklar atabilirim, ama atmıyorum.»

Sayın Başkanvekili, çok da gerçekçi, memleket gerçeklerine vâkıf ne de olsa. Artık yeniden o çok önemli toplantıya katılacak.

Sonra toplantı bitip de kapıyı bir açacak ki, ansızın kar yağmış gibi faşizm gelivermiş. 12 Mart'ta olduğu gibi, parlamento çatısı da yine tepelerinde kalmış. Önemli olan parlamento değil mi?

Yok beyler. Kadınlar derneği değil bu. Karşımızda bu halkın yüzde kırkından fazlasının oyunu almış bir partinin başkanvekilliği var. Parlamento ya vardır ya yoktur. Parlamento bu soruna, parlamento içinde çare bulamıyorsa, siz isteseniz de, istemeseniz de, dışarda, sokakta da demokratik mücadele vardır. Ötesi:

Demokrasi havariliği nakaratları.

Bu kevgirde durulanmaz aşk makarnaları.

Politika, 14.4.1976

BAMSİBEYREK MİLLİYETÇİLİĞİ

Bamsibeyrek adı size neleri hatırlatır? Sizin de çocukluğunuz çocukluk dönemime rasladıysa «Kızıltuğ» gibisine romanlarla büyümüş olmalısınız. Bamsibeyrek bizim çocukluğumuzu yoğuran romanlarda işlenen Türk tiplerinden biriydi. Gerçi Bamsibeyrek adına gündelik Türkçemizde pek rastlanmaz. Ama ne gam? Bu romanlardaki Türk tipine de gündelik halkımız arasında fazlaca rastlanamaz neyse ki. Bu pek beğenilerek çocuk beyinlerine aktarılan Türk tipi, yemek yemeyen, ya da Türklerin korkunçluğu inancını pekiştirmek için yazılmışa benzerdi.

Bu Bamsibeyreklerin maceralarını su gibi okurduk biz. Bamsibeyrek bir oturuşta iki öküz devirir, üstüne testilerle kımız içer, pes etmezdi. Elinin tersiyle ağzını siler, ardından gök gürler gibi geğirir ve para istemeye kalkan meyhaneciyi bacaklarından cart diye ikiye ayırırdı. Bu meyhanecilerin adı ya Yorgi ya Salamon olurdu, ya Yahudi, ya Rumdular. Önemli olan, Türk değillerdi, meyhanecilik gibi hizmet gerektiren adi işleri yapmazlardı bu romanlardaki Türkler. Onlar ata binerler, Tekfur kızlarını kendilerine vurgun ederler, önlerine çıkmağa kalkanı unufak ederler, bir oturuşta bir öküz yerler, para mara da vermezlerdi.

Geçinmek için çalışmazlardı Bamsibeyrekler. Niçin çalışsınlar? Nedense hep çarpık bacaklı olan Yorgiler, Salamonlar çalışırlar, çalıştıklarının karşılığını istemeye kalkınca bacaklarından ikiye ayrılırlardı.

Şimdilerde toplumdaki huzursuzluğu sözde milli olmayan eğitime bağlayan aklıevveller çıktıkça, aklıma hep bu romanlar ve Bamsibeyrek'ler gelir. Başkalarının bilmem ama, biz tam onların anladığı anlamda milli olan bir eğitimden geçtik.

Bizim çocukluğumuzda savaş vardı. Biz milyonlarca insanın öldüğü bu savaş hakkında fazlaca bir şey öğrenmez, kırmızı oklarla bütün dünyayı istilâ eden Türk kavimlerini gösteren göçler haritasıyla avunurduk. Bizim çocukluğumuzda ekmek karneyleydi, halk şeker bulamıyor, ardı ardına askerliklerden ve kıtlıktan yılıyordu. Biz memur çocukları pek ilgili değildir bu durumla, bizim ekmek, patiska ve şeker kartelerimiz vardı ve göçler haritası sayesinde maneviyatımız da tamdı.

Ostrogotlar, Vizigotlar, Franklar, Germenler, Normanlar, Etrüskler hep Türklere verilen müstear isimlerdi ve biz ilkokulda, bütün dünyayı istilâ eden Türklere bakıp bakıp o sıralar dünyayı gerçekten istilâya heveslenmiş olan Nazileri yadırgamazdık. Hocalarımız da yadırgamazlardı ve kuruyan Orta Asya gibisine çok kalabalıklaşıveren bir Almanya'ya alkış tutarlardı, neyse ki o sıralar cihan ve ırk hâkimiyeti düşüncelerine duyulan heves, Alman ordularının peşine takılmaya varmadı da biz «Cennet Anadolu»da mahsur kaldık. Savaşa girmemekle Anadolu tam bir cehenneme dönüşmekten kurtulduysa da, cihan hâkimiyeti sevdası yatınca, biz Anadolu'da kalan mahsure Türkler, Anadolu'nun cennetliği üstünde de düşünmek zorunda kaldık.

Ardından da, akıl almaz bir hızla, dost Amerika'nın inayetine muhtaç (!) bir geri kalmış ülke oluverdik. Nicemiz de bunca milli olan eğitimi kulak arkasına atıp fellik fellik Amerikalı ve Amerikan malı peşine düştü. Üstelik Bamsibeyreklik falan da sökmüyordu. Amerikalılar verdiklerinin bedelini ödetiyordu. Hiçbir Amerikalı çocukluk romanlarımızın Yorgi'leri gibi kendisini bacaklarından cart diye ayırtmıyordu.

Anadolu'nun alfabeye cennet diye yazmakla cennet olmayacağı, olmadığı anlaşılmaya başlanalı,

meselelerin temeline inilmesi işlerine gelmeyenler, yine Bamsibeyrek tipinden medet ummaya başladılar. Çukurların üstünü bayraklarla örterek tuzağa düşülmesini kolaylaştıranlar, bir yeni Bamsibeyreği, yeni cihadlara sürmek istiyorlar. Yalnız şimdi bacağı ayrılacak Yorgilerin yerini, kim olduğu belli olmayan «Türk olmayan»lar alacak. «Türklerin Türk olmayanlarla savaşı» diye diye hakkını isteyene hakkını vermemenin yolu bulunacak ve emeğinin karşılığını isteyen de bacaklarından cart diye ayrılacak.

Hitler de halkın kapitalistlere olan hıncını Yahudilere dönüştürerek soyut düşmanlar yaratmış böylece de sırtını sermayeye dayamıştı.

«Her şey Türk için, Türk'e göre Türk tarafından.» İster ihracat yapsın, ister yapmasınlar, Yahyagil'ler, —ki madem ki Türkler—, vergi iadeleri ve devlet hazinesi onların cepleri içindir. Yolsuzluklar, rüşvetler, yağmalar, halkın ekmeğine tuzuna göz koyanlar, madem ki Türktürler, bütün bunlar, «Türk'e göre ve Türk tarafından» yapılmaktadır madem, Bamsibeyreklerce baştacıdırlar. Ve bütün bunlara karşı koymaya kalkışanlar, haklarını, çabalarının bedelini istemeye kalkanlar ve sömürünün hesabını soranlarsa Yorgilerdir, onlar Türk değillerdir ve başları Bamsibeyrekler tarafından ezilecektir.

İşte, size günümüzde cihan hâkimiyeti düşüncesi zorcana olduğundan, kendi halkını talana özenmiş, Bamsibeyrek milliyetçiliği!

Politika, 12.4.1976

EMEKTİR SEVMEK

Hani bazı büyük anneler, büyük babalar, dayılar, teyzeler, halalar, amcalar vardır çocuğunuzu pek seven!.. O kadar çok seven ki, ne bir kez çocuğunuza bakmışlardır, ne bir kez olsun lâzımlığını dökmüş, ne bir kez olsun yemesiyle uyumasıyla ilgilenmişlerdir. Çocuğa geçen bu gündelik emek hiç ilgilendirmez onları. Hatta bu görevi yüklenen kimsenin yoluna taş bile koyarlar. Çocuğa olmadık zamanda çukulata almayı, ya da keyif olsun diye uykudan uyandırmayı marifet sayarlar. Çocuğun böylece bozulacak olan yemek ve uyku düzeni hiç ilgilendirmez onları, buna emekleri geçmemiştir çünkü. Çocuğun terbiyesi de ilgilendirmez onları, onlar çocuğu sevmek diye dizde hoplatıp şımartmayı, çocuğun terbiyesi bozulunca da buna şaşmayı bilirler. Çocuğun kişiliği hiç önemli değildir, çocukla çıkardıkları bencilce keyfi, çocukla bir oyuncak bebekmiş gibi oynamayı onu sevmek sanırlar.

Oysa bir çocuğu sevmek, ona ağucuk gugucuk yapıp, onu «fış fış kayıkçı» diye sallamak değildir. Bir çocuğu sevmek, sanki o durağan bir oyuncakmış gibi, onu bir sepetten alırcasına sevip yine sepete bırakmak değildir. Bir çocuğu sevmek, onun çocukça hareketleriyle, yarım konuşmasıyla gönül eğlemek değildir. Bir çocuğu sevmek, ona, kuru yaşamamıza renk ve neşe katmak için, «de bakayım dedecim de, de bakayım teyzecim de, de bakayım halacım de» diye kendi kulağımızı gıdıklayan sözcükler belletmek değildir. Bir çocuğu sevmek, yanağını, gıdısını çimdirip, yüzünü tükürükle bulayıp sonra çocuk ıslattığında, «anası, bu çiş yapmış» diye onu yere bırakıvermek, hiç değildir. Bir çocuğu sevmek onun

yalnız hoşa gidici ve iç açıcı yönleriyle ilgilenip, bin emekle büyüyen bu yapının ameleliği söz konusu olunca yan çizmek değildir.

Çocuğu sevmenin ne olduğunu, en iyi yine çocuklar bilirler. Ve kendilerine ağucuk yapıp çukulata alanları değil emek verenleri sever ve bir ona güvenirler. Bir çukulatayla çocuğun gönlünü satın almaya kalkıp ona istediklerini yaptırmaya, söyletmeye kalkışanlara inat, «hadi bir oyna bakayım,» «hadi bir şarkı söyle bakayım» ricalarına dut ve put kesilerek verirler.

*

Zordur çocuk sevmek, onun sizin olduğu kadar, hatta çok daha fazla hayatın kendisi olduğu için sevmek, çok yavaş görünüp çok hızlı gelişen bir oluşuma yön vermek: Bir güzelim suyun, akışını, kesen taşları yorulmadan kaldırıp en güzel denize, hayata karışmasmda payı olmak, bir gelişmenin olabilecek en iyi gelişme, bir oluşumun olabilecek en iyi oluşum olması için emeğini katmak, hiç olmazsa emeğini esirgememek zordur. Zordur ya, bize sunulmuş olan bu güzelim hayata ödememiz gereken, yan çizmeğe hakkımız olmayan bir fiyattır çocuğa verilen emek. Kısa vadeli hesapların yapılamıyacağı tek karşılığı, daha güzel bir dünyanm ve daha güzel insanların yaratılmasına katılmak olan bir emek.

*

Analar, bu emeği en ucunda da olsa, mutlak tanıyanlardır. Bu bakımdan her toplumda analara gösterilen saygı, analara verilen değer boşuna değildir. Çünkü analar hayatın emekçileridir. Çocukları büyüdükten sonra da onların hayatlarına titremeleri, hayatın emekçisi olarak hayatın üstüne titremesi gereken bir şey olduğunu iyi bilmelerindendir.

Güneşin hemen her gün, bir gencin ölüsü üstüne kapandığı bugünlerde, analar eyleme geçtilerse, bunun için geçtiler.

Çünkü görülüyor ki toplumumuzda gençliği seven sadece analar. Bunda şaşacak bir şey de yok, çünkü toplumumuzda gençlere emeği geçen, onlara emek veren, hemen hemen yalnızca analar. Onların ötesinde «gençlik» sözcüğünü pek seven büyüklerimiz, yöneticilerimiz, gençleri sevmiyorlar, çünkü onlara emek vermiyorlar, daha güzel insanların oluşumuna hiç bir katkıda bulunmuyorlar.

Çünkü gençliği sevmek, «gençliğe hitabe» yazmak değildir.

Gençliği sevmek, onların spordan bilime kendi başlarına harikalar yaratmalarını bekleyip, arada sırada gerçekleşiveren bu harikalarla övünmek değildir.

Gençliği sevmek, devlet kesesinden yapılanlar karşılığında ondan kendi hoşunuza giden şeyleri bellemisini, sizin kafanızı ve gönlünüzü hoş edecek davranışlarda bulunmasını istemek değildir.

Gençliği sevmek, boşa tükettiğiniz ve bir mirasyedi gibi harcadığınız umutlardan hicap duymadan ondan «ümit» olmayı beklemeğe kalkışmak değildir.

Gençliğe sevmek, ekonomisinden trafiğine, imarından planına, yönetiminden çarşı pazarına kadar tam bir keşmekeş ve anarşi içine soktuğunuz bu düzene baş kaldırdığı zaman, ona «anarşist!» demek değildir.

Ne onun hayatının, ne de hayatın daha güzel olması için hiç emek vermeden «Ey Türk Gençliği!» demek değildir gençliği sevmek.

Hiç biri hiç biri değildir. Hadi itiraf edin, gençliği hiç mi hiç sevmediğinizi. Ve siz «agucuk» deyince o «gugucuk» yapmıyor diye onu bu yüzden copladığınızı, kanına, canına girdiğinizi itiraf edin!

Ve analara, işte en çok bu yüzden hınçlanıp kinlendiğinizi, itiraf edin! Edin de olsun bitsin! Merak etmeyin, analar işkence yapmaz.

Politika, 17.4.1976

«SENİ UZAKTAN SEVMEK, AŞKLARIN EN GÜZELİ»

Dün akşam bir elimde süt şişesi bir elimde lâzımlık, iki bebeye karşı giriştiğim ve benim açımdan pek de yükselmeyen mücadelenin doruk noktasında, televizyondan gelen baygıncana sesle, yılıverdim ve «Yemezlerse yemesinler, işerlerse işesinler keratalar» diyerek koltuğa yayıldım.

Yaşar Güvenir, çocukluğumuzda okuduğumuz yerli romanlarda aşklarından verem olan hassas genç kızları hatırlatan sesiyle, «Seni uzaktan sevmek aşkların en güzeli» diye başlayınca, içinde bulunduğum gerçekten tamamen sapıp üniversitede okuduğum yıllara dönüverdim.

Aynı bu ses, aynı sözler, ya da buna benzer şeylerle oyalanan bir üniversite gençliğiydik biz. Olgunluk sınavını kazanan herkese açıktı üniversite ya, aslında üniversite üniversite falan değildi. Derslerde not tutulan, sınavdan sınava bu notlar ezberlenip sınıf geçilen değil ders konusu üstünde, hiç bir konu üstünde doğru dürüst tartışılmayan bir başka türlü okuldu. Bu başka türlülük aslında, kızların çoraplarına ve saçlarına karışan muavinlerin yokluğundan ibaretti. Bu ve buna benzer özgürlüklerden ibaret.

Tartışılmazdı derken «Yumurta mı tavuktan çıkar, tavuk mu yumurtadan» gibisine sorunların aydınlandığı münazaraları saymayı unuttum. Bir de, bütün âşık arkadaşlarımızın, daha önce bol bol cigara içerek kalınlaştırdıkları seslerle şiir okudukları edebiyat matinelerini.

Çok cici, eğer okuduklarımıza okumak denirse, tam şimdiki yöneticilerin isteyeceği gibi, yani sadece okumakla, daha doğrusu diplomayla ilgili çocuklardık.

Öyle şimdikiler gibi, tövbe tövbe, devlete, cumhuriyete falan karşı gelmek ne demek, üniversite yönetimiyle bile takıştığımız olmazdı. Yalnız bir kez, yukarı sınıflardaki erkek öğrencilerin, fakülte çayı için salon tahsisi konusunda dekanla bozuştuklarını hatırlıyorum. Ama, gençliğin ruhunu geç de olsa anlamakta gecikmeyen dekanımız, sonradan istenen salonu verince, bu da unutuldu geçti.

Böylece «talebe cemiyeti» de, paso sorunu dışındaki en önemli faaliyetlerinden biri olan «çay» sorununu da çözerek, aldığı oyları haketmişti.

Benim hatırladığım «Cemiyetçiler» böyle şimdikiler gibi anarşist (!) kılıklı değil, lâciverde beyaz çizgili kruvaze takımlar giyen, taşra politikacısı tipleriydi. Nitekim bir çoğu da bugünkü Parlamentoda, yumurtanın tavuktan çıkıp çıkmadığı konusunda olmasa da «Kadın kılığına girmiş komünist şarkıcıların Anadolu'da komünizm propagandası yaptıkları» konusunda aydınlatıcı konuşmalar yapıyorlar.

Böylece eski cemiyetçiler üniversitede geçirdikleri boş zamanı sonradan değerlendirdiklerini kanıtlaya dursunlar, dün Yaşar Güvenir «alnımın yazısıydın» diye şarkı söylerken, boşa geçen gençliklerine yananlar olmuştur bizim kuşaktan.

*

Evet, Yaşar Güvenir, benim gençliğimdeki kuşağın şarkıcısıydı. Her şeye uzaktan bile bakmayan, sorunlara uzaktan olsun eğilmeyen, uzaktan yakından olsun düşünmeyi bilmeyen, hatta sevmeyen bir kuşağın pek bayıldığı bir şarkıcı...

Derdim Yaşar Güvenir'le değil. O yapmak istediğini iyice yapan biri. Sonradan, biraz gecikmiş bir memleket ve halk sevgisini, «Seni Uzaktan

Sevmek Aşkların En Güzeli» diye kıvırtabileceğini sanan kuşaktan olup da, bu mesafeli aşka hiç olmazsa halkı karıştırmamış biri.

Oysa ne zamandır, halkımız «Seni Uzaktan Sevmek, Aşkların En Güzeli» dercesine onu düşünüp onun için üzülüp duran bu kuşağın sesiyle yayıldı yayılacak.

Herkes halkı seviyor. Uzaktan olsun Parlamento kürsüsünün tepesinden ya da, lüküs sendika binalarının üst kat pencerelerinden olsun, halkı seviyor. Halkı sevmenin en güzel yolu da, öyle kitleden kopuk, karadan, havadan, tepelerden ve damlardan, partilerden, sokaklara kuş bakışı bakarak sevmektir halkı.

Mecliste, Adalet Partililerle Halk Partililer birbirini yiyor, demeç üstüne demeç patlatıyorlar her gün, halkı ben daha çok seviyorum, hayır ben daha çok seviyorum, diye. Emeklilik kanunundan gecekondularla ilgili kanuna kadar, «Halkı asıl ben düşünüyorum», «Hayır ben düşünüyorum» diye yenişip duruyorlar.

Büyük işçi kuruluşumuz Türk-İş de bu yenişmeyi lüküs binalarının pencelerinden kuş bakışı seyreyleyip karar verecek.

«İşçilerimizi kim daha çok severse, ona yar olurum, işçiyle işveren arasında yolumu bulurum» diye bir o yana bir bu yana göz kırpacak.

Emekçi halkımız da bu platonik aşkın büyüsüyle yayılıp oyunu bir ona, bir ötekine atacak.

Ama olmaz, olmuyor. Uzaktan sevmek aşkların en güzeli değildir.

Sorun, halkı daha çok sevdiğini, düşündüğünü kanıtlamak değil, halkı gerçekten iktidara getirecek yolları açmaktır. O yollar açıldıktan sonra ne yapmak gerektiğini halkımız kendisini uzaktan sevenlerden daha iyi bilir.

Politika, 19.4.1976

SERMAYEDEN YANA MISIN TÜRK'SÜN, EMEKÇİDEN YANA MISIN, SÜRÜN

«Bundan böyle siz köpeklere ve yandaşlarınıza ürmek, milliyetçilere de yürümek gerekecek. Türk'lük onurunu kaybetmiş, para ile şeref ve haysiyetini satan siz sahtekâr alçaklara bundan böyle köpekler gibi ürmek MC'nin bokunu yemek (özellikle Türkeş'in) düşecek, devam edin, devam edin, devam edin haysiyetsizler, milliyetsizler, şerefsizler, vatan hainleri, din düşmanları, şeref ve haysiyetten yoksun kıpkızıl komünist uşakları...»

Yalnız söz ya da yazıyla da olsa, halktan, emekten yana olanlar, yukarda en az edep dışı sayılabilecek satırlarını aldığım mektuba benzer mektupların yabancısı değillerdir. Bu gibi mektupların çoğunun altında imza yerine, «Bir Ülkücü», ya da «Bir Türk Milliyetçisi» gibisine sözler vardır. Mektuplar önce şeref, haysiyet, milliyet konularına hasredilmiş sövgülerle başlarsa da, sonunda mutlaka belden aşağı, ağıza alınmayacak galiz küfürlerle biterler. O size hiç yakıştıramadıkları dinî, ailevî ve de millî terbiyeden, mektup sahibinin ne ölçüde nasibini almış olduğu, meramını ifade ederken kullandığı küfür bolluğundan anlaşılır.

Bu mektuplardaki küfürlere bakıp bakıp da, gözaltı ve de emniyet tecrübesi geçirmiş vatandaşlarımızın işitmiş oldukları tatlı sözcükleri hatırlamamak ve de ülkücülerin en azından bu konuda, emniyet ve güvenlik kuvvetlerine büyük bir başarıyla yardımcı oldukları görüşüne katılmamak mümkün değil.

Kontrgerilla mahzenlerinde, «Siz Türk değilsiniz, siz esirsiniz, siz Türk'lerin yararlanabileceği

hiç bir haktan yararlanamazsınız» sözlerini duymuş olanlar, Türk'lüğe haciz konduğuna göre, yine de insan haklarından yararlanabilecek herhangi bir milliyetten olmaya çoktan razı olabilecek duruma getirilenler, yaptıkları işkenceleri, ettikleri küfürleri bir bayrağın maskesiyle gizleyebileceklerini sananların «Türk» sözünü kirlete kirlete savurdukları «Türk olmamak» suçlamalarına katlananlar, oralardaki «Made in USA» markalı eşyaları gördükçe, bu «Türk olmamak» suçlamasının, aslında ülkesinin bağımsızlığından, emekçi halkından yana olmak anlamına geldiğini acı acı düşündüklerini hatırlarlar.

*

Niyetim delibozuk mektuplarla bu acı anıları deşmek değil.

Ama «Türklük» patenti, sömürücünün, vurguncunun, eyyamcının başarıyla temsil ettikleri kurulu düzenimizin bekçilerince pek sık kullanılır oldu yine. NATO, CENTO, yabancı sermaye - Kürt Memet sen de nöbete. Alavere dalavere, Türk'lük bizim patentte.

Bu durumda arı kovanına çomak sokanların «Türk'lük» sınavında çaktırılmasına şaşmamalı. Böyledir bu memleket. Vergi iadesi yolsuzluğuyla hazineyi dolandırdın mı, Demirel'in yeğeni de, kardeşi de olsan, soy meselesi aranmaz. Bu Demirel başka, o Demirel başka. Biri doğmuş Isparta'da, biri doğmuş Ankara'da.

Ama vergi yolsuzluğunu mu kurcaladın, hemen soy sop ve kan, kafa ve de tas denetçilerinin hışmına uğrarsın. «Sizi Türk olmayanlar sizi kanı bozuklar sizi.»

Bu, Türkçedeki en galiz küfürleri bol bol kullanarak dilimize sahip çıkan has Türkler, tarih sevgisini de kimseye bırakmazlar, neyse ki, «Ananın milliyeti» üstünde durma titizliğini Osmanlı padişahları konusunda pek göstermezler. Gelin, bu soy

sop meselesini o pek bağlı oldukları eski görenekleri anlatan kadim kitaplardan okuyalım.

İşte, Gelibolulu Mustafa Ali'nin, Mevaid'ün Nefais fi Kavaid'ül Mecalis (16. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunda Gelenekler, Görenekler ve Sosyal Hayat) kitabından soy sopla ilgili açıklamalar:

«Arnavut soyundan terbiye ve ağır başlılık ummak, pis Kürtlerden doğruluk beklemek, yumurtlamakta olan tavuğa: 'konuşma,' demek gibidir. Ya da hırsıza, hayduda: 'Bana kıyma' demek gibi.»

«Rus soyundan gelen cariyenin fahişe olmaması, saderû oğlanlarının pasifliklerinin ortaya çıkmaması olmayacak şeydir, bu cinsten olan Kazakların içkiye, kara yüzlü Araplardan soyu bozukların, şaraba ve bozaya düşkünlük göstererek âleme rezil olmamaları boş hayaldir...»

«Bayağı Gürcü takımının çoğu pasaklıdır. Giysisi atlas da olsa, bez de olsa, üstü başı kir içinde görünür... Anadolu, Karaman ve Rum ülkesi adlarını alan pasaklılar ülkesi halkı, elbette kır adamıdırlar. Bunlar, aralarında güzel ve sevimli olanı az görülen çeşitli biçimde çirkin kimselerdir. Az çok güzelliği bulunanlar da Yusuf gibi düş görmüşe dönerler.. Üç başkent, yani Istanbul, Edirne, Bursa arasındaki kasabalarda oturanların ince halkı, başkalarından üstündür. Oğlanları ve kızları, sevimli ve güzel nazlanırlar. Manav takımı ise Bursalı sayılmazlar, bunların Bursa'ya dışardan yerleştikleri açık ve bellidir. Bu yüzden, kötülükleri, ve bayağılıkları, dik kafalılıkla ilgili sertlikleri her zaman bol hatırlanır...»

«Sözün kısası, Rum insanı daha üstündür, tilkilenmekte Arap köpektir. Acem'in tabiatı incedir ama çoğu fesatçıdır... Kısacası, günümüzde ve günümüz bilginlerine göre Rum, Acem'den yüz kez üstündür. Bu sözü kabul etmeyenler köpektir.»

Görüyorsunuz ya bu ırk ve soy sop meselesi, eski kaynaklara inildikçe karışıyor. Irk ve soy sop konularına daldıkça da Osmanlı düzenini kavramak zorlaşıyor. Yalnız, kadim görenekçi Mustafa Ali'nin

soy sop meselesine, özellikle «Hizmetli törelerini» anlatırken eğilmesi düşündürücü.

Irk ve milliyet, hizmetkâr kullanmada önem kazanan bir durum oluyor. Yani, şu ırklardan iyi hizmetkâr, şu ırklardan da kötü hizmetkâr çıkar, demesine... Üstelik Mustafa Ali'nin köylü, kır adamı, manav gibi yakıştırmalarla küçümseyip aşağıladığı hizmetliler hep Türkler.

Gelibolulu Mustafa Ali'nin kendi milliyeti ise karışık. Zaten Osmanlılarda da hizmetli olmayanın milliyetini pek araştıran yok anlaşılan.

Bizim Bamsibeyrekler de, kim ki eziliyor, kim ki ezilenden yana, onların Türklüğüne takmışlar. Bu Türklük meselesi bamsibeyreklerin açısından da hizmetlilikle pek ilgili. Hizmetli olacaksın, olacaksın ya, sermayenin hizmetlisi olacaksın. Bak o zaman, onlara göre Türk'sün. Ama sermayenin hizmetliliğine karşı geleceksen sürün. Yine Mustafa Ali'nin kitabından, «Kul takımının kaçmasını anlatır» bölümünden aktaralım:

«*Padişah hizmetinden kaçan, nimeti göz göre göre ayakları altına alan iki ayaklı eşeklerin suçları açık ve ortadadır. Ama bu gibi sapıklıklar çoğu kez Rus, Macar, Gürcü gibi pis ayak takımında görülür.*»

Anladınız mı şimdi, sermayenin bekçiliğinden kaçanların sapıklığı ve de milliyeti üstünde niçin bunca durulduğunu?

Politika, 21.4.1976

ORMANA BAKMAKTAN AĞACI KAPTIRMAK

«Ağaçlara bakmaktan ormanı görmemek» diye İngilizceden Türkçemize kazandırılmış bir deyim var. Ayrıntılara dalan, ya da ayrıntılarla uğraştırılan insanların meselenin özünü ve bütününü kavrayamıyacaklarını anlatan bir deyim.

27 Mayıs öncesi basının işlediği konuları, Akis dergisinin muhalefetini, ihtilâl öncesinin gençlik mitinglerindeki sloganları hatırlayın. Kök söktürdüğü iddia edilen o zamanki CHP muhalefetinin işleyip üstünde durduğu konular, ispat hakkı, çift meclis, anayasa mahkemesi, tarafsız Cumhurbaşkanı gibi şeylerdi. Gençlerse «hürriyet» diye bağırıyorlardı. 27 Mayıs'tan sonra sosyal konulardaki bilinçlenme bu gibi konuları saf dışı bırakıverdi. «Üst yapı» sorunlarıydı bunlar, ormanı görmemize engel olan ağaçlar. Üstelik, çoğu 27 Mayıs anayasasını süslemiş olan ağaçlar.

Bu gibi ağaçların tek başına ormanın durumunu pek belirleyip değiştirmedikleri anlaşılınca, ispat hakkı gibisine konular, artık nasıl olup da üstünde durulduğuna neredeyse şaşılacak soyutlamalar oldular.

Artık olayları, durumları bütün bağlantıları içinde düşünmek ve ortaya koymak gerekiyordu. Güncel siyasi olayları bile sınıf gerçeğinden CIA'ya varan bir panaroma içine oturtmadan yorumlamak, sorunu çarpıtmak sayılıyordu. En basit, en sıradan, en güncel konuda bile bütün bir toplum yapısını da hesaba katmak ve o konuya gittikçe genişleyen bir manzara içine oturtmak lâzımdır. Artık hepimiz genel durum tesbiti yapmadan derdimizi anlatamaz duruma geldik. Öğrenci forumlarında, memleket ve dünya manzarası bir çırpıda çiziktirilivermeden boykot kararı alınmaz oldu.

Orman ne demek? Bir ormanı, orman gibi ufak bir manzara parçasını çoktan aştık. Her an, dünyayı bütünüyle saptar olduk artık.

Evet. Gittikçe uzaklaşan, uzaklaştıkça ufalan, ufaldığı sanılan manzaralar. Uçaktan bakılınca bir harita gibi soyutlaşan manzaralar. Biz onları bunca kolay, bunca çabucak ufaltıp haritalaştırdıkça, önemlerini, boyutlarını ve zorluklarını hiç de yitirmeyen manzaralar.

Bir konuyu anlatırken, taa başından başlayayım diye, karşısındakini boğuntulara sürükleyen, uyutan ve sıkan kişilere döndük.

Bir oyun mu yazılmış? Bu oyunu, oyun yazarlarının en önemlilerinden, sosyalist sanatın en başarılı temsilcilerinden biri olan yazmış da olsa, bize eksik gelir oldu. Brecht'in akıl edip de işlemediği bir yığın önemli konu daha bulunup oyuna ekleniyor.

Örneğin Dimitrof'un davasını belgeleyen bir oyunu olduğu gibi çevirip oynamak yeterli olmuyor. Olayın, kendisi, belgeleri yetmiyor, o arada Almanya'nın durumunu, giderek bütün dünyanın o sıradaki durumunu da anlatıvermek gerekiyor. Tabiî bu işin sonu yok. Bütün sorunlar bir oyun saati içinde halledilmek istenince, bir de buna vazgeçilmesi mümkün olmayan asıl oyun da eklenince, iş çığrından çıkıyor. Bir oyun içinde bütün ekonomik ve sosyal durumlar saptana saptana ortaya öyle bir oyun çıkıyor ki, orman mühendisleri ancak tanır ve kavrarlar.

Artık asıl konumuza uzun paragraflardan sonra varıyoruz. Dergilerde sosyal bilim paralamaktan, halk için güncel olan sorunlara inilemez oldu. NATO'nun ve CENTO'nun ve blokaların ve de üçüncü dünyanın durumunu gözler önüne seren bir girizgâhtan sonra, emekçi halkımızın gündelik sorunlarına anca inildiğinden bu konularda herhangi bir öneri ya da aydınlatmada bulunmağa ne zaman ne zemin kalıyor. Halkımızı asıl ilgilendiren sorun, dünyanın ve Türkiye'nin konumu iyicene ve tutulan fraksiyona göre farklılık gösteren bir biçimde sergilendik-

ten sonra faşizme, sermaye konuları da aydınlığa kavuştuktan sonra, son cümlede asıl konuya gelinmiş oluyor. Böylesine bilimli bir girizgâhtan sonra basitliği ve üstünde durulmağa neredeyse değmezliği ortaya çıkan konuya.

Edebiyattan sloganlara, her şeye sosyal bilim bulaştıra bulaştıra, sosyal konularda genelin geneli manzaralar çize çize asıl önemli olanı, ormanı da pek kolayından kavrar olduk.

Orman ne kadar orman olsa, içindeki ağaçları, onların durumunu, özelliklerini, onlardaki değişmeleri, hiç incelemezseniz orman sandığınızın, haritadaki yeşillik olduğunu geç de olsa anlarsınız. Oysa haritadaki yeşillikler de, orman da değişirler. Bu değişme ve gelişmeleri, ağaçları tümden unutarak kavrayıp izlemek mümkün değildir. Sonra, siz ağaçları tümden unutur, onlar hakkında hiç bir şey bilmez duruma gelirsiniz, bir gün ormanın yerinde yeller eser, çünkü ağaçları başkaları keser.

Neyse, amacım ucuzundan felsefe yapmak değil. Ama bazen sadece bitkiler ya da ağaç mantarları üstünde uzun uzun duran ve yılmadan incelemeler yapanları da küçümsememek gerekiyor. Aslında, büyük bakmak, meselelere dürbünün tersinden bakıp onları küçültmek ve ufaltmak değil, bütünü, ayrıntılarını iyice bilerek, ayrıntılardaki değişmeleri, yeniden kurulup bozulan bağlantıları inceleyerek kavramaktır.

Yoksa birkaç genel doğruyu kavrayıp her konuda ahkâm kesmeğe kalkışmak kendimizi oyalamaktan başka birşey değildir. Üstelik, bu yeni tembellik sonucunda, ormanı pek bilmedikleri halde ağaç konusunda çalışkanlık gösterenlerin niçin hâlâ ormanlar hâkimi olarak kaldıklarına şaşmak da bize düşer.

Politika, 23.4.1976

MİTİNG Mİ, GEÇİT Mİ?

Şimdi artık Ankara'da da mitingler yapılıyor. Ne var bunda demeyin. Ankara, şimdiki kuşağın sandığı gibi, oldum olası bir miting cenneti değildi. Ankara, demokratik anlamda, miting denen şeyi 1964 yıllarından sonra öğrenmeye, kavramaya başladı sayılır. Hele 60'lardan öncesi, hele 46'lardan öncesi Ankara'sını iyi bilinler, aslında Ankara'nın bir miting değil, tam anlammda bir resmi geçit şehri olduğunu hatırlarlar.

Evet, bizim çocukluğumuz resmi geçitlerde geçti. Durmadan geçerdik biz. Yirmiüç Nisanda geçerdik. 19 Mayıs'ta geçerdik. 29 Ekim'de geçerdik. Önemliliklerinden başka bir konuda hiç bilgimiz olmayan «erkân»ın önünden geçer dururduk. Niçin geçtiğimizi de, mikrofona bangır bangır bağıran bir ateşli hatip sayesinde dinler, «Atam, sen rahat uyu» gibisine, o zamanlar kulaklarımıza hoş gelen boş sözlerle, güneşin alın kabağında da olsa bir başka uykuya dalardık. Düşünmek ve anlamak, sormak ve kavramak önemli değildi, geçit dönemiydi. Biz de geçiyorduk. «Geçin» diyorlardı, geçiyorduk. İzci elbisesiyle geçiyorduk, beyaz şortlarla geçiyorduk. Niçin geçtiğimizi olmasa bile, nasıl geçileceğini günlerce öğreniyorduk. Bizler için de «bu nasıl geçmek» konusu pek önemliydi. Kimin sağ başta, kimin sol başta, kimin en başta, kimin bayrakla geçeceği, çok önemliydi kendi aramızda. Bu yüzden birbirlerine kazıklar atan, öğretmenler kademesinde çeşitli dümenler çeviren arkadaşlarımız vardı. Sağ başta, ya da en başta, hatta bayrakla geçebilmek için, nice arkadaş yüreğini kırmayı göze alan! Selam vererek önünden geçtiğimiz erkân içindeki sıralanma duru-

muyla ilgili değildik. Kimdi onlar neydi onlar, onlar, «bu resme iyi bak, iyi tanı»ydılar, «büyük»tüler, «şef»tiler, babamız falandılar, orada yukarlarda bir yerlerde hep bizler için çalışıyorlardı, vatan ve biz onlara minnettardık. O kadar.

Biz trampet ve boru çalarak ve birbirimize fiyaka satarak geçerdik önlerinden. Onlar ise, önlerinden geçmemiz ve onlara selam çakmamız için vardılar. Önemli olan trampet derileriydi. Trampet derilerini iyice ıslatıp gerer, sopalarımızı fiyakayla yukardan yukardan vururduk. Geçit bitmeden trampet patlatanın bütün fiyakası bozulur, o da kaderine küserdi.

*

Benim okuduğum Ankara Kız Lisesinde, trampetçi olmak, sınıf birincisi olmak gibi parlak bir işti. İzci elbiseleri dağıtılırken, trampetçiler kayırılırdı. Biz de pileli eteklerimizi akşamdan teyelleyerek ütüler, bellerimizi, ne için olduklarını hiç öğrenemediğimiz ve de hiç kullanmadığımız ipli kemerlerle sıkardık. Bir de trampet kayışlarımız vardı, eldivenli sağ elimizle o kayıştan trampet sopalarını çekiverip çalmaya başlamak, ancak yetenekli fiyakacıların üstesinden başarıyla gelebildikleri bir şeydi. Oğlan izcilerle kız izciler arasında, taburdan tabura, trampet çala çala ulaştırılan gizli aşklar olurdu. Kız izciler tabur halinde, en fiyakalı erkek borucu, ya da trampetçiye tutulurlardı. Bu tutkunluklar, başımızdaki kartal ruhlu öğretmenler sayesinde baştaki uzaklıklarını, geçit süresince korurlardı. Bizim okulda, İstanbul'dan, yurdun bir çok yerlerinden gelen erkek izciler kalırlardı. Ama bizim kızların gözdesi Galatasaraylı izcilerdi, çünkü fiyakada onların üstüne yoktu. Bu duruma Ankara Atatürk Lisesi izcileri çok bozulurlar, borularıyla onları bastırmak için popolarını yırtarlardı.

Sabahın köründe okul bahçesinde toplanırdık. Erkek izciler var diye. Başımızdaki öğretmenler bize

okula girmeyi yasaklarlardı. Onlar da biz yola koyulmadan dışarı çıkamazdı. İstediğin kadar ihtiyacın olsun, okula giremezsin.

Nitekim ben, böyle bir geçitten önce, daha sabahtan sıkışmıştım, ama bütün ricalarım, öğretmence ahlâksız girişimler olarak sert biçimde engellenmişti. Yolda, hipodroma kadar öyle davul sallamış, sonra da hipodrom kapısında da saatlerce öylece beklemiş, ölecek duruma gelmiştim. Sonra geçit başladı. Geçit tribününün önüne kadar zar zor dayandım. Sonra, sopalar trampet üstünde çapraz, sağa bak komutuyle kaz adım geçerken kendimi daha fazla tutamadım. Ve bütün bir izcilik fiyakamın üstünü benzete benzete geçerken asıl derdim, selamladığımız «erkân» değil, arkadan gelen erkek izcilerin durumu çakıp çakmadıklarıydı.

Geçen hafta Ankara'daki CHP mitinginde hep bu geçitleri hatırlayarak nice değiştiğimizi düşündüm. Artık geçitleri kimse takmıyor. Ama mitingler önemli, gencimiz, yaşlımız, memurumuz, gecekondulumuz, geçitleri umursamazken, mitinglere koşuyor. Hem de niçin koştuğunu oldukça bilerek.

Geçen haftaki miting daha heyecanlı olabilirdi. Biraz geç kalınmış, biraz görev duygusuyla yapılmış bir mitingti. Bu yüzden mitingi düzenleyenler kadar, mitinge koşup gelenler de çok heyecanlı değillerdi. Miting gerekli bulunduğu için yapılmıştı. Çoğunluk gerekli bulunduğu için gelmişti. Yığınların heyecanını çok çabuk kapan ve buna iyi cevap veren Ecevit'in konuşması da bu durumu yansıtıyordu. Öyle coşku mitinglerinde Ecevit'i dinlemiş olanların donuk bulacağı bir konuşmaydı. Ama o da gerekli bulduğu kesin tavrı, kesin sözcüklerle ortaya koydu.

«Kıbrıs Türk'tür Türk kalacaktır» gibi zorlama sloganlarla yapılmış zorlama mitinglerden bile daha durgun, ağırbaşlı bir miting. Ama belki de bu yüzden, iyi, anlamlı bir miting.

Çeşitli dernekleri, solun çeşitli fraksiyonları, öğretmeni, memuru, gecekondulusu, yaşlısı, kadını, genciyle iyice kavranan ve bilinen bir düşmana, faşizme karşı toplanmış, ona direnmeye kararlı, soğukkanlı, hiç ama hiç fiyakasız bir topluluk.

Sonra, miting dağılırken, yine de bütün mitingleri miting yapan gençleri, Anıtkabir'e yürürlerken seyrettim. Sloganları ve pankartlarıyla bizim gençliğimizin trampet davulu boşluğundaki fiyakacılığıyla karşılaştırdım onları, ister istemez.

İster bazı sloganları beğenmeyelim, ister bazı pankartları yersiz ve zamansız bulalım, ister mitinglere işçi ve emekçi halktan çok gençlerin katılması üstünde duralım. İster şu, ister bu.

Bu trampet derisi yerine düşüncesini ve inancını, duygusunu ve sorularını geren gençlik yanında, bizim gençliğimiz çatlak ve sinir bozucu bir borazan sesi gibi anlamsız ve boş kalıyor. Geçitlerden mitinglere varan bu kuşaklar, onlara sıkılan kurşunlar yırtılıveren bir trampet derisinin anlamsız ve boş patlamasına dönüşene dek, mitingten mitinge, kendi istekleri ve kararlarıyla koşacaklar.

Politika, 28.4.1976

RAREYLE CALACULA DAMBURLEYLİ

Biz anlamsız sözcüklere çocukluktan alışmışız. Bahçede, üç kız çocuğu biraraya gelmeyelim. Sayardık: Oooo iğne battı canımı yaktı, tombul kız, arabaya çık, arabanın tekeri, İstanbul'un şekeri... Sayımın sonunda parmak kimin böğründe kalırsa oyunda birinci o olacak. Önemli olan sonuç. Ama sayarken mırıldanılan sözcüklerin anlamı hiç önemli değil. Hatta ne kadar anlamsız olurlarsa o kadar iyi. «Oooo ine mine dosi, dosi saklam bosi»... Kimbilir hangi dilden abartılmış, anlamsız sözcükleri sıralar dururduk. Ya da üç kız, yan yana birbirimizin bellerinden tutar, başlardık: Lâ lâ lastik - Jimnastik. Jimnastik denince hep birlikte yere çökülecek. Lastikle jimnastiğin ne ilgisi var? Bakmazdık. Önemli olan sonuç. Jimnastik demeyle çökerdik, şaşmadan. Bir de alfabenin harflerini öğrenmemizle, tek düze bir sesle tekerlemeye başlardık:

Aeyle alaula ambırleyli ap up
Babeyle balabula bamburleyli bap bup

Artık alfabenin tüm harflerini bu kafa ütüleyici tekerlemeye uygulardık. Ben anamdan sırf bu tekerleme yüzünden kaç şaplak yedim. Ne bu. Çalışsana? Çalışıyorum. Alfabe söylüyorum. Hadi oradan, bir de alay ha!

Neyse, şükür çocuklar çabuk yılmıyor. Yoksa alfabe amburleysiz olur mu?

Böyle anlamsız sözcüklere yatkınlığımızdan mıdır nedir? Yıllardır ortada dönen ve ilk bakışta, harflerin tek tek anlamlarını bilmeyenler için tamamen anlamsız sözcüklere alışıldı gitti.

NATO, CENTO, RCD... Yıllardır radyo televizyon haberlerinde, gazete manşetlerinde temcit

pilavı gibi tekrarlanıp duran bu sözcükleri sokaktaki vatandaşa sorun bakalım anlamını bilecekler mi? NATO'yu CENTO'yu duymuş da olsa, bu anlamsız sözcüğün nerden çıktığını bilmeyecektir. NATO NATO'dur, alışmıştır bu söze; anlamı olsun olmasın. Ama, NATO nedir? derseniz, bir şeyler söyler. Bu sözcüklerden bir sonuç çıkarmıştır kafasında. Sonuç önemli olduğu için! «NATO bizi koruyan askerî kuruluştur!» «NATO bizi Rus'lardan korumak içindir.» «NATO Amerikan yardımıdır.» «NATO hür devletlerin savunma teşkilâtıdır.» «NATO Komünizmle mücadele derneğinin enternasyonal adıdır.» «NATO silâh yardımıdır.» «NATO silah ambargosudur.» Buna benzer bir sürü karşılık alırsınız. Ama NATO sözcüğünün başındaki «N» harfinin, Kuzey sözcüğünün baş harfi olduğunu söyleyin, bu da nerden çıktı? diye bakar. Öyle ya «Kuzey» denince, akla Kuzey komşumuz Rusya gelir. Kuzeyde komünistler varken, komünizm tehlikesini anlatan millî romanlara «Kuzey Rüzgârları» gibi adlar konurken, bu komünizme karşı teşkilâtın başındaki «Kuzey» sözü de ne oluyor? NATO NATO'dur, alışılmıştır buna. Nerden çıkmışsa çıkmış. NATO, vardır. Bir de «NATO'ya hayır!» vardır. O kadar.

Naneyle Alaula Tamburleyli Ob op'a evet!
Naneyle Alaula Tamburleyli Ob op'a hayır!

Peki ya CENTO? Hani şu iki gelişmişle üç az gelişmişin bir araya gelerek, hiçbir şey yapamadıkları kuruluş. Başka CENTO'ları bilmem ama, bizim CENTO, bazı şeyler yapıyor. Örneğin, şimdi bulunduğu eski Meclis binasında, o eski, biraz ihtilâlci, biraz kurtuluş savaşçısı ilk milletvekillerinin kemiklerini sızlatan işler yapıyor. Sonra dendiğine göre bazı aşırı sağ derneklere, dergilere, yazarlara para yardımı yapıyor. Peki CENTO'ya para hangi kanaldan geliyor? Bir de, o eski Meclis binasının, baştan başa, çimle kaplı arka bahçesinde arada sırada gardenparti veriyor. Sonra, daha bir yığın, çıkamadığımız işler yapıyor. Davetler, toplantılar, yolculuklar düzenliyor. Sonra, bir yığın adama tonla para veriyor. Bu kadarı da,

«Caceyle Elaula Namburleyli Top Op» için çok bile.

Hem CENTO'ya fazla hayır da yok. NATO'nun geri zekâlı çocuğu diye düşünüldüğünden olacak. Yalnız, ihtilâlin tok sesli albayı Türkeş NATO'yla CENTO'yu bir tuttuydu. Sabah sabah.

NATO'ya ve CENTO'ya bağlıyız!

Naneyle Alaula Tamburleyli Op op'la, Caceyle Elaula Namburleyli Top Op'a bağlıyız. Niçin olmayalım?

Özellikle çok milliyetçi Türkeş, bağlılıkları sever. Her ne kadar Ülkücü gençlik, duvarlarımızı «MAO değil Alpaslan!» yazısıyla süslüyorsa da, Başbuğları Türkeş MAO'ya olmamakla birlikte NATO'ya kesinkes bağlıdır.

Bir de RCD var. Şu Efes Otelinde SAVAK'çılara geleneksel konukseverliğimizi gösterme olanağını bizlere bahşeden RCD. Bu da bir başka önemli, önemliliği oranında anlamsız sözcük. «Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği» yapıyoruz. Bunun nesi anlamsız. Doğru, Şehinşah ile ve de Butto ile elele vererek kalkınacağız. Ben aslında bu «elele» sözcüğünden pek hoşlanmam. Aklıma hep askerî cuntalar gelir. Kara-Deniz ve Hava Kuvvetleri elele vererek! Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri Komutanları elele vererek! Ordu gençlik elele, Millî Cephede! Neme gerek! Çok petrollü Şehinşahla da olsa, elele vermek bizlere genellikle pahalıya oturur.

Yıllardır RCD toplantıları yapıladurur, yapıladurur, kokteyller verilediırur, verilediırur, bazı zevat dış ülkelere yollanadurur, yollanadurur, dışişlerimiz birbirleriyle yazışadurur, yazışadurur. Aman dursunlar. Zaten iş yalnız toplantıda falan kalsa zararı yok. Ben bilirim. Öyle çok caf-caflı toplantılardan genellikle bir şey çıkmaz. Zamanında bizim TRT'nin de katıldığı, Malazgirt'in 900. yılı toplantıları vardı. Birkaç önemli bakanlığın, önemli zevatının katıldığı bu toplantıların yazışmaları benden de geçerdi. Hiç unutmam, uzun ve önemli toplantılardan sonra alınan kararların birinci maddesi aşağı yukarı şöyleydi:

I.) Malazgirt savaşının dokuzyüzüncü yıldönümünü kutlamak için Malazgirt savaşının yapıldığı yöreye gidecek resmî zevat için bir WC yapılması.

Dokuzyüzüncü yıl törenleri geldi geçti. WC yapıldı mı bilmiyorum. Yapıldıysa bile, şimdi, ülkemdeki bütün umumî helâların kaderini paylaşıyordur.

RCD toplantılarının neyse ki böyle bir sorunu yok. Efes gibisine lüks otellerde yapılıyorlar. Ve sonuç :

Rareyle Calacula Damburleyli.

BİR ZEMBEREK GİBİ HER YIL

Bir zemberek gibi geriliydik. İmza toplanıyordu. «İdamlara karşı», bu iki sözcük, bunca insancıl, bunca yumuşacık, bunca ılımlı, köşesiz, gergedan olmayan herkese bir şeyler söyleyebilecek, kimseyi itmeyecek iki sözcük, «İdamlara karşı». Böyle bir başlık altında imza toplanıyordu. Bir zemberek gibi geriliydik. Bu iki sözcük gerdikçe geriyordu bizi. İmza toplanıyordu. İmzalamayanlar oluyordu. İşte bu imzalamayanlar yüreğimizi, düşüncemizi iki ucundan gerdikçe geriyordu. «İdamlara karşı», yıl 1972, «İdamlara karşı» bile imza atmayan nice aydının Ankara'sında çok gergindik. Türkiye'nin kalbi Ankara, nice taştan bir yürek olduğunu gerdanını gere gere kanıtlıyordu bizlere. Herkes bir sebep buluyordu, herkes bir özür buluyordu, herkes bir kaçamak buluyordu, hatta herkes zeytinyağı gibi üste çıkıyordu. Ve bunca haklı, bunca doğruyu zamanında görmüş, bunca bilmiş, bunca aklıevvel ve bunca tuzu kuru aydın, «İdamlara karşı» bile imza atamaz duruma gelmişti.

İMZA BİR DAKİKA

İmza atılmıyor, onun yerine bir yığın öğüt veriliyordu. Fayda ve zarar konusunda. Atmanın zararları ve atmamanın faydaları konusunda. Kampanyanın zararları ve susmanın, el bağlayıp beklemenin faydaları konusunda.

İMZA BİR DAKİKA

İmza atılmıyor. Akıl vermeler saatler sürüyordu. Göz göze gelinmiyordu. Bazen el de sıkılmıyordu. Yapılmış her şey, ama nerdeyse her şey «yanlış» yaftasını yiyeli, bir şey yapmayanlar, gerindikçe geriniyorlardı. Yüreklerimiz, duygularımız bir ip gibi

gerilmişti. Bir imzalık dakikada bir zemberek gibi boşalacaktık, bir imzalık dakikada kopacaktı ip.

Artık harekette bereket yoktu. Bereketsizlik erdemdi. Bereketsizlik nerdeyse gergedanlıkla eleleydi. Ankara gergedanların elindeydi.

O zaman yeni kurulan ANKA ajansında gergedan yürekler için dilekçeler hazırlıyorduk. Üç baba oturuyordu. Üç babayla konuşamıyorduk. Üç babaya akıllar veriyorduk. Üç baba bizi dinliyordu. Üç babaya verdiğimiz tüm akıllar hiçbir işe yaramıyordu. Üç baba gergedanlarla anlaşamadılar. Gergedanca konuşuyordu. Babalarla, baba dilince. Babalar hiç göz yaşı dökmüyordu. Bütün gözyaşlarını, ağıtlarını bir yumruğa toparlayıp bir zemberek gibi germişlerdi. Üç babanın zembereğinden korkuyorduk.

Ankara taşından yapılma Büyük Millet Meclisi, mimarını utandırmadı. Taş gibi kararlar aldı bir gecede. Bir gecede üç gencin idamı çarçabuk geçiverdi. Babalar zembereklerini çözemediler. Oturumu seyrettiler put gibi. Gerdan kıra kıra «İdama evet» diye bağıranları. Ellerini kaldırarak bir savaş kahramanı gibi idam selamı çakanları, kahkahaları, alkışları, «iplerini ben çekerim» diyen cellâd heveslilerini, gözlerini genç ölülere dikmiş akbabaları seyrettiler ve zembereklerini orada asla koyvermemekten başka hiçbir şey dilemediler.

Bir zemberek gibi geriliydik. Sabah saatın altısı. Gece uykusuz geçmişti. Çıt çıkmıyordu koğuşta. Bir şeyler bekliyorduk. Ne beklediğimizi söylersek, söylediğimiz gerçekleşir korkusuyla susuyorduk. Bıçak sırtı gibi keskin, bir dakikada her şeyi koparıverecek, zembereğimizi bir Gordium düğümü gibi ikiye bölüverecek, gerdiğimiz ne varsa, göz yaşı, kin, ağıt, öfke, delilik ve isyan; neyi gerip yumruk büyüklüğünde bir zembereğin içine sıkıştırdıysak hepsini, artık bir yumruğa asla sığmayacak bir çığ gibi büyültüp çoğaltacak bir suskunluk.

Kim açtı radyosunu tam anında, hatırlamıyorum. Aramızdan biri, tam anında açıverdi radyoyu. İnfaz haberi tam anında yırttı sessizliği. Düğüm

çözüldü, zemberek boşandı. Tam karşımdaki ranzada yatan Kâzime, Deniz'in üniversite arkadaşı, bir çığlık attı, sonra küçük bir kız çocuğu anasının yatağına nasıl koşarsa öyle koştu yatağıma. Onu yorganımla örttüm. «Hayır!» dediğini hatırlıyorum. Hep «hayır!» dediğini. İlk söz oydu sanıyorum.

Sonra ağlanmadı. Zemberek boşandı. Ama içinden en az göz yaşı çıktı. İsyan, öfke, üç gence kıyan herşeye karşı duyulabilecek herşey çıktı açığa. Sevim, Gülay, Türkân, Olcay; Deniz'i, Yusuf'u, Hüseyin'i daha yakından tanıyanlar; onlar da ağlamadı. O gün boşananlar sonra büyük bir özenle yeni bir yumruğa gerildi. İsyan, öfke, inanç, kavga yeni bir yumruğa gerildi.

O günden beri bu yumruk büyüklüğündeki zemberek, yeni yumruklarla çoğalıyor. Çoğalıyor, çoğalıyor, geriliyor, geriliyor. Her yıl sınıyor gerilimini bir yumruk içinde nice güç, nice patlayıcı çekirdek olabilirse işte o kadar güç, o kadar patlayıcı çekirdek oluncaya dek gerilmek için sınıyor.

Bir zemberek gibi her yıl, yeniden.

Politika, 3.5.1976

SOKAĞA ÇIKANIN PAÇASI ÇAMURLANIR

Nasıl olup da kötü mahalledeki lüks apartmanda oturan iyi aile çocuğu, nasıl olup da sokağa çıkarsa, anası da sokaktaki kötü çocuklarla oynamasına izin vermediği cici oğlunun, «üstünü sakın kirletme emi oğlum» tembihine rağmen, nasıl olup da cicilerini kirlettiğini görürse, görmekle kalmayıp işaret parmağını oğlunun tepesinde sallaya sallaya azara başlarsa:

«Sana sokağa çıkma demedim mi?»

«Sana sokakta kötü çocuklar var demedim mi?»

«Sana o kötü çocuklarla oynama demedim mi?»

«Sana cicilerini kirletme demedim mi?»

Ama iş bununla da bitmezse, cici oğlan, bir de kaka bebelerden öğrendiği kötü sözlerle anasına karşılık verirse, anası bu kızlar gibi yetiştirdiği efendi oğlunun muhallebi kokulu ağzından bir ton acı biberin bile temizleyemeyeceği pis sözleri duyunca, hırsından şakkadak bayılırsa, bayılmakla da kalmayıp oğluna bundan böyle sokağa çıkmayı hepten yasaklarsa, bu yasaktan sonra, mahalle oğlanları apartmanın önüne yığılıp oğlanı tefe koymaya başlarlarsa,

«Müjgan pabucu yarım çık dışarıya oynayalım!»

Ama o nasıl olup da bir kez sokağa çıkmış çocuk, yediği azarların soylu gururunda açmış olduğu derin yarayla bu kötü çocukları anasına ve de babasına şikâyet ederse,

«Anne bak yine bizim evin önüne geldiler.»

«Baba baksana yine beni çağırıyorlar.»

«Anne bak işte şu çocuk çamurda oynuyor.»

«Anneee! İşte kötü söz söyleyen çocuk şu!»

Sonra anayla baba, cici çocuklarını, kötü ço-

cuklara bakarak terbiyesi bozulmasın diye içeriye çekelerse, ardmdan balkona çıkıp o kaka çocukları bir güzel haşlayıp kovalarsa, sonra kovmakla kalmayıp apartman kapıcılarına kovalatırlarsa,

Sonra, ev içinde dura dura bir şey yapamamaktan patlayan çocuk herşeyi göze alıp da yine sokağa çıkarsa,

Artık cicilerinin kirlenmesini de, ağzının bozulmasını da, anasının babasının azarlarını da göze almıştır.

Sokağa çıktığına göre nasıl olsa üstü kirlenecek, nasıl olsa az da olsa ağzı ve terbiyesi bozulacaktır. Bundan sonra da anasının, «üstünü kirletme emi» tembihlemesini takmayacaktır.

Son Tandoğan mitinginden beri CHP yöneticileri, aynı, nasıl olup da sokağa çıkıvermiş muhallebi çocuğunun ebeveyni gibi boşuna bir telâş içindeler. Ne olmuş?

Efendim CHP miting yapmış.

Yapmış ama mitinge başkaları da katılmış.

Katılmış ama, katılmakla kalmamış; bağırmış.

Bağırmakla kalmamış, kaka sloganlar savurmuş.

Savurmakla kalmamış, mitingin terbiyesini bozmuş.

Bozmakla kalmamış, CHP'nin namını kirletmeye kalkışmış.

Kalkışmakla kalmamış. CHP'yi ve düşmanlarını kışkırtmış.

Kışkırtmakla kalmamış, bunlar kışkırtıcı ajanmış.

Anladık. Anladık ya bunda bunca büyütecek, demeç üstüne demeç döşenip, CHP sanki, parti yöneticilerinin terbiyeli çocuğuymuş gibi, ele güne karşı çocuğunun savunmasma geçecek ne var? O kakalar var ya o kakalar, onlar bizim bebemiz değil, bizim bebemiz sizin sandığınız gibi değil, bizim bebemiz cici, o kakalıkları yapanlar bizim bahçemize sızmaya kalkan sokak çocukları ve de sokak çocuğu kışkırtıcıları, gibisine açıklamalarla CHP'yi kime karşı savunuyorlar ki.

Ulumalar ve silahlarla önce sokağı, sonra da devleti ele geçirmeyi planlayanlara karşı mı? Bunların baş yardakçılarına karşı mı? Kargaşa ortamında avantasını sürdürmekten ve yolunu bulmaktan başka amaçları olmayanlara karşı mı? Bu anlaşılmıyor. Çünkü aslında herkes CHP mitingine yalnız CHP'lilerin katılmadığını biliyor. Çünkü herkes bu mitingin bir parti kapalı toplantısı olmayıp, tırmanan faşizme karşı bir gövde gösterisi olduğunu biliyor. Çünkü herkes böyle bir mitinge solun bütün fraksiyonlarının katılmasını doğal buluyor. Çünkü herkes böyle bir mitingte bağrılan sloganla, taşınan pankartın, sadece sloganı patlatanlarla, pankartı taşıyanları bağladığını biliyor. Bütün bunları bilmeyip şaşan, sadece CHP yöneticileri. Bir de aslında şaşmayıp CHP'yi daha da şaşırtmak isteyen MC sözcüleri.

Sayın yöneticiler, ortada şaşacak ne var? Sokak, CHP'nin aile bahçesi değildir. Sokak, biraz da herkesin gelip geçtiği, her çocuğun oynayabildiği bir yerdir. CHP gibi güçlü bir parti, bir miting düzenliyorsa, hele bu miting solun gündemindeki konuları içeriyor ve bütün solu bir anlamda bu gündem çerçevesi içinde toparlamayı amaçlıyorsa, orada böyle şeyler olur. Olması istenmiyorsa, parti örgütü bunu tesirsiz kılmanın çaresini bulur. Parti bir anlamda bu demektir. Çizgisi ve hedefi iyi ve doğru saptanmış bir parti, kitleyi bu hedefler doğrultusunda hareket ettirebilen bir parti «kışkırtıcı ajan var!» diye paniğe kapılmaz; çünkü öyle kolay kolay kışkırmaz. Kendisini kışkırtmaya kalkanları da kolaylıkla ve parti disiplini içersinde etkisiz kılar. Kitlenin kışkırması ise söz konusu değildir. Kışkırsa kışkırsa, zaten kitleden kopuk olan heyecanlı unsurlar kışkırır, parti de partiliğini böylesi unsurları disiplin içine sokarak, girmeyenleri de açıkta bırakarak gösterir.

Bunun ötesinde, demeçler yoluyla, aşırı bulunan sloganlarla ve kışkırtıcı ajanlarla mücadeleye kalkışmak, gözü dönmüş kaynanayı damadın efendiliğine inandırmak için çabalamaya benzer.

Sokak, efendi çocukların, paşa çocukların, cici çocukların pek hâkim olamadıkları bir yerdir. CHP yöneticileri, bir kez sokağa çıkmayla bile çocuklarının terbiyesinden bunca endişeye kapılırlarsa, sonra bebelerini eve kapamak zorunda kalan ana babaya dönerler. CHP de eve kapatılmış muhallebi çocuğuna. Mahallenin piçleri de bağrışır artık:

«CHP, pabucu yarım, çık dışarıya oynayalım!»

Sokağa çıkanın paçası çamurlanır. Yok, o kadarcık çamura da üstüm kirlendi diye titizlenilirse, «çıkmasaydın» derler adama.

Politika, 5.5.1976

ANASI BELLENENLER GÜNÜ

Mayıs ayı geldi ya Anneler Gününün şamatası başladı yine. Radyomuzun yavru dinleyicilere yönelik terbiye saatlerinde bol bol Anneler Günü konusu işleniyor. Seslerindeki şefkat dozu artmış kadın spikerler, «yavru kuşla ana kuş» masalları anlatarak analık bilincini yükseltiyorlar. Yavru spikerler de özentili seslerle şiirler okuyorlar:

Anneciğim, anneciğim,
benim biriciğim,
gözümün bebeği,
rüyalarımın meleği,
altın yürekli,
yüreğimin perisi,
Anneciğim benim.»

Sonra Anneler Gününün tarihsel gelişimi anlatılıyor. Efendim, bir Amerikalı kızcağız varmış ya da İngiliz, orası tam açık değil, anasını kaybetmiş, buna üzüledura, üzüledura dolaşırken bir çiçekçi görmüş, beyaz karanfiller satan bir çiçekçi, çiçekçi kıza demiş ki, bak ne güzel çiçekler, bunlardan annene alsana demiş, anasız kız da demiş ki, ben alamam ki, benim annem öldü demiş, çiçekçi de, ki bu da bir kadın olarak analığın ne demek olduğunu bildiğinden, çocuğa çok acımış, seni üzdümse özür dilerim yavrum, demiş, anasız yavru da, üzülmeyin bayan çiçekçi, ben yine de karanfillerinizden alacağım demiş. Bu arada çiçekçi ticaretini yapmış. Çocuk, anasının beyaz karanfilleri çok sevdiğini hatırlayarak, onları hiç olmazsa anasının mezarına götürmeyi akıl etmiş. O günden sonra da bu işi iş edinmiş, büyüklere yazmış çizmiş, belki çiçekçi de bir iki mektup yazmıştır, sonunda «annelere çiçek

almak için ölmelerini mi bekleyeceğiz» sloganıyla «Anneler Günü» önce ileri, sonra da bizim gibi az ileri ülkelerde kabul edilmiş. Hikâyenin sonu şu öğütle bitiyor: «Sevgili çocuklar, Anneler Gününde siz de annenize en azından bir buket beyaz karanfil armağan etmeyi unutmayın!»

Unutmazlar unutmazlar, artık Edirne'den Kars'a kadar bütün küçük Ülkü'ler anneciklerine birer buket beyaz karanfil alırlar bu Pazar. Anneler Gününün yurdumuzda da kabul edilmesi gibi ileri bir kararın çıkmasında öncülük eden Türk Kadınlar Birliğimiz de yılın annesini seçer. Kimi seçer? Bana kalırsa başbuğumuzun anasını seçsin.

Öyle ya, biz analara çok önem veren bir toplumuz. Bunu anlamak da son derece kolaydır. Herhangi bir mahalle arasında top oynayan, itişip kakışan veledlere kulak verin yeter. Her an birbirlerinin anasına söverler.

«Ulan ananı... tirme şimdi.»

«Anasını... tiğimin..»

«Ulan şimdi ananı...»

Bu alandaki malzemeyi sıralamaya kalksam yazı biter de tefrika olur. Hatta oynayan iki kardeş, kardeşliklerini unuta unuta birbirlerinin anasına söverler.

Çocuklarımız analarını durmadan anarken, büyüklerimiz geri kalır mı?

Karakollarımızdan asker ocaklarımıza, emniyet bodrumlarından Kontrgerilla köşklerine dek yurdumuzun dört bucağında analara dolu dolu ve sunturlu sunturlu sövülmektedir. Daha ne olsun?

Çok erkek erkekleri kahvede pişbirik oynarken tarlada kadınca işler yapan, bu arada hem de doğuran, çocuk düşüren, kanamadan ölen ve böylece bellenen analarımız da caba.

Doğrusu ya çok bellenir bizim analarınız. Hem bizim anamız, hem analarımız bizzat bellenir durur.

Ana deyince benim aklıma hep, 12 Mart döneminde, askeri tutukevlerinin kapısında saatlerce bekleşen, her türlü eziyete büyük bir sabırla katla-

nan analar gelir. Çocuklarından günlerce haber alamayan, bir sağlık haberi için her şeyi sineye çeken analar.

Ama böyle acıklı konularm Anneler Günü gibisine şen ve mutlu ve de kutlu bir günde yeri yok elbet. Ama yine de, Mamak Askerî Cezaevi tutuklularından Şaban İba'nın anasını anmadan edemeyeceğim. Yaşlı, poturlu, tam bir Anadolu kadmıydı o. Helâl olsun, kapıdan bütün hüznümü dağıtırdı. Onun görünmesiyle cezaevi kapısı disiplini altüst olur, kimi rütbe ve terfi korkusuna düşerdi. Şaban İba'nın anası kimseyi takmazdı. Üstelik onun, «orduya hakaret, ordunun manevi şahsiyeti» gibi konulardan hiç haberi yoktu.

Kapıda tomsonla dikilen eri sumsuklardı:

«Lan cıbıldak, zenginin malını behlemeh saaa mı düştü lan bohlu!»

Kapıdaki yarma Kürt, «Get lan anağ» diye onu geri sumsuklayınca, gelin de gülmeyin. Bunları duyan üst rütbeliler küplere biner ama Şaban İba'nın anasına nasıl ilişeceklerini pek bilemediklerinden sonunda kapıdaki Kürdü şaplaklarlardı.

Şaban İba'nın anası yılmazdı. Tepedeki gözetleme kulelerine bakar, «aboo, bunlarla kuzucuklarımızı mı gözleyeler, lan bunlar gâvur mu?» diye bağıra bağıra sorar, o sırada elleri kelepçeli ya da zincirli, mahkemeye götürülen gençler olursa, onları götüren erlere veryansın ederdi:

«Lan gâvurun dölleri, nereye götürüyonuz kuzuları?»

Onu oradan kovamazlar, kızara bozara yutkunurlardı yetkililer.

Başka nice ana hatırlıyorum. Oğlunun yanı başında, 'on liralık orospu!' diye işkence gören Taylan Özgür'ün anasını. Evet bir oğlunun öldürülmesi bu anaya az bulunduydu da öbür oğluyla birlikte hem işkence görüp hem de tutuklandıydı.

Böylesinedir bizim ana sevgimiz. O kadar ki, üniversite gençlerinin üstüne, analarının gözünün yaşına bakmadan kurşunları boşaltıyoruz. Sonra da

«Evlât acısına son» diyen analar mitinginin çevresini, artık Viyana Muhasarası yapamadığımızdan olacak, panzerlerle muhasaraya alıyoruz.

Analar Günü kutlu olsun analar! Kaç yıl var ki, çocuklarını ardarda yitiren analar, gününüz kutlu olsun! Mahpuslardaki sosyalistlerin anaları, gününüz kutlu olsun! Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in anaları, gününüz kutlu olsun! Şaban İba'nın anası, çocukları ezilmiş, işkence görmüş, horlanmış bütün analar, gününüz kutlu olsun! Bozkırımızın bütün gelincikleri size!

Politika, 7.5.1976

FAŞİZM VE GENÇLİK

Çoğunda bir merak: Bu Demirel uyuyor mu? Komandoların uluya uluya ve de «savulun!» diye bağıra bağıra ortalığı toz dumana kattığının farkında değil mi? Kendisini tek kurtarıcı ilan eden Başbuğ'larının, kendi liderliğinde bir dikta özlemini dile getirdiğini anlamıyor mu? «Tek meclis-tek başkan» sloganı, devletin Demirel'in pek sevdiği temel nizamını değiştirmeyi apaçık ilan etmiyor mu? Demirel'in kucağında üç bakanlığa ve de TRT'ye yan gelmiş olan MHP, bir yanda sokaklarda anarşi yaratırken öte yanda tek kurtarıcı olarak devleti ele geçirmek peşinde değil mi? Dağa taşa uluyan kurt resimleri çizen Ülkücü Gençlik, gün gün yinelediği suni gövde gösterileriyle Demirel'in de koltuğunu sallamıyor mu?

Bütün bu sorular, bir hesap adamı olması gereken Demirel'in kafasından geçer, ya da geçmez. Ama Demirel hesap değil, çıkar adamıdır ve kısa vadeli çıkarların hesabını yapar durur. Onun, Ülkücü gençliğin uluma ve boyamalarına aldırış etmeyişi de, patlattıkları silahların gürültüsünü, bayramda mantar tabancası patlatan çocuklara gösterilebilecek bir hoşgörüyle kulak arkasına atması da böylesi kısa vadeli bir çıkar hesabına dayanıyor. Demirel'in düşüncesi şu: Bunlar, bütün bu şamatayı koparanlar gençliktir, MHP'nin gençliğin ötesinde yayılma şansı yoktur, bu gençler büyüyünce şartları gereği AP'li olacaklardır. Varsın şimdi sokaklarda komünist kovalayıp az temizlik yapsınlar, yarın benim kucağıma düşerler. Çok yanlış olmayan bir hesap ama Demirel'in bütün hesapları gibi kısa vadeli olmaya mahkûm bir hesap. Hesabın tek doğru ya-

nı faşizmin gençlik içinde yayılmasının, hem doğal, hem de fazla önemli olmayışı.

Bakın Brecht, nerdeyse bütün bir genç kuşağın nazileştirilmesini yaşamış olan Brecht, Almanya'nın bu en puslu günlerinde, bu konuda neler yazmış:

«Dendiğine göre, Hitler Alman gençliğini tamamen kazanmış. Katolikler Hitler'in çocukları üstündeki etkisine karşı boşu boşuna çabalıyorlarmış, hatta işçiler bile çocuklarını bu yeni ülküden uzak tutamaz olmuşlar.

Eğer bu doğruysa, ki her şey doğru olduğunu kanıtlıyor, o zaman şu soruyu sormak gerekiyor: Hitler düşmanlarının artış şansları kalmış mıdır? Bir memleketin gençliği onun geleceği değil midir? Bu gençliğe bakıp, aynı Hitler gibi, ya da 20 yıl sonra bütün Alman halkının nasyonal sosyalist olacağı —tabii nasyonal sosyalizm o zamana kadar ayakta kalırsa— söylenemez mi? Rejimini iyice yerleştirmek için Hitler'in sadece 10 ya da 20 yıl iktidarda kalması yetmez mi?

İnsan varlığına bilincin yön verdiği inanç ve düşüncelerin sosyal durumdan daha etkili olduğuna inananlar, bu sorulara «evet,» karşılığı vermek zorundalar. Alman gençliğinin bilinci, nasyonal sosyalist devlet tarafından her türlü yoldan planlı bir biçimde yoğrulmaktadır, kimse de buna engel olamaz.

Öğrettiği tarih, şartlandırmalarına yardımcıdır, hatta tarif ettiği doğa bile, ülkülerini kanıtlamaktadır. Bu eğitim vücut çalıştırmalarıyla tamamlanmaktadır.

İnsan bilincinin sosyal durumuyla bağımlı olduğu görüşünde olan materyalistler, fazla zorluk çekmeden Hitler'in hesabındaki yanlışı bulma şansına sahipler. Bu hatayı bulmak şu sorunun karşılığına bağlı: Gençlik niçin Hitler'in etkisine giriyor? Bu sorunun karşılığı da şöyle: Gençlik Hitler'in etkisine, gençlik olduğu için giriyor, çünkü 'gençlik' bu cümlede sosyal bir kategoridir. İnsanın sosyal varlığını belirleyen üretimdeki yeridir. Gençliğin üretimdeki yeri, Hitler'in etkisinin nedenidir.

Gençliğe aşılananlar küçümsenmiyecek kadar önemli olsalar da sonucu belirlemezler. Önemli ve belirleyici olan, onlarla konuşulduğu zaman içinde bulundukları sosyal durumdur. Üretimin dışında, ekmek kavgasına katılmadan onlara aşılananlar, ancak toplumsal üretim mekanizması içinde etkisini yitirebilir. Nasyonal sosyalist inançlar, gençlikte, bu inançlarla çelişen çıkarlarla karşılaşmamaktadır. Nasyonal sosyalist devlet, gençliği, bu arada, yani üretim dışındaki yerinde tutabilirse, bu gençliğin kulağını doldurabilmekte devam edecektir. Yoksa ancak genç olmayanlara yapabildiği gibi zorbalıkla tek sesli nutkunu atma hakkını sürdürebilir.

Nasyonal sosyalizm, gençliği, genç olduğu sürece etkilemek şansına sahiptir. Yaşlanınca, onlar da üretim alanına girecekler, fabrikalarda yerlerini alacaklar ve toplumsal yaşamın devasa kavratma dersi ve uygulamasına aktif olarak katılacaklardır. Öyle bir teori dersi ve pratik ki, nasyonal sosyalist düşünceyle temelden çelişen karşı görüşler yaratır... Sınıf olmadığı öğretisi elbette üretimde yerlerini alan ve buna bilfiil katılan yetişkinlerden çok gençliğe yutturulabilir.»

Evet, Demirel, ülkücü gençliğin MHP'liliğinin çok uzun sürmeyeceği görüşünde haklı. Ama yine kısa görüyor. Demirel'in hesabına göre yetiştiklerinde AP'li olacaklarını sandığı bu gençlik, üretim mekanizması içine dalınca evdeki hesap çarşıya uymayacak. Birkaç gemisini kurtaran, birkaç çıkarcı ve sınıf atlamış dışındaki çoğunluk, ister istemez, işçilerin safında, işçi davasındaki yerini alacaktır.

Ve gençlik olaylarında ortalığı toza dumana katan ulumalar, 1 Mayıs işçi mitinginde olduğu gibi, aslolan gücün karşısında etkisiz ve çaresiz kalacaklar.

Politika, 12.5.1976

DUM DUM KEYİF

Kim Akdeniz'in güzelliğini tartışabilir? Kimin gücü Akdeniz'i çirkinleştirebilir? Bunca mavi, bunca apak bir deniz, bunca tarih, uygarlık, bereketle çevrili bir deniz, insana bunca şey vermiş bir deniz, özgürlüğün, barışın, daha insanca yaşamanın simgesi olmuş bir deniz bu. Evet, zor, zor çok zor onun çevresinde çirkinlik yaratmak. Ama evelallah biz bunun da üstesinden geliriz. Yedi düveli önümüzde nasıl pes ettirdiysek, Akdeniz'e de pes ettirmenin yolunu buluruz.

Nasıl mı? Kolay. Bu kıyılarda yaratılmış bunca sanat eseri yanında bir sinek pisliğine benzeyen heykellerle, en güzelinden çiçekler, ağaçlar verebilen bir toprağın üstüne beton dökerek yapılan parklarla, denize çıkan bir sokağa dökülen çöplerle, bir deniz kasabasının meydanının tam ortasına dikilen kocaman teneke WC levhasıyla toprağın en bereketli, denizin en temiz ve güzel olduğu yere, —herhalde fabrika yöneticilerinin keyfi hoş olsun diye— dikilen fabrikalarla, ardına banka reklamı yazılı, asker sırasına dizili banklarla en güzel kıyıyı ilkel bir müteahhit beğenisi çıkarcılığı ve yağmasıyla kapatan beton apartmanlarla, yurdumuza gelecek bütün yabancı turistleri Atatürk'e taktırabilecek çirkinlik ve bolluktaki Atatürk büstleriyle, Diokayserin harabeleri üstüne boyanmış uluyan kurt resimleriyle, dünya güzeli bir kıyıda, birkaç güzel gün yaşamak isteyen insanların yanından, minibüslere doluşup «Savulun Türkler geliyor» diye çığlıklar atarak geçen ülkücülerle, güzelim kumsallar üstünde, sadece vurgun düşüncesiyle kurulmuş salaşın salaşı turistik tesislerle, daha nice çok şeyler...

Ama bunca şey bile çirkinleştiremez Akdeniz'i. Kemal Burkay'ın, bütün insanlığı gülümsetecek nice şeyi «Akdeniz olur gülümse» dizesinde anlatabileceği kadar, hiç pislik tutmayacak kadar güzel bir deniz bu...

İşte bu denizin kıyısında, yine de güzelliğini, sadeliğini, insancıllığını koruyabilmiş bir yer olan Taşucu'nda, ufacık bir lokantada oturmuşsunuz, önünüzde taptaze balık, bardağınızda deniz kadar ak bir şarap, yanında, mis gibi taze nane, güneş tadı almış domates ve badem gibi salatalıklardan yapılmış bir salata... Artık mırın kırın etmek, o gün gazete okumayıp radyo da dinlememişseniz karamsar olmak, aynı Akdeniz'i çirkinleştirmek gibi zordur.

Tam buna benzer cümlelerle yaşamanın tadını çıkarırken, bir tüfek sesiyle düşünüzden uyanıyorsunuz, hem de ne uyanış! Kıyı lokantasının hemen yanıbaşında: Denizin, taze balıklı, beyaz şaraplı, rakılı, salatalı masaların yanıbaşında yaşama sevincinin yanıbaşında bir köpeğin canevinden vuruluşu. Bu köpek, belki de az önce balık artıkları, pirzola kemikleriyle, elinizle beslediğiniz insan canlısı köpektir. Köpek gözünüzün önünde çığlık çığlık havlıyor; havlayarak değil, bir başka biçim ağlıyarak debeleniyor, tam karnından, kocaman dum dum kurşununu yediği yerden oluk oluk akan kan fışkırıyor... O öğlen, her şeye rağmen tadını çıkarmayı kıvırtacağınızı sandığımız hayatı, iç paralayan bir can çekişle bombok ediyor.

Daha kendinize gelemediniz, masanızda sizinle birlikte yemek yiyen «Dal» adındaki arkadaş çocuğunun göz yaşları aklınızı başınızdan almış.

«Ben Taşucu'ndaki bütün köpeklerin anasıyım.»

Demiş, çünkü az önce bu çocuk, burdaki köpekleri günlerdir sevmiş, beslemiş.

«Ben Taşucu'ndaki bütün köpeklerin anasıyım» diyen Dal, şimdi ilk evlat acısını tadıyor. «Evlat acısını çok daha derinden duyabileceği bir toplumda büyüyor, şimdiden anlasın» deyip geçebilir misiniz?

Masanın keyfi, şarabın tadı, denizin içlerde yaktığı özgürlük ateşi falan rezil olmuş; olsun, içinizin yanması ne olacak? Daha beter oluyor; yanıbaşınızdan, arkasına en az altı köpek cesedi atılmış bir kamyonet geçiyor. Camlaşmış gözler, kan ve sayısız sinekle. Leşlerin başında elinde tüfekle, üniformalı bir görevli, görevini hakkıyla yapmanın fiyakasıyle geçiyor. Bu da bir dum dum keyfi.

Lokanta karışıyor, hepsi kendi dillerinde haykırıp protestolarda bulunan turistler bir yana, oralı olup da böyle manzaralara alışmış olanlar bile söyleniyor:

«Yahu, anladık, sahipsiz köpekler öldürülüyor. Peki hayvanları alıp uzak, kimsenin görmeyeceği bir yerde yapsalar ya bu işi...»

Ah işte bu düşünce, en çok midemi bulandıranı. Ne olursa olsun: Vahşet ya da ilkellik, onu görmeye, bilmeye daha çok varım. Uzakta, gözümüzün önünde olmadığı için sineye çekilecek vahşet, vahşetliğinden ne yitirir? Bizim rahatımızın, ağzımızın tadının korunmasından başka?

Kimileri gereklilikten söz ediyor. Mümkün tehlikelerden, kuduzdan. İleriye dönük bir tehlike bilinciyle, yapılanı haklı bulmaya kadar varıyor kimi.

Öyledir, aslında belli bir gereklilik bağlantısı içine oturtulmamış hiçbir kıyım yoktur. Buna yatan kafalar, işlerine gelen bir «gereklilik» lafazanlığıyla insanlık kıyımına da fit olurlar...

Şu güzelim denizin, kıyılarında bunca bilgelik oluşturmuş, insanlara bunca bereket sunmuş bir denizin yanıbaşında bile dum dum kurşunu canları hedef alıyorsa, bunca kadim uygarlık bir kuduzla bile, rasgele can alarak başeden bir bugüne ulaştıysa:

Varsın, işte yine de özgürlüğün yerine geçemeyen denizin kıyısında, ağzımızın tadı bir daha kaçsın.

Politika, 14.5.1976

PARALAR CEBE KADINLAR EVE

Geçen gün trafik mahkemesine tanıklığa çıktım. Hâkim işimi sorduğunda az daha «Kaplumbağa» diyecektim, ama kırk yılın birinde dilimi tuttum. Hâkim «ev kadını» diye yazdırırken de kuzu gibi durdum.

Nerden çıktı bu kaplumbağalık diyeceksiniz? Şundan: Bizim toplumda bir kadın ne yaparsa yapsın, eğer «daktiloluk» gibisine erkeklerce kabul gören bir mesleği yoksa, «ev kadını»dır. O kadar. Onların gözünde, evimizi sırtımızda taşırız biz, kaplumbağalar gibi.

Artık belirli bir işyerinde çalışmadığımdan bu yaşıma kadar hep çalışmış da olsam, ev kadınıyım ben.

Tabii bunu kabul edişim o kadar kolay olmadı. TRT'den yeni atıldığım sıralarda, TRT'nin eski ve yeni yöneticilerinin «müessesenin ikramı» olarak tutuklanmamda yardımcı oldukları dönemde, yargıçlar öğrettiler bana «ev kadını» olduğumu. Sağolsunlar, o zamanki TRT yöneticileri müesseseye geçmiş hakkımı helâl etmem için, hakkımda birkaç dava açılmasına da önayak olmuşlardı.

Sıkıyönetim mahkemeleriyle adliye arasında mekik dokuyorum. Davalardan biri «halkı suç işlemeye tahrik.» Bu suçu da, TRT'deki bir iç hizmet toplantısında işlemişim. Olur a, ben suç severim, halkı da severim, teşvik etmişimdir. Önemli değil. Karşısına TRT'yle ilgili bir suçtan dolayı çıkarıldığım yargıç sordu:

«Mesleğiniz?»

Karşılık vermemi beklemeden de yazdırdı.

«Yaz, ev kadını yaz.»

Ben hemen itiraz edecek oldum. Yargıç sözümü ağzıma tıkadı.

«Nesin ya?»

Bir an düşündüm. «TRT'ci» desem, öyle bir meslek yok. «Gazeteci» desem, bunca yıl çalışmaya bir basın kartı bile alamamışız; «yazar» diyeceğim, ama göze alamıyorum. Ya bu hâkim de «Yürümek» davasındaki hâkim gibi, kötü kötü bakıp «Yazıyormuş, ne yazdığını biliyoruz, yazıyormuş...» diye azarlarsa. Yine de çare yok, ama «yazarım» diyeceğim, hâkim yine konuşturmadı.

«Ev kadını değilmiş, nesin ya? TRT'den atılmışsın işte.»

İşte o zaman ben de dilimi tutamadım:

«Siz yargıçlıktan atılırsanız, ev erkeği mi sayılacaksınız?»

Tabii, hâkim beni duruşmadan attı. O sıralarda hep mahkûm olunduğundan ben de önemsemedim. Hem bana faydası oldu. Mahkeme âdabı konusunda bilgim arttı. Artık, hâkim karşısına çıktığımda, yalnız ellerimi asker gibi iki yanıma yapıştırmakla kalmıyorum, «mesleğiniz?» sorusunu hep «ev kadını» diye karşılıyorum.

Sözüm ev kadınlarına değil. Ev kadınlığını da küçümsemiyorum. Bunca işte çalıştım, en zor ve nankör işin ev kadınlığı olduğunu bilirim. Benim üstünde durduğum, kadını bir ev çerçevesi içine kapatmak isteyen, böylece kadının coğrafyasını daraltacağını uman anlayış. Ortalıkta rahat cirit atabilmek için, hiç olmazsa nüfusun yarısını eve kapatma aklıevvelliği. Bu «ev kadını» tamlamasında, kadını eve kapatmak gibi bir art niyet var.

İsterse ev değil, bir koğuşa kapatılmış olsunlar, kadınlara «ev kadını» gözüyle bakılır. Yıldırım tutukevinde, askerî cezaevleri müdürü Albay Saldıraner de bizlere, böyle bakmayı pek severdi. Sık sık yoklardı koğuşu. Biz volta atarken uzakta görünmesiyle erler komut verirdi: «Hazrol.»

Er düzeyindeki koğuş kapatmaları olan bizler hemen «hazırol»a geçerdik. Böyle beklerdik koğuşumuzun albayını. Ev kadınları nasıl pencerede bek-

lerse öyle. Koğuşumuzun albayı yanımıza vardığında, sağolsunlar «rahat» komutu verirler, biz de rahatlardık. O zaman, Saldıraner, evindeki kadınları ev işlerinin başında bulmuş gibi memnun memnun güler, bana sorardı:

«Sözcü, söyle bakalım, bir ihtiyacınız var mı?»

Bir gün dayanamadım:

«Var albayım, çamaşır makinası.»

İnanır mısınız, o sıralarda, siyasi tutuklulara uygulanan nice baskının sorumlularından olan albay bu isteğimi son derece doğal karşılamasın mı? Ciddi ciddi biz koğuş kapatmalarına çamaşır makinası vadedildi. Ama olmadı elbet. Sonunda başka çareler düşündü. Albayımız, koğuşumuzun iç düzenine evlerinin düzeniymişçesine meraklıydılar. Bana, tıkanık olan tuvaletin üstü için, delikli bir tahtanın krokisini çizdirdi. Öyle bir tahta ki, üstüne leğen koyup çamaşır yıkadığımızda, akan sular, deliklerden helâya akacak ve doğrusu, koğuş kadınlarını hiç ihmal etmeden yaptırdı, bu tahtayı. Bizler arada, işkenceye giden arkadaşlarımız yüzünden kazan kaldırmasaydık, albayımız bizi, evleri koğuş olan ev kadınları sayıp gidecekti. Af kanunu çıkıp da koğuşlar boşalınca, kimbilir nasıl üzülmüştür.

Hadi eve kapatılmaya gelmediniz, hiç olmazsa kapatıldığınız koğuşta dursanıza. Kadın dediğin evini ve koğuşunu bilmeli.

Kadın dernekleri de yoldan çıktı. Eskiden, kimsesiz çocuklara sünnet düğünü falan yaparlardı. Şimdi miting yapıyorlar. Bunca sünnetsiz çocuk varken, evlatlarının canına düşmüşler. Onun için bu İslam Konferansından yalnız esir Türkler açısından değil, esir olmamakta direnen kadınlar açısından da yararlanmak gerek. Bütün kadınları, birer birer ne demek, dörder dörder eve kapatmak için Müslüman kardeşlerimizden yardım isteyelim. TRT de bu konuda bir film yaptı mı, tamam. Filmin adı da kolay:

«Paralar cebe, kadınlar eve.»

Politika, 17.5.1976

CEMAZİYELEVVEL 19 BAYRAMI

Ne İslam Konferansı, ne El Fetif Bürosu, var mı yok mu Erbakan Hoca'nın yemeği. Gazeteci ve hariciyeciler anlata anlata bitiremiyorlar. Herkes kendince bir şeye tutulmuş. Kimi protokolün bozulduğuna, kimi sofranın talanına takmış. Hani eskilerde gazetelerde bir haber çıkardı, «Halk denize hücum etti, vatandaş denize giremedi» diye. Anlaşılan, bu kez de MSP'li kardeşlerimiz sofraya hücum etmiş ve hariciyeciler ve gazeteciler de aç kalmış. Eh, olur o kadar, MSP'nin «halk» sözcüğü içinde rahatça yer alacak olan İstanbul tabanı protokol mrotokol takar mı? Buyrun demişler, buyurmuş. Onlar ne hariciyemiz, ne konferansın hazirunu, ne de gazetecilerimiz gibi kokteyllere, resepsiyonlara alışık değiller. Erbakan Hoca'nın bu daveti dışında bir daha çağrılacakları da yok. Gün bugündür, diye, üşüşüvermişler sofraya helâl ve afiyet şeker olsun.

Ben en çok hariciyecilerimizin ve hanımlarının durumlarını düşünüp düşünüp gülüyorum. Bizim hariciyemiz, yıllar var ki, kendi bünyesinde küçük bir Avrupacık oluşturmuştur. Hariciyeci hanımı, öyle, İngilizini, Almanını da küçük ve hakir görür, bir Parislidir o; Paris'in en ünlü kokuları, en ünlü moda evlerinin eşarpları konusunda su gibi bilgisi vardır. Kocaları da aşağı kalmaz. «Carven» kravat takmayı, erkek elbiselerinde düğmelerin kaç santim aralı olması gerektiğini bildikleri kadar, her bir davette, ya da toplantıda herhangi bir Avrupalı diplomattan hiç aşağı kalmazlar. Onları böyle yerlerde gören, bunların memleketinde, öyle Erbakan'ın yemeğindeki gibi, «Çekirge sürüsü» benzeri insanlar olabileceğini asla düşünemez. Hani bir zamanlar, 12

Mart'tan önce, Ortadoğu Öğrenci Yurdu falan kurtarılmış bölge sanılıyordu ya, bu bizim hariciyecilerimiz için de kendi dar çevreleri, böyle ufak bir Batılılaşmış bölge.

Ama, bambaşka bir coğrafya içinde, ufak bir Avrupa sür-git tutunamıyor. Bunca yıldır, Avrupa ve Amerikan hariciyelerinin dümen suyunda aheste beste yaşayan bizim hariciye de birden İslam camiasına itiliverdi. İslam Konferansı gündeme geliverince boş zamanlarını, «Paris düzeyinde» açık saçık fıkralar yerine, dini malûmatla doldurmak zorunda kalmışlardır. Ama bizim teknisyenler, yine başarılı olmuşlar, olurlar, çünkü öteki İslam ülkelerinin hariciyecileri de bizimkilere benzer, bir kulpunu bulup anlaşmışlardır.

*

Zaten fazla önemi de yok. Böyle konferanslarda hep «Anlaşılır.» Herkes sofraya bir tabak sürüp, birbirinin yüzüne, «yersen,» anlamında bakar. Sonunda bütün nazik davetlerde olduğu gibi herkes yemiş gibi yapar. Benim anladığım bu konferansta gerçekten yiyen, sadece MSP'nin İstanbul örgütü ne yedikleri ise seçimlerde ortaya çıkar.

Bir de el sıkma meselesi var. Bazı kadın gazetecilerimiz buna bozulmuş. MSP'li bakanlar onların ellerini havada bırakıp durmuşlar. Abdest meselesi. Ben olsam aldırmazdım. Bunca yıl aydın hanımlarımız kokteyllerde herkesle el sıkıştılar da ne olduk? Avrupalı bir ileri sanayi ülkesi mi? Şimdi de birkaç politikacının el sıkmamasıyla şeriat devleti olmayız, merak etmesin kimse.

Aslında bu abdest konusu, bizimki gibi bir toplumda, en çok buna önem verenler açısından sorun yaratan bir şey. MSP yöneticilerinin işi zor. Hadi kokteyle falan gitmedin, yerli filmlerden de sakındın, peki 19 Mayıs Bayramını ne yapacaksın? Bir stadyum dolusu şortlu kızın bacak salladığı bir memlekette neyin abdest bozup neyin bozmadığı konusunda gökten yeni «ayet»ler gerekiyor, bu iş de Erbakan Hoca'yı bekliyor.

Ya da hükümetteki ağırlıklarını koyup bu 19 Mayıs Bayramına maneviyat katsınlar. Bu arada başbuğumuz da terazinin öte kefesine otururlar. O zaman ne bayram olur:

Önce Kur-an-ı Kerim okunur, sonra mehter marşı geçer, sonra sıkmabaşlı ve ayak bileklerine kadar örtülü Müslüman kızlarımız bir «irşad olma» dansı yaparlar, sonra, kafaları külahlı ve Orta Asya bıyıklı gençlerimiz cirit oynarlar, sonra ok yarışları başlar, en sonunda da Doğu Türkistan'dan bisikletle getirilen toprak Başbuğ'a sunulur.

Aslında bu gösterileri stadyumda yapmak da doğru değil. Stadyum ne demek? Helenizm ırkçılığının Türk'ü Türk'e kırdırmak amacıyla dilimize ve gündelik yaşamımıza soktuğu kökü dışarda bir söz ve yer bu. İyisi mi, gösterileri Cebeci çayırında yapmak. Ama değil Cebeci çayırı, Ankara'da çayır kalmadı.

Bu durumda geçen yılki gibi, yağmur duasına çıkmaktan başka yol kalmıyor. 19 Mayıs gösterileri yapılmış yapılmamış, kızlar şort giymiş giymemiş. Bunlarla uğraşacak değiliz. Bir zamanlar şort giymekle ileri ve Batılı olduğumuzu sanırdık. Hiç unutmam, yıllar önce bir sağcı milletvekili, beyaz şortlar aleyhinde Mecliste konuştuğunda nasıl şaşırıp bozulmuştuk. Böyle düşünen yığınlar olduğunu aklımıza bile getirmediğimiz, beyaz şortlarımızla kendimizi pek ileri ve Batılı bulduğumuz günler geride kaldı şimdi. Mecliste konuşmayı yapan milletvekilinin çıkışı şimdi yapılanlar yanında solda sıfır kalır. Peki geriye mi gittik? Hayır, devekuşu gibi bunca yıl yok saydığımız bir gerçek, turnusol kâğıdı gibi ortaya çıktı demokrasiyle. Durumları ve gerçekleri bilmeden onların aşılamayacağı da anlaşıldı böylece. Bir zamanların Ankara'sında bulvardan köylülerin ve dilencilerin geçmesi yasakmış. Şimdi de sayın yöneticilerimiz, isterlerse Cemaziyelevvel 19 Bayramını yasak ediversinler. Ne çıkar? Hesap o hesap olduktan sonra.

Politika, 19.5.1976

HEDEFİMİZ ERGENEKON — ZEHRA KONFEKSİYON

Komandolar 19 Mayıs stadında ortalığı ayağa kaldırmışlar, öğretmenlerinin ve okul müdürlerinin sözlerine uymak gafletinde bulunarak çıplak bacakla sahada gösteri yapan liseli kızlara «orospular» diye bağırmışlar. Bana kalırsa bunlar, derslerini pek iyi bilmiyorlar... Çünkü müteveffa başbuğları olan Hitler, Alman ırkının sağlıklı yetişmesine pek önem verir, propaganda dergilerinde bol bol, yarı çıplak vücutla jimnastik yapan Alman kızlarının fotoğraflarını bastırtırdı. Alman kadını ev kadını olup bol çocuk yapacaktı, makyajdan kaçınacaktı ama, yüce Alman ırkını, doğuracağı sağlam çocuklarla daha da yüceleştirebilmek için nerde güneş, nerde kır görse soyunup jimnastik yapacaktı. Bu yapıldı da. Uzun sarı örgüleriyle çimenler üstünde yarı çıplak spor yapan Alman kadını, Hitler propagandasının bütün dünyaya yaydığı göz ve gönül açıcı bir manzaraydı.

Görülüyor ki, Mein Kampf çevirilerini başucu kitabı yapmak yetmiyor, Hitler Almanyasmda basılmış bazı dergileri de ülkücü gençliğimize dağıttırıversin Türkeş. O zaman bizim ülkücü gençlik «Deutsche idealistische jugend»dan biraz ders alır.

Tabii Hitler'in bütün sloganlarını bilemiyorlar. Bazı sloganlarını da ülke şartlarına uyduruyorlar. «Ein volkeinstaat - ein führer» sloganının, «tek halk-tek meclis-tek lider» sloganına dönüşmesi gibi.

Ben inanıyorum ki, komandolar, Hitler'in ünlü, kadınlar için K.K.K. «Kinder Kuche Kirsche» yani «çocuk-mutfak-kilise» sloganını bilselerdi liseli

kızlarımıza «orospular» diye bağıracak yerde hiç olmazsa «çocuk - mutfak - cami» (tabii kilise diye bağırmaları uygunsuz olur) diye haykırırlardı. Gerçi bizde kadınlar camiye gitmez. Aslında bu cami ve Müslümanlık meselesi işleri karıştırıyor. Nasyonal Sosyalistler dinden, kiliseden pek hoşlanmazlardı. Kiliseye karşı en radikal tavrı onlar takınmışlardır. İlerde başbuğun önderliğiyle Kur'an'ın rehberliği nasıl uyuşacak pek aklım kesmiyor. Akıncılarla Ülkücüler ufaktan ufaktan takışmaya boşuna başlamadılar.

Bir de, «Bağımsız Türkistan» meselesi var. Hitler'in «Ost-politik»ine uygun bir slogan. Hedefimiz Turan'la birleşince de tamam oluyor. Yalnız, ilerde Hitler'in düştüğü hataya düşüp bir yandan Rusya'yı işgal ederken Batıda da cephe açtırmasalar. Ama bunu yapacaklarını sanmam, çünkü bizim yerli faşistlere göre Hitler, Batı cephesinde çarpışma zorunda kalmasaydı Rusya'yı silindir gibi ezip bitirirdi. Neyse Hitler'in ruhu şâdolsun, onun üstesinden gelemediğini bizim başbuğumuz, arkasına komandolardan ve ülkücülerden bir ordu takarak başaracak. Ama işte tekrar ediyorum bu «Batı Cephesi» sorunu çok önemli. O bakımdan Yunanistan'la ilişkilerimizin bugünkü durumu düşündürücü. Sonra, MHP'nin pek sevdiği Trakya'daki esir Türkler ne olacak? Ne olurlarsa olsunlar, önemli ve geçerli olan «Ost politik», yani Doğu politikası ve Turan'ın zaptıdır. Ülkücülerin bu konudaki uyanıklıklarına inanıyorum. Yoksa «Bağımsız Türkiye» yerine «Bağımsız Kıbrıs» falan diye bağırırlardı. Türkeş'in Kıbrıs konusunda pek ağız açmaması da bundan olmalı.

Turan meselesi böylece halledildikten sonra ortada halledilmemiş olarak kadınlarımızın giyimi kalıyor. «Bu ne rezalet milli kıyafet» diye bağırmak tek başına yeterli değil. Sonra bu milli kıyafet denen şey de biraz akıl karıştırıcı. Ben bunca yer gezdim, köy gördüm, bizim kadınların öyle folklor gösterilerinde gördüğümüz kılıklarla dolaştıklarını hiç görmedim. En yaygın kılık, pazen ya da basmadan

elbise, eteğin altına da yine başka desenli pazenden şalvar-kilot. Ne var ki, ne Turizm Bakanlığının açtığı sergilerde, ne de milli halk oyuncularımızın üstünde bu «milli kıyafet» denebilecek kıyafeti görmüyoruz.

Sonra «milli kıyafet» diye folklor gösterilerinde gördüğümüz kılıklar yöreden yöreye değişiyor. Kadınlarımıza hangi yörenin milli kıyafeti münasipse, onda karar kılınsa da kafalar karışmasa. Yalnız bu konuda hassas olmak gerekiyor. Diyelim «Kars» ekibinin kıyafeti «milli kıyafet» olarak ilan edildi. Öteki ekipler buna bozulabilirler ve de işin ucu bölgeciliğe kadar varır.

Yoksa, kadınlarımızın bu Müslümanlık, Atatürk'çülük konusunda kafaları karıştıkça karışacak. Dün bizim kapının altından bir el ilanı atıldı. Aynen şöyle: *Hayatı bahasına eşlerinizin kazandığı paraları hiç acımadan kendinizi oyalamak maksadıyla boş saatlerinizi değerlendirmek için terzilerde ve hatta kumar masalarında içiniz sızlamadan binlerce lirayı verirsiniz. Mademki Atatürk evlatlarıyız hiç düşündünüz mü niçin Türk erkekleri neden Avrupa hanımlarını alıyor çünkü Avrupa'lı kadın komple hanım. Sabahın 6'sında kocasına ve çocuklarına kahvaltı verir, üstüne güneş doğmaz, mesuliyet hissi vardır. Allahım böyle insanları yaratmış, biz mi Müslümanız, onlar mı? Hem Atatürk'çü hem Müslüman olmak komple Müslüman olmak elinizde bütün Türk hanımlarına sesleniyorum. Lütfen gelip, görünüz, konfeksiyon kalıpları Avrupa'dır bu arada arzu edene ücretsiz yemek ve pasta dersleri de verilir, garantili ehliyet almak için şoförlük dersi de az bir ücret karşılığı verilir. Zehra Konfeksiyon.*

İşte böyle:

Hedefimiz Ergenekon

Zehra Konfeksiyon.

Politika, 24.5.1976

ŞİMDİKİ ÇOCUKLAR BAYRAMSIZ

Milli bayramları bayram bilerek büyüdük biz. Benim çocukluğumun, gecekondusuz, bulvarından köylü geçmeyen ve bu nedenden olacak, kendisini imtiyazsız ve sınıfsız bir şehir sanan Ankara'sında, milli bayramlar büyük heyecanla kutlanırdı. Ankara, Yenişehir'di, Çankaya'ydı, yeni başlayan tiyatro, opera gösterileri, konserler ve balolardı. Biz Ankara'da yaşayan memur çocukları, yeni kurulan cumhuriyetin simgesi olarak, babalarımızın Cumhuriyet Bayramı balosuna giderken giydikleri kuyruklu frakla, parlak rugan pabuçları, başlara oturtulan silindir şapkaları bilirdik.

Her Cumhuriyet Bayramında, babamla annem cumhuriyet balosuna giderlerdi. Cumhuriyet Bayramlarından aklımda kalan anılardan biri de; kuyruklu frakıyla çekirgeye benzettiğim babamın, annem bir türlü hazırlanmıyor diye, yemek masasının çevresinde sinirli sinirli dolaşışı. Balo ertesinde, sabah kahvaltısında dinlerdik Cumhuriyet Balosu dedikodularını. Bir kez İnönü annemi dansa kaldırmış. Annemin ertesi günkü çalımını da hatırlıyorum. İnönü anneme «Kaç çocuğunuz var hanımefendi?» diye sormuş. Annem de «dört» diye karşılık verince. İnönü, «Altı tane olmalı» demiş. Sonradan gerçekten altı kardeş olduksa da bunda, İnönü'nün payı pek fazla olamaz.

Cumhuriyet Bayramından hatırladığım sadece balo değil. Bir de donanma olurdu. Bayram geceleri Ankara şehri, renkli ampullerle donatılır, resmi binalar, spot lambasını andıran büyük lambalarla aydınlatılırdı. Ankara halkı - o zaman biz Ankara halkı diye Yenişehir'de oturan memur ailelerini bilir-

dik. Samanpazarı ve Kale içinde oturan «yerliler» hakkında fazla bir bilgimiz yoktu. Hipodromun ve 19 Mayıs Stadyumunun açık tribünlerini dolduranlardı belki onlar. - İşte o sırada kendini bu yeni kurulan başkentin asıl sahibi sayan memurlar, çoluk çocuklariyle, Ankara'nın o yıllardaki sayılı taksilerine doluşarak bayram gecelerinde donanma seyrine çıkardı. Arabalarla Çankaya'ya çıkılır, mehtapta boğazı seyrediyormuş gibi bir havayla, ışıklandırılmış Yenişehir'e bakılırdı.

Bayrak asmak da önemliydi. Millî bayramlarda bayrak asmayan ev olmazdı Yenişehir'de. Benim babam da her millî bayramda büyük bir özenle bayrak asardı. Kendi astığı bayrağı komşuların astığı bayraklarla kıyaslar, onlarınkindeki bir eğrilikten kendine pay çıkarırdı. Bayrak asmak konusunda metodlar geliştirmişti babam. Ön balkonun yerine, annemin sarı pirinç havanını ters kapatır, bayrağın ipini bu havanın dibine bağlardı. Hiç eğilmezdi bizim bayrak. Yalnız ben bir kez balkonda «seksek» oynarken havanı devirmiş, babamın bayrak forsunu yerle bir etmiştim. Yediğim en kalıcı dayaklardan birini o zaman yedim.

Ana-babalarımız cumhuriyet balosuna giderlerdi de çocuklar geri mi kalırdı? O sıralarda, yarının büyüğü sayılan çocuklar için de Orduevinde 23 Nisan çocuk balosu verilirdi. Karşı apartmanda oturan Kayseri milletvekilinin biri kız biri oğlan iki çocuğu, bu baloya giderlerdi. Oğlana, aynı babasınmki gibi ufak bir frak yaptırmışlardı. Kızın, etekleri fırfırlı tafta tuvaletini çok kıskanırdım.

Sonra, bu millî bayramlar azıcık tavsadı. Demokrasimizle birlikte bayramlarda da biraz değişme oldu. Ankara'nın o zamana kadar dinle pek fazla ilgili görünmeyen memurları, dinî bayramları daha fazla önemser oldular. Hiç kurban görmeyen Yenişehir bahçeleri, kurban kanıyla sulanmaya başladı. Çocuklar da donanma seyri yerine kurban kesimi seyrine koyuldular. Artık Ankara burjuvazisi, cumhuriyet baloları yerine iftar partilerine gidiyor-

du, iftar saatlerinde dairelerde işler duruyordu. Her mahallede bir milyoner ve de her mahallede bir mescit döneminin hızı, 27 Mayıs'la biraz kesildi. Ortalıkta yeniden bir millî bayram havası esti.

«Anayasa ve Hürriyet Bayramı» 27 Mayıs olarak ilân edildi, edildi ya, 27 Mayıs'tan sonra mayıs ayları, anayasa ve hürriyet sözcüklerinden çok «cunta» dedikodularının dolaştığı bir ay oldu çıktı. Her mayıs ayında, gazete bürolarından TRT kulislerine, Meclis koridorlarından aydın sohbetlerine ordudan haberler sızmaya başladı. Artık, donanmalardan ve bayramlık koyunlardan daha çok üstünde durulan bir yeniliği vardı Ankara'nın: İkide bir şehrin tepesinde uçan jetler ve bu jetlerle ilgili söylentiler.

Mayıs ayları yeni bir ihtilâl doğurmadıysa da bir iki düşük yaptı. 1971 Mayıs'ında da, 27 Mayıs anayasasına emeği geçen bilim adamları gözaltına alındı. 27 Mayıs 1971 günü, Bahri Savcı, Muammer Aksoy, Mümtaz Soysal hapisteydiler. Ve o gün hatırlarını soran dostlarına «Anayasa ve Hürriyet Bayramınız kutlu olsun» diye selam gönderdiler.

O gün bugündür de, 27 Mayıs Bayramının da, Anayasa'nın da, bu Anayasa'nın sağladığı temel hak ve hürriyetlerin de rafa kaldırılması hevesleri arttıkça arttı. Şimdi artık, bayramsız bir Ankara' dayız. Dinî bayramlar bir takım eski adamların «nerde o eski bayramlar» diye katıldıkları bir geriye dönüş özlemine ya da politik gösteriye dönüştü, milli bayramlarınsa, 19 Mayıs gösterilerinde olduğu gibi çivisi çıktı. «27 Mayıs» da nerdeyse anayasasız kalacak.

Ve şimdiki çocuklar bayramsız.

Politika, 28.5.1976

O ERKEK BU ERKEK — ASIL ERKEK ANALARI

Rumelili olan babaannem erkeklere, erkek çocuklara çok önem verir hep kayırırdı onları. Altı çocuktuk evde, ikisi oğlan dördü kız, altı çocuk Ama babaanne için «uğlanlar»dı aslolan. Evde ne zaman hamur açsa, daha o hünerli elleriyle işe girişirken başlardı oğlanları kayırmaya, «Açayım uğlancağızlara bir bürek.» O arada, babaanneme yardıma koşan biz kızlar bozulurduk. Babaannemin, dosta düşmana nam salan bir hüneri de muhallebi baklavasıydı. Buna hepimiz çok düşkündük. Ama sofraya oturmamızla haksızlık başlardı. Ağabeyimin tıka basa dolu tabağı yetmezmiş gibi, biz kızlar üçüncüyü almaya kalkmadan başlardı babaannem, «Ayırsanız akşama da.» Bu akşama sözü aslında «oğlanlara»nın babaannecesiydi. Akşamüstü okuldan döndüğümüzde, ağabeyimi gizlice mutfağa çeker, tel dolapların bir yerlerine sakladığı tatlıları elceğiziyle yedirirdi. «Yiyesin aman, bırakmaz suura uğursuzlar.» O uğursuzlar, biz kızlardık ve de babaannem, tatlılar kazara bizim midemize gitmesin diye, ağabeyim tabağın dibini yalayana kadar beklerdi başında.

Çocukluklarında tatlılarla muhallebilerle kayırılmış erkeklerin, erkekliklerine çok tanık olduk sonra. Başka türlü erkektir bizim erkekler. Ne yaparlarsa yapsınlar, arkalarında hem de kadınlı erkekli bir ordunun, «o erkektir o» diye hoş göreceğini bilirler. Bilirler erkekliklerini, o kadar çok bilirler ki, bir yabancı artist ülkemize gelmeyiversin, ilk soruları, «Türk erkeklerini nasıl buluyorsunuz?» olur. Bu «Türk yemeklerini nasıl buluyorsunuz?» a benzeyen sorunun karşılığını çoktan vermişlerdir. Nadide bir Türk «spezialite»sidir onlar çünkü.

Türk lokumu bir, Türk erkeği iki. Şimdilerde televizyonda da sık sık «geçmişten bugüne Türk erkekliği» programları izliyoruz. Türk ve Osmanlı tarihini, birçok erkeklik tarihi olarak yorumlayan, bu yepyeni tarih anlayışı, erkeklerinizi daha erkek kılacaktır mutlak.

Spordan tarihe, mahalle kahvelerinden barlara ispatlanıp duran bu erkeklik, nedense bunca ispatla yetinememekte, gazete sayfalarında yeniden ve yeniden ispatlamaktadır kendisini.

«Erkekliğiyle alay eden metresini kırk yerinden bıçakladığı,» gibisine cinayetler, erkekliğe dokunan her şey gibi tasvip görürler nerdeyse.

Almanyalara kadar işçi diye gönderdikleri, dövizlerini de çıtır çıtır yedikleri karılarını, dedikodu oldu diye doğrayan, sonra da «kimsenin yüzüne bakamıyordum, konu komşu 'sen de erkek misin?' diye alay ediyordu,» diye yargıcın anlayışına sığınanlar gibi.

Küfeyi karısının üstüne yükleyip eşeğin üstüne kendi binen, tarlada en ağır işleri gördürdüğü karısına bir de kendi ceketini taşıtan erkeklerimiz gerçekten çok pek çok erkektirler. Geçenlerde ağlaya ağlaya gelen gündelikçi Hayriye'nin kocası gibi. Köyden gelip gecekonduda yerleşen ailenin bütün yükü Hayriye'nin sırtındadır. Dokuz çocuğun bütün okul masraflarını, en ağır gündelikçilik yaparak karşılar Hayriye, ama evde işsiz oturan kocasına bir konuda karşılık verecek olunca, yemiş dayağı, «vay sen erkeğine karşı mı geliyon?» diye. Mutlak konu komşu, hatta düşmeye kalksa karakol da kocasına hak verir. «O erkek o» çünkü.

At, avrat, pusat erkekliği, karate erkekliğine doğru gelişedursun, üniversitelerde, Türklüklerini ve erkekliklerini, solcu gençlere saldırarak ispatlayan ülkücülerin döktükleri kanların hesabını soran bir büyük Türk erkeği çıkmadı henüz. Sonunda iş analara düştü. Analar, toplanıp toplanıp üniversite kapılarına gidip çok erkek güvenlik örgütlerinin koruyamadığı çocuklarına kendilerini siper etmeye başladılar. Ço-

cuklarına bir şey olacak, diye akılları başlarından gitmiş, üniversite kapılarına koşturduklarında, «soysuzların anaları geldi» diye, erkekçe alay eden, yediği dayaktan yüzü kan çanağına dönmüş çocukları götürülürken «pis kan akıyor» diye erkekçe kahkahalar atan komandoların bütün hakaretlerini sineye çektiler. Baştanbaşa erkek dolu Meclise, Milletvekillerine, Senatoya, erkeklerin erkeklerine başvurdular, Başbakana, hatta Cumhurbaşkanına başvurdular.

Ve erkekçe reddedildiler.

Boş verin be analar! erkeklik sizde kalsın. Varsın, devleti ve milleti ve esir Türkleri ve de dünya Türklüğünü korumakla meşgul büyük erkeklerimiz sizleri ellerinin tersiyle geri çevirsinler. Varsın büyükelçilere, resepsiyonlara, dünyanın önemli erkeklerine açıladuran salonlar, sizin dertlerinizi dinlemeye gelince kapanadursun. Varsın basınından parlamentosuna, işçi sendikalarından hükümetine, çok erkek bir toplum çocuklarınızın can güvenliğine yan çizerken, sizler tek başınıza, her şeyi göze alarak, çocuklarınız için, yalnız kendi çocuklarınız değil, bu yurdun kıyıma terkedilmiş bütün gençleri için kendinizi siper ededurun. Cesaret sizin, yiğitlik sizin. Siz doğumu bilirsiniz, kimi erkekler bir burun kanamasına yataklara düşerken, doğumu bilen siz analar, hayatı da bilirsiniz. Onun için varın; erkekliği ocak ve hayat söndürmeye, zürriyetsizliğe, iyi, güzel ve umut olan ne varsa yoketmeğe dönüştürenlerin, canlarınızın canını almaya kalkanların, doğanın en haklı savaşıyla üstlerine üstlerine varın!

Şimdi, en asıl erkek sizsiniz!

Politika, 31.5.1976

SÜNNET ÇOCUKLARI

Sünnet mevsimi yaklaştığından mıdır nedir, televizyonda sünnet giysileri reklâmları aldı yürüdü.

Çocuklukla ergenlik çağı arasındaki oğlan çocukları, sünnet çocuğu modelliği yapıyor ekranda. Başlıklar, sünnet entarileri, kurdeleler, yaldızlar, püsküllü pelerinlerle tam bir operet kahramanı kılığına sokulmuş oğlanlar piyasaya dökülecek demektir yakında.

Kırmızı beyaz kurdelelerle süslü taksiler klakson çala çala gezdirecek onları.

Bunca süs, bunca kurdele ve yaldızın, bunca şamatanın sebebi malûm, bir deri parçası kesilecek organlarından.

Artık onlar paşalar gibi giyinmesin de kimler giyinsin? Sünnetçiler o değerli parçayı kestiklerinde çocuğun başına toplanan millet, «oldu da bitti maşallah» diye boşuna mı bağırıyor? Anaların doğuştan paşa oğlanları, has paşa oluyorlar. Tam erkek ve tam paşa oluyorlar, ufacık bir deri parçası kesilince organlarından.

Pelerinler, yaldızlı şapkalar az bile.

Böylece oğlan çocuğu, sünnet olmakla olup bitiyor, bebekliğinden beri kendisini üstün insan yapan organı, son bir rötuşla adam ediyor sahibini.

Sünnet olmuş çocuğa, anası, babası bütün büyükleri, boşuna mı «Sen artık adam oldun, ona göre» diyorlar. Böylece oğlanlar, adamlıkla organları arasındaki bağlantıyı ufak yaştan öğrenmiş oluyorlar.

Eh bu bilinç düzeyine ulaşmış bir oğlan çocuğunu, bir de lise sıralarında dürtmeğe ne gerek var? Çocukların çoğu bunu bildiklerinden midir nedir,

ders dinlemek yerine arka sıralarda organ yarışması yaparlar.

Elbette adam var, adamcık var.

Yalnız adanı olmanın bu tür yolu çoğunluğa göründüğü kadar kolay değil. Hürriyet gazetesinde bir süredir yayınlanan «Seks Bunalımlarına» ilişkin röportaj, bu organsal adamlığın başa açtığı belâları ortaya koydu. Şöyle cevaplar yer alıyordu röportajda :

«Lisedeyken, bir gün arkadaşlarla organlarımızı ölçtük, benimki (...) santim çıktı. O zamandan beri korkunç ızdıraplar içindeyim. Hayatım mahvoldu, kendime olan bütün güvenim yıkıldı, bana yardım edin...»

Adam olmanın boyutlarıyla, organsal boyutların birbirine karıştırıldığı bir toplumda yaldız, kurdele şamatasına rağmen aşağılık duygusu kapıları bekler.

Ama santimlik boyutlar aşılmaya görsün, bir evin reisi ve de memleketin efendisi olmak için tamamdır her şey.

Kanıtlanması bunca kolay bir reisliğe, efendiliğe ve de hâkimliğe karşı koymaya kalkanlara, somut gerçekleri soyut itirazlarla yıpratmağa girişenlere, önemli ve aslolanın ne olduğunu göstermek için organlı küfürler savrulur.

Adalet mekanizmamız bile çakmıştır meseleyi.

Katil sanığı erkekse, «erkekliğimle alay etti hakim bey» demesi en esaslı hafifletici sebeplerden biri sayılır.

«Ya her cinayet işleyen, bu hafifletici sebebe sığınmaya kalkışırsa?» demeyin, erkekliğiyle alay edilmiş olduğunu söylemek bile adamlığı konusunda etrafta hafif bir kuşku yaratmak demek olur ki, hiçbir hüküm hafifletmez bunu.

«Kadınlığımla alay etti, kadınlığıma hakaret etti» cümleleri hafifletici sebep olmuyorsa, bu da her uydurmanın kolay ve etkili olmadığındandır.

Bunca kurdele, yaldız ve klakson sesiyle önemi belirlenmiş bir şeyi küçümsemek, başka şeyleri küçümseyip aşağılamaya benzer mi?

Büyüme çağlarının en büyük armağanlarını bile sünnetlerinden alan adamların, «oldu da bitti maaşallah»larını küçümsemeye, alaya almağa kalkan maktuller öteki maktullere benzemezler. Ölmeği, az buçuk haketmiş olurlar onlar.

«Bu saati bana sünnetimde aldılar.»

«Sünnetimde dedem bana bisiklet aldıydı.»

«Sünnetimde babaannemler bankada hesap açmışlar, bu katı sağolsunlar o krediyle aldım.»

Tabii burda sağolması gereken sadece babaanneler olamaz. Sünnet edilerek böylesi bir armağanı hakeden organ için de geçerlidir bu sağolsun.

Bütün bunlar anlaşılır, anlaşılır da anlaşılmaz olan iş efendilik coğrafyasını genişletmek istenince karşılaşılan zorluklardır.

Hitler'in ölüm kusan Stuka'ları «panzerregiment»leri dünya efendiliğine yetmedi. Bu durumda, kurdeleli, yaldızlı sünnetin getireceği adamlık ve efendilik coğrafyasını mümkün olduğu kadar dar tutmak zorunda kalıyoruz; organdan doğan efendilik ancak karı dövüp, genç coplamağa yetiyor çünkü.

Politika, 1.6.1976

YILBAŞI HİNDİLERİ

12 Mart döneminden sonra, Türk düşünce hayatına büyük katkılarda bulunan Metin Toker'in moda ettiği bir tanım var. «Sessiz çoğunluk.» Aslında Metin Toker'in diline pelesenk ettiği bir çok tanım gibi, bu da Batıda kaliteli sağcılık yapmak isteyen gazetecilerin, meseleleri derinine inmeden şık bir biçimde geçiştirmelerine yarayan sözcüklerden biri.

Sessiz çoğunluk, ortadaki siyasal yaygaradan bunalan, ama edepli ve tok gözlü ve de vicdanlı olduğu için bu yaygaraları sineye çeken çoğunluktur, bunlara göre. Bu sessiz çoğunluk tanımı, kendilerini aşırı akımlara kapılmamış göstermek heveskârı yeni kapitalistlerin, halkı sömürenlerle haklarını arayanları aynı yaygara sepetine doldurarak dümenlerini daha ustaca sürdürmek için buldukları sihirli değneklerden biri. Böylece ortadaki hırgür, sınıf kavgasından değil de mahalle çocuklarının centilmence oyun oynamayı bilmemelerinden doğuyormuşçasına bir hava yaratılacak, çekişmelerden yorulmuş olabileceği tahmin edilen yığınlar da, bu oturaklı düzencilerin peşinde düzeni oturağa bağlayacaklar.

Neyse, bir tanımla olacak işler değil bunlar. Yine de ülkemizin siyaset sahnesinde, bu «sessiz çoğunluk» tanımını sık sık işitir olduk. Cumhurbaşkanımızın konuşmalarından, bazı üst düzey yorumcularına kadar, «bu sessiz çoğunluk»dan sık sık söz edilmeğe başlandı. İster istemez, kimdir yahu bu sessiz çoğunluk dedikleri diye soruyoruz.

Bizim bildiğimiz, bizdeki çoğunluk, eğer sessizse, bu sesini çıkarmak durumunda ve olanaklarında

olmadığındandır. O zaman, bu çoğunluğa durup durup başvurmak yerine, seslerini çıkarabilmeleri için durumlarının ve olanaklarının değişmesi için onların safında olmak daha akıl kârı. Ama olmaz, çünkü sessiz çoğunluk denenler, aslında seslerini çıkarmak durumunda ve olanağında olup da, çıkarmayanlardır. Bunlar, seslerini çıkarsa çıkarsa düzenin dingili çıkarlarına batarsa çıkarırlar. İstenen de galiba budur. «Yahu düzenin dingiline siz de yapışın yoksa vallaha sizi acıtır» mı denmek isteniyor?

Ne denmek isteniyorsa isteniyor, bu ikide bir kendisine başvurulan, yere göğe konmayan «sessiz çoğunluğun» ne mene bir şey olduğunu benim aklım bir türlü kesmiyor.

Diyelim ki, bu, «su küçüğün söz büyüğün» atasözüne inanmış «çoğunluk» aslında çıkarcı falan değil, eyyamcı, ben dümenime bakarım'cı, beni sokmayan yılan bin yaşasıncı da değil. Değil de, öyle işte, susuyor, susmaya alışmış, ya da susmayı erdem sanıyor.

Peki nasıl bir erdemmiş bu susmak erdemi? Nelere susuyorlarmış bu erdemli suskunlar?

Başbakan yeğenlerinin bile vergi iadesi yolsuzluğu dedikodularına boğazına kadar bulanıp sonra da kahraman gibi ortada salındıkları bir memlekette, vergilerin ödendiği kamu kuruluşunun kapısına, vergilerini ödeyen vatandaşlarla alay etmek içinmiş gibi; «kendi kendini vergilendiren halk millettir.» cümlesinin yazılmasına, diyecek bir şey bulamıyorlarmış.

Fazla erdemlerinden olacak, yolsuzluk ve rüşvet dedikoduları ayyuka çıkarken duymazlıktan gelip konuşmuyorlarmış.

Memurlar, öğretmenler oradan oraya sürülür, ocaklar söndürülür, hatta kimi yerlerde can güvenlikleri de kalmazken, onlar susuyorlarmış.

Karakollarda, emniyet bodrumlarında, insanlar coplanır, işkence görürken, onlar susuyorlarmış.

Partizanlık, adam kayırma, haksızlık, adam yemek, kanun tanımazlık, ilkellik ve bağnazlık devlet

kurumlarını bir örümcek gibi sarmışken, onlar susuyorlarmış.

Anayasa, ona en başta uyması gerekenlerce çiğneniyorken onlar susuyorlarmış.

Üniversite gençliği hedef gösterilerek öldürülür, anaları çocuklarını korumak için sokağa dökülmüşken, onlar susuyorlarmış.

Böyle susmak da eğer bir erdemse, böyle erdeme ne demeli?

Bu erdemliler, bizim Nasreddin Hocanın hindisini hatırlatıyor bana. Hani Hoca, nalet hindisini papağan diye yutturmaya kalkışınış da, karşısındaki, «ama bu konuşmuyor?» diye direnince, «konuşmak bir şey mi, bu düşünüyor» demiş ya, işte o hesap.

Bizim «sessiz çoğunluk» da, bütün bu olanlar karşısında konuşacağına düşünüyor herhal. Hindi gibi. Eh, ne yapalım?

Susa durun bakalım yılbaşı hindileri, yılbaşında kesilene dek susun.

Politika, 4.6.1976

BAKMAK

Bir manzara ki bak, bak, doyma. Denizi, vapuru, kayıkları, palmiyeli kıyılarıyla. Müşterilerine böylesi bir seyiri sunabilen bir muhallebici duvarlarını rahat kor artık, 'hayat' fotoğrafları falan yapıştırmaz, demeyin. Bir şeylere bakmayı, öylece bakmayı seven müşterilerini düşünen muhallebici, dükkânının Cüneyt Arkın'lı, Hülya Koçyiğit'li duvarlarına bir de şömine resmi yaptırmış. Uyduruk, ilkel bir şömine, içinde gülünç odunlar ve baktıkça üşüten bir ateş.

Dışarda güzelim manzara var, var ya, ya içerde oturan müşteriler? Onlar da bir şeylere bakmalı, diye düşünmüş herhal. Bak, bak. Bayat muhallebi ye! Bakmaktan ne çıkar?

Bizde, biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar, diye bir deyim varsa da, bakmaktan kıyamet koptuğu görülmemiştir. Tam tersi, aslında halkımız bakmanın zararsızlığına inanır. Çocuğun birinin elinde bir oyuncak, ya da yiyecek varken buna imrenen öteki çocuğu, imrenmesine bile tahammül edemeyip kovana «bırak o da baksın» denir. Bırakın baksınlar! Ne çıkar bakmaktan?

Bu bakmak işinde bizim köy çocuklarının üstüne yoktur. Köye bir yabancı gelmeye görsün. Köyün bütün çocukları çevresine üşüşüp öyle saatlerce, put gibi, gözlerini bile kırpmadan bakarlar. Sonra yabancı gider, çocuklar yine gündelik yaşamalarına döner. Bakmakla hiçbirşey değişmez çünkü.

Çok bakar bizim halkımız. Ufak yerlere seyrek uğrayan trenlere bakar, yol kazılırken bakar, çukur açılırken bakar, köprüden bakar, pencereden gelen gidene bakar, zenginin arabasına, apartmanına, üstüne başına bakar, bakar oğlu bakar.

Kıbrıs fütuhatından sonra, anavatanla yavru vatan arasında gele gide yolunu bulan açıkgözlere Taşucu halkının baktığı gibi. Günde iki kez bu küçük kasabaya uğrayan feribota, bir şeylerin bindirilip indirildiğini uzun bir süredir seyrediyor Taşucu halkı, öyle seyrediyor, muhallebici dükkânındaki uyduruk şömine resmini seyreder gibi.

Bu geliş gidişler de onun dışında, sahte, onu ilgilendirmeyen bir şey sanki. Ona giren çıkan yok, alanlar var, satanlar var, yolunu dümenini uyduranlar var, bir de onlara bakanlar. Bakınakla ne olacak? Zaman geçer sadece. Onlar da zaman öldürmek için bakıyor, o kadar.

Büyük kentlerden gelip, en bereketli topraklarının üstüne fabrika kuranlara, kıyıyı da fabrika yöneticilerine lojmanlar yapmak için kapatanlara bakıyor. Turizm kredisiyle kıyıya beton apartmanlar dikip üç beş yılda milyoner olan yabancılara bakıyor. Bütün bu olanlar, sanki uyduruk bir şöminenin alevi. Bakmaktan ne çıkar?

Şu televizyon denen muzır icat evlerimize gireli, millet karşısında, apteshane ibrikleri gibi dizilip saatlerce bakıyor da ne oluyor? Hiç, Almanya'ya giden işçiler, orda bambaşka bir yaşama her gün bakıyorlar, sonra memleketlerine dönünce, Almanya'ya giden işçilerin Avrupalı olup geleceğini sananlara inat, orada gördükleri gâvurlar gibi değil, kendi koşullarının elverdiği hayatı yaşıyorlar. Başkası da mümkün değil çünkü.

Bakmak, tek başına son derece sınırlı, dural, içinde bulunulan durumla pek az ilişkisi olan, bu durumu pek az etkileyen, çünkü bu durumu hiç değiştirmeyen bir şeydir de ondan.

Bu nedenle, yığınların bir şeye bakarak bilinçleneceklerini umanlar, ipe un sermektedirler.

Üniversitelerimizde her gün vuruşmalar oluyor, gençler ölüyor. Bütün bu kanlı saldırıların olduğu çevrede oturanlar bunları görüyorlar, ama sadece bakıyorlar, belki bir şeyler duyarak, ama o kadar, ekmeğin fiyatı, bu fiyat için yapmak zorunda

oldukları şeyler daha çok ilgilendiriyor onları. Nerdeyse gün aşırı sokaklarımızdan geçen genç cenazelere, kaldırım dolusu insan bakıyor. Daha da çok cenaze geçse, yine bakacaklar ve yine, cenaze gelip geçtikten sonra, işlerine koyulacaklar. Böyle bu. Mitinglere, daha çok seyirlik niteliği olan her şeye de bakıp geçtikleri, bir anlamda sadece zaman öldürdükleri gibi. Öldürülecek zamanları da yoksa, ölen zamanla ekmekleri arasındaki bağlantı somutlaşmışsa, yalnız bırakıp geçmeyip bir de öfkelenip sövdükleri gibi. Taş yürekli mi bütün bu insanlar? Ülkü Ocaklı gençlerin sandığı gibi, «hissiz ve duygusuz mu» Anadolu?

Değil elbet. Bakmak, tek başına bilinçlendirici değildir çünkü. Belki bu nedenlerden, genç ölümlerinden en çok etkilenenler, bu olaylar arttıkça bir anlamda bilinçlenenler yine gençlerin anaları babaları oluyor. Çünkü onların hayatları, durumları canevinden etkileniyor bu olaylarla.

Hareket belki berekettir ama, hareket eden bir şeye bakarak bereketlenmek zordur. Bir durumun dışında olan, o durumu içermeyen hareketin, o duruma getireceği bereket pek yoktur. Bir kökün yeşermesi, harekete geçmesi, ancak o kökü ilgilendiren, onu değiştirecek olan hareketlerle mümkündür, onu sulamak, çapalamak gibi.

Onun için, yığınların hareketiyle ilgilenenler, onu harekete getirmekten söz edenler, onların dışında yapacakları hareketlerin, bir anlamda sadece kendi kendini yoran ve tüketen hareketler olduğunu düşünmeliler. Çünkü yığınlar, ancak onları harekete geçirebilecek durumlarda, değişmesi gereken durumlarda, değişmeye hareket ederler.

Ötesi, Garry Cooper'in filminden çıkınca bir süre onun gibi yürüyen hayran gibidir. Ama yalnız geçici bir süre, günün gerçeği ensesine binene dek.

Politika, 9.6.1976

«TÜRK» VAR, «TÜRK» VAR

Anlaşıldı, ümidimiz, Ülkücü gençliğin şefkatine mazhar olabilmek için ya Kerküklü, ya Doğu Türkistan'lı falan olunacak. Ankara'da duvarları süsleyen afişlerden «Kerkük Türkleri»nin ezildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Nedense Türkler, hep ya Kerkük'te, ya Batı Trakya'da, ya Türkistan'da, ya Özbekistan'da, ya da Çinmaçin'de ezilirler. Anadolu'da, suyundan, havasından olacak, ezilmezler hiç.

«Kerkük Türklerine mezalime son» diyor duvarlara yapıştırılmış afişte. Bu afişteki ifade bize yabancı gelmiyor. «Evlât acısına son» mitingi ve bildirileri geliveriyor akla. Ama tabiî bu, gün gün öldürülen evlâtlar «Kerkük»lü değillerdi. «Evlât acısına son» bildirisini dağıtanlar, herhalde bunun için coplanıp emniyete götürüldüler. Yine bu bildiriyi dağıtan bir genç de «kimliği meçhul» kişilerce kurşunlanıp öldürüldü. Belki de kimliği meçhul bir Kerkük Türkleri maşuğu tarafından.

Elbet, şimdi Kerkük Türkleri acı çekerken, evlât acısının sözü mü olur?

Afişlerde dikkatimi çeken başka bir şey de, «Mezalim altındaki Kerkük'lü Türk»ün çekik gözleri. Bizim 'aşırı sağcı' —ben bu aşırı, sıfatını pek sevmediğim için tırnak içinde kullanıyorum— gençlik, nedense Çin ve Moğol ırkına pek özeniyor. Hayallerindeki Türk, Türkten çok Moğol'a ya da Çinli'ye benziyor. Eski Moğol, Çin İmparatorluklarını Türk tarihine, aparta aparta ortaya Türk-Çin-Moğol ve Tatar karışımı bir safkan Türk çıkarmış olacaklar.

Bir de coğrafya önemli. Türk vatandaşı olup da sömürüden, eziyetten yakınırsan «komünistsin ve her görüldüğün yerde ezilmelisin» ama hakkını arar-

ken coplanmaktan kurşunlanmaya bazı ufak engellerle karşılaşıyormuşsun, ne yapalım? Bütün bunlara «mezalim» denebilmesi için «Kerkük Türk'ü» olsaydın sen de.

Sayın Cumhurbaşkanımızın pantürkizm sözü etmesi de ortalığı karıştırdı. Soyadında bile «Türk» sözcüğünü barındıran başbuğumuz Alpaslan, Cumhurbaşkanımıza dehşetengiz bir karşılık vererek, «Vehim içinde olduklarını» kamuoyuna duyurdular. Ortadoğu gazetesinin manşetine geçen habere göre, «MHP lideri Türkeş'in son konuşmasına 3 lider de katıldıklarını bildirdiler»miş. «Siyasi parti lideri Alpaslan Türkeş'i bu konuşmasından dolayı tebrik etmişler, teşekkürlerini bildirmişler.»

Demek dörtlü koalisyonun liderleri ve de Başbakan Cumhurbaşkanımızın vehim içinde olduğu konusunda mutabıklar. Durumun vehameti apaçık. «Pantürkizm» konusundaki vehimlerse gerçekten yersiz. Bakın ne diyor, Ülkü Ocakları Konya Şubesi: «*Bütün sınırlarımızın dışında tutsak olarak binbir baskı ve zulüm altında inletilen soydaşlarımız da ülkücülüğümüzün ilgi sahası içindedir.*» Elbet olacak. Hem, Ülkücülüklerinin ilgi sahası, sınırlarımız içindeki soydaşlarına yönelmesin de, kime yönelirse yönelsin. Biz onların Kırıkkale tabancalı ilgilerine pek düşkün değiliz. Varsın sınır dışındaki soydaşlarla ilgilensinler. Nasreddin Hoca'nın, bana görünme de kime görünürsen görün hesabı.

Adına, hem aslanlığı hem de Türklüğü sığdırmış olan Sayın Alpaslan Türkeş, Cumhurbaşkanımızın «Pantürkizm vehimleri» karşısında gerileyecek değil elbet. «Ülkücü hiç bir saldırı karşısında gerilemez. Ülkücü yapmakta olduğu işin bir çeşit savaş olduğunu bilmelidir. Savaş ise başında bir komutanın bulunduğu çeşitli rütbe ve derecedeki askerlerin katıldığı bir sanattır. Tek gaye olan zafere kavuşmanın ilk şartı mutlak disiplin ve itaattır. Emir dışına çıkanlara 'ordubozan'» denir.

Böyle diyor Başbuğ'un ülkücüleri. Neymiş, başta bir tek komutan olurmuş. Komutan belli, yani

Başbuğ Türkeş olduğuna göre, Sayın Cumhurbaşkanımıza artık daha ufak bir rütbe düşüyor. Sayın Cumhurbaşkanımız da, komutanımız Başbuğ Türkeş'in kendilerine münasip bulacakları bir rütbeyle yetinip emirlere uyacakları yerde, pantürkizm nutukları çekmekle «ordubozan» oluyorlar. Ordubozanların sonları malum.

Ne de olsa, «Bir çeşit savaş» içindeyiz. Neymiş bu komutanlı ve rütbeli savaş? Bunu da yine Başbuğ'un ülkücülerinden öğrenelim:

«*Hissiz, duygusuz, yoksul Anadolu'yu, yaşlı, yaralı, tutsak dış Türkleri, yani topyekûn dünya Türklüğünü bütün öfkesi ile ayağa kaldırıp, Türk'ü yine dünyanın efendisi yapmak...*» mış. Ya anladınız mı şimdi içine Cumhurbaşkanı patentli vehim karışan vehameti? Dünya Türklerinin tek bir bozkurt bayrağı altında birleşmesi hedefiyle mi yetinilecek? Dünyanın efendiliği ne olacak peki? Hitler öldüğüne göre bu iş Başbuğ Türkeş'e düşüyor. «Herrenvolk» — Almanlar, efendi millet olmaktan vazgeçtiklerine, daha doğrusu vazgeçirildiklerine göre, dünyanın efendiliği de Türklere kaldı.

Yalnız, biliyorsunuz bizim ülkücülere göre «Türk» var, «Türk» var. Bunların Anadolu'da yaşayanlarında pek iş yok. Onlar hissiz ve duygusuz. Son olarak da yoksul. Tabii, dünyanın efendisi olmak kafalarına bir türlü dank etmeyen bu hissiz yerli Türkler, böylece bu yoksulluğa biraz da müstahak oluyorlar. Asıl ümit dış Türklerde. Onlar «hissiz ve duygusuz ve kalın kafalı» değiller, ama «yaslı ve yaralılar.» Yazık, gerçekten göz yaşartıcı. Ama bu mezalim altındaki dış Türklerle uzaktan ilgilenmek gerçekten zor. En iyisi şu «hissiz ve de duygusuz» Anadolu Türklerinin yakasından kopup «ilginizi ve sevginizi» haketmiş olan Kerkük Türklerine ve tüm dış Türklere doğru mutlak «disiplin ve itaat içinde koşun.» Sınırlarımız size açıktır.

Politika, 7.6.1976

GERÇEĞİ YAZMAK

Nedir gerçek? Bir yığın aklıevvelin dillerine pelesenk ettikleri yaveler mi? Herkesin kendi çıkarına, ya da şartlanmasına göre belledi̇ği ve doğru bildiği şeyler mi? Değil elbet. Çocuğun sıcağı ve soğuğu tanımasıyla başlayan gerçeklikle tanışma bir ömrü kapsayan ve çoğu zaman tam bir bilinçle kavranılamayan bir tanışmadır. Zordur gerçeğin kavranması, gerçeğin karmaşıklığından değil, gerçeğin kavranmasını engelleyen bir yığın toplumsal köstekle kuşatılmış olduğumuzdan.

Bir gelmiş ve gelecek bağlantısı içinde, ileriye dönük olan gerçeği kavramak ve bütün bir yaşamı bu kavrayış doğrultusundaki emeğe dönüştürmek hayatı gerçekten yaşamağa değer kılan tek şeydir. Gerçeği kavramak havsalalara sığmayacak büyüklükte ve güzellikteki bir oluşumu havsalaya sığdırmak, bir umut gibi duyabilmek, bir insan ufaklığındaki sevgi umudu evrensel boyutlara vardırmaktır, gerçeği kavramak.. Büyük oluşum içinde ufacıkmış gibi görünen insan yaşamını değerli, kutsal ve büyük kılan çabadır, gerçeğe dönüşen emekle emeğe dönüşen gerçek.

Ama güzel, büyük olan, insanların mutluluğuna yönelik olan her şey gibi, gerçek de toplumların her döneminde ilkel, bağnaz ve tutucu güçlerin, çıkarları o büyük oluşuma ters düşmüş egemen çevrelerin işlerine gelmeyen bir şeydir. İşte bu yüzden, toplumun her döneminde, yığınların gerçekle tanışması toplumdaki egemen güçlerce engellenmiştir.

Yerleşik düzenden yerleşik değer yargılarına kadar insanlığa belletilmek istenen yaveler, anlaşılmaz ve kavranmaz görünen durumlara ürkütücü,

akıl karıştırıcı, gerçek dışı ve gerçek üstü çözümler arayan düşünsel birikim, insanları bir Gülliver gibi bağlayan hayat zorlukları, bu zorlukların aşılmasına yönelecek yerde, azınlığın mutluluğunu temellendirmeye yöneltilen emek ve emeklerinin sonuçlarından ırak tutulan yığınlar, işte bütün bunlar insanla gerçek arasına öylesine bir yabancılık koyar ki, değil gerçeği kavramak, böyle bir kavrayış için uğraşmak bile anlamsızlaşır.

Çocukluktan beri çevremizi saran ve değişmez sandığımız nice şeyi aileden okula toplumsal çevreden yerleşik değer yargılarına kadar gerçekle aramıza giren bunca şeyi, aşmak zorundayız. Zorundayız, çünkü, anlamsız bu kader anlayışının ağları ancak böyle yırtılacak, hayat ancak böyle güneş gibi ısıtacaktır bizi. Ancak o zaman, büyük bir berekete bir katkısı olan, güneş sisteminin uyumlu bir parçası gibi hissedeceğiz kendimizi.

Ama gerçeği kavramaya yönelmekle bunu gerçekleştirmek arasında aşılması gereken yol uzun ve yorucudur; bir insan ömrünün bütün gücünü içerebilir, hatta karşılığında fiyat olarak hayatınızı isteyebilir; çünkü gerçeğin kavranması, insanın kendi istemindeki çaba kadar, gerçeğin kavranmasına karşı olan güçlerle çatışmayı da gerektirecektir. Kavranması mümkün olan, uğrunda ölmeye bile değen tek zorluktur gerçek.

Ya gerçeği yazmak? Gelin onun zorluğunu da siz düşünün. Onun için, gerçeği yazdığını iddia etmek hiç kolay değil. Evet ama yazarlığı anlamlı kılan tek şeydir, gerçeği yazmak çabası, çabası diyorum, çünkü, gerçeği yazabilmek öyle oldu bitti ye getirilemez. «Ben gerçeği yazıyorum» cümlesini söyleyecek babayiğit, tam bir gerçeklik bilinci içindeyse, bu cümlenin kolay kolay söylenemeyeceğini bilir. Bildiği için de gerçeği yazmak iddiasından çok, gerçeği yazabilmek çabasına önem verir.

Gerçeğin büyük ustalarından Brecht «gerçeğin yazılmasında beş zorluk» başlıklı yazısında, gerçeğin yazılabilmesi için şunları gerekli görüyor:

1. Gerçeği yazabilecek cesaret.
2. Gerçeği kavrayabilecek akıl.
3. Gerçeği, elle tutulur bir silaha dönüştürmek sanatı.
4. Bu silahı etkili kılacak olanları seçebilmek.
5. Gerçeği yığınlara ulaştırabilmek, yaymak becerisi.

Evet, 1939 yılında, Paris'te, Alman yazarlarını koruma birliğince çıkarılan «unsere zeit» (yaşadığımız günler) dergisinde yayınlanan bu yazısını Brecht gizlice Hitler Almanya'sına sokuyor. Gerçeğin yazılması, onun gözünde, Hitler rejimine yöneltilecek en etkili silahlardan biri çünkü.

Brecht, gerçeği yazmanın beş zorluğunda, birinci yeri cesarete verirken, şöyle diyor: *Üstün olmayan ırklardan sözedilirken açlığın, bilgisizliğin ve savaşların bu geri kalmışlığın asıl nedeni olup olmadığını sormak cesaret ister. Ama, kendimiz hakkında, 'yenilen' hakkında gerçeği söylemek de cesaret ister. Bir av gibi kovalananların çoğu, kendi hatalarını kavramak yeteneğini kaybediyorlar, karalanmak en büyük haksızlık gibi görünüyor onlara. Onları kovalayanlar, kovaladıkları için «kötü»ler, kendileriyse «iyi oldukları» için kovalanıyorlarmış gibi. Oysa bu «iyilik», yenilmiş bir iyiliktir, yenildiğine, ezilip engellendiğine göre zayıf bir iyiliktir, kötü, dayanıksız, güvenilmez bir iyilik..*

İyilerin, iyi oldukları için değil, zayıf oldukları için yenildiklerini söylemek de, cesaret ister.

Önümüze çıkan, kendi yarattığımız engellere rağmen çıkan, gerçeğe yan çizemeyeceğimiz için, gerçeği saptırmaya ise gücümüz hiç yetmeyeceği için, yettiğini sansak da kandırılan da yenilen de sadece kendimiz olacağımız için, gerçeği yazmağa uğraşacağız. Ötesi, tatara titiri.

Politika, 11.6.1976

TRT DOSYASI YA DA ÖLMÜŞ BİR KURUMUN EVRAK-I METRÛKESİ

Geçen Cumartesi günü, DİSK'in Yeni Haber-İş Sendikası, TÜTED, TMMOB, TÜMDER tarafından düzenlenen TRT konulu toplantıya, yine TRT'yle ilgili bir rapor sunuldu. Bu raporu dinleyenler ve okuyanların ilk düşüncesi şu : TRT direniyor.

Tabii direnen TRT'nin binası, antenleri, video teypleri, ampex'leri, stüdyoları, mikrofonları, değil. Direnenler, TRT'de çalışanlar, TRT'nin emekçileri.

Çünkü kurumları ayakta tutabilecek tek şey o kurumların bağlı olduğu yasalardan çok, o kurumda çalışan insanlardır.

Çünkü 1971 Anayasası gibi, anayasayla özerk kılınmış olan TRT'nin, özerkliği de, tarafsızlığı da, ancak halkın uyanık bekçiliğiyle bir anlam taşır. Şöyle diyor raporun başlangıç bölümünde :

«... *Tek parti hizmetkârı radyo uygulaması, 27 Mayıs'ta ulusun meşru direnme hakkıyla ortadan kaldırılmış ve ileri bir sosyal içeriği taşıyan 1961 Anayasası'nın gereği olarak, sesini duyurma olanaklarından yoksun halk kitlelerinin adeta bir dili, bir çeşit kamu yayın organı olma esprisini taşıyan özerk, tarafsız, doğru haber ve gerçekleri yansıtacak bir TRT kurulmuştur... Türkiye'deki toplumsal uyanıştan kaygılanan, tutucu ve her bakımdan bağımlı iktidar, egemen güçlerin sömürülerini sürdürebilmelerine bir engel olarak gördüğü özerk TRT'yi güdümüne almaya uğraşmış ve bu süreç, 12 Mart'ta bu çevrelerin istediği yönde sonuçlanmıştır.*»

Burada biraz duralım. Evet, 12 Mart'ta, «egemen güçler, sömürülerini sürdürebilmekte bir engel olarak gördükleri özerk TRT'nin» özerkliğini kaldırdılar. Peki egemen güçlerin bu tutumuna karşı,

TRT'de çalışanların, TRT emekçilerinin, yani TRT'nin halkımızla birlikte asıl sahiplerinin tutumu ne oldu?

Amacım kimseyi suçlamak değil. Ne var ki, TRT çalışanlarının bugünkü direnişi ne kadar sevindirici ve önemliyse, yine TRT özerkliğinin kaldırıldığı dönemde, TRT içinden buna bir tepki gelmemiş oluşu, günü iyi kavramak açısından o kadar önemli.

TRT niçin özerk kılınmıştı? Kimlerdi bu özerklikten yararlanması ve bu özerkliğe sahip çıkması gerekenler? Bu sorular, 12 Mart öncesinde soruldu. Cevap: Özerk olan TRT'dir, TRT'ciler değil, oldu. TRT'nin özerkliğinden kastedilense genel müdürün, ya da yönetim kurulunun hükümete karşı bağımsızlığıydı. Önemli bir yanılgıydı bu. Nasıl üniversiteler, dekanlar ve rektörler hükümetlere karşı bağımsız olsunlar diye değil, bilim adamları bilimsel doğruyu ve gerçeği, halkın yararı doğrultusunda özerkçe, toplumdaki hâkim ideolojiden bağımsız olarak araştırabilsinler diye özerk kılınmışsa, TRT'de TRT yayıncıları, kamuoyunu oluşturma görevlerini egemen güçlerin baskısı dışında, serbestçe gerçekleştirebilsinler, diye özerk kılınmıştı.

Oysa, 12 Mart'tan önce uygulanan, tam anlamda hiyerarşik denetim mekanizması, sonuç olarak bu özerklikten, sadeçe hiyerarşinin en üst basamağında olanların yararlanmasına yolaçıyordu. Bilimsel araştırmaların dekanlıklar, ya da rektörlüklerce denetlendiği bir üniversite düşünün.

TRT içinde, böylesi bir denetim mekanizmasına karşı çıkanlar ve TRT özerkliğinin, TRT binasının, antenlerinin, video teyplerinin, ampexlerinin, stüdyolarının, mikrofolarının değil, TRT yayıncılarının anayasal hakkı olduğunu savunanlar, TRT özerkliğini bir yönetici ayrıcalığı sananlarca tasfiye edildiler.

Bu dönemde, TRT özerkliğinin sahip çıkılması gereken bir hak olduğu bilinci, yayıncılar tarafından gösterilemedi.

Hatta, TRT yayıncılarının önemlice bir bölümü, özerkliği kendi çıkarları doğrultusunda bir keyfilik olarak yorumlayan yöneticilerin ekmeklerine yağ sürdüler. 12 Mart döneminde, TRT'nin özerkliği, egemen güçlerle elele veren bu yöneticilerin isteği ve rızasıyla kaldırıldığında, yine bu tutuma karşı TRT içinde hiç bir direnme olmadı.

TRT yöneticileri, kendilerine sağa sola tafra atmak ve nüfuz sahibi olmak imkânı veren özerkliği, 12 Mart gelince lüks buluverdiler. En üst rütbesi paşalık olan yeni hiyerarşide özerkliğe ihtiyaç kalmamıştı. Orduda özerklik olur mu?

İşte, «egemen güçlerin sömürülerine bir engel olarak gördükleri TRT'nin özerkliğinin kaldırılması süreci» sergilenirken süreci geciktirebilecek bir direnmenin eksikliği üstünde de durmak gerekiyor.

Bunun üstünde durulmalı ki, bugünkü direnmenin anlamı ve değeri daha iyi ortaya çıksın. Ve bu direnişin somut bir belgesi olan «TRT dosyası», ölmüş bir kurumun evrak-ı metrûkesi değil, içinde direnme haklarını kullanan insanlar olduğu için ayakta kalacak olan bir kurumun canlılık belirtisi sayılsın.

Polikita, 16.6.1976

ÖZERKLİK RUHUNA FATİHA

Yeni Haber - İş Sendikasınca düzenlenen TRT dosyası gerçekten okunmaya değer. Yalnız MC işgalcilerinin 1975 - 76 döneminde yedikleri naneler açısından değil, TRT özerkliği üstünde yeniden düşünmek ve durmak açısından.

Şöyle diyor raporun giriş bölümünde :

«Geçici bir özerklik döneminden sonra TRT bugün de zorba bir iktidarın hegemonyası ve şartlandırma aracı olarak bu güçlerin sultası altına düşmüştür.»

Şimdi burada bu cümlede, özerklik sözcüğünün önüne konmuş olan «geçici» sıfatı üstünde biraz duralım.

Evet, TRT'nin özerkliği rüzgâr gibi geçti. Geçti ya, 12 Mart ve ara rejim döneminden sonra, MSP desteğiyle iktidara gelen Halk Partisi, TRT özerkliği konusunda ne yaptı? Kaldırılmasına bir şey yapmadığı, ya da yapamadığı bu özerklik konusunu, kendi iktidarında ele aldı mı? TRT'nin yeniden özerk kılınması için herhangi bir girişimde olsun bulundu mu? Hayır.

Peki, ya İsmail Cem yönetimi? Çağdaş bir yayıncılık yapmak amacıyla geldikleri kurumun artık özerk olmaması onları tedirgin etmedi mi? Ülkenin koşullarını ve muhtemel gelişmeleri hesaplamak zorunda olan ilerici aydınlar olarak TRT'nin yeniden özerkleştirilmesi gerektiğini düşünmediler mi? Düşündülerse, bu konuda ne gibi bir girişimde bulundular? Bu soruları da Sayın İsmail Cem'e sormak gerek.

Benim bildiğim kadar da, ilerici olduğunu iddia eden bir iktidarın, ilerici TRT yöneticileri,

TRT özerkliği konusunu pas geçip, özerklik ruhuna fatiha okumuş oldular.

Bugün TRT, TRT dosyasındaki deyimle «Goebbels radyosu» durumuna düşmüşse, bunda TRT özerkliği üstünde durulmamış olmasının da payı vardır.

Bizde ilerici ve sol kesim, demokratik mücadeleyi işine geldiği zaman savsakladıkça ve anayasal haklara havaya suya göre değil, her koşulu hesap ederek, tam bir tutarlılıkla sonuna kadar sahip çıkmadıkça, sonunda kaleye girmiş topa bakan Necmi gibi baka kalır.

*

Şimdi artık uzun bir süredir TRT özerk değildir. Tarafsız da değil. Bırakın bu lüks lafları canım, TRT artık doğru dürüst bir kitle haberleşme ve yayın aracı değil. Artık, herhangi bir televizyon değil, evlerimizin içine sokulmuş birinci sınıf bir güldürü kutusu.

Kıbrıs'la ilgili filmde, «Türklere Ergenekon' dan çıkarken yol gösteren kurt, Kıbrıs Türkü'ne de yol gösterecektir» denmiş. Aman ne iyi. Bu seslendirmeye CIA karışmış olmasın, Ergenekon'daki Türklere çıkış yolunu gösteren kurt hakkmda fazlaca bir bilgim yok ama, yerli Türklere yol gösteren kurdun burnu fazlaca Amerika'ya dönüktür. Kıbrıs Türkü de bu kurdun eline kaldıysa NATO ve CENTO yazışmalarının bitmeyen satırları ardında yolunu iyice şaşırır.

«Taras Bulba» filmini seslendirirken de, «davadan döneni vurun», «Başbuğ», «Albay» sözcükleri katıştırılarak MHP propagandası yapılmış. Doğrusu ben parlak bir propagandacı olan Goebbels'in kemiklerinin sızlatılmasından ve bu gülünç propagandacıların Goebbels'e benzetilmesinden yana değilim.

TRT dosyasını hazırlayanların haklı olarak üstünde durdukları bir konu da yeni yapılan usulsüz sınavlar. Bu sınavlar bunları düzenleyenlerin durumlarından sınavların uygulanmasına kadar tümüyle usulsüz ve de geçersiz, ama biz oldum olası geçersizliğin geçer akçe olduğu bir düzende yaşadığımız için, pek yakında TRT rumuzu şöyle sökülecek:

«TRT: Tosunların resmigeçit televizyonu».

Şöyle bir mülâkattan geçerek TRT'ye alınacak bu tosunlar:

«Oğlum adın?»

«Bozkurt Türkkan.»

«Damarlarında saf kan Türk kanı olduğu belli. Söyle bakayım, kurtlar kurdu, av üzerindeki Türk adlarını say.»

«Aydakileri mi hilâldakileri mi?»

«Aydakileri oğlum aydakileri.»

«Başüstüne albayım. I. Toros sıradağları, Atatürk krateri, Fatih Sultan Mehmet ve Ali Kuşçu kraterleri, Uluğ Bey krateri... Ay, Türktür Türk kalacaktır, dünya Türklüğü yakında ayı da fethedecek ve oradaki esir Türkleri kurtaracak, üç hilâlli bayrağı Atatürk kraterinin tepesine dikecek ve Alpaslan'ın adını aydaki Toroslara kanıyla yazacaktır.»

«Aferin oğlum, TRT'ye alındın. Yalnız bir ricamız daha var, çıkmadan önce bir titreyiver.»

Ondan sonra bir titremedir başlayacak ve zaten titrek TRT ekranı, artık titreye titreye iyice gözlerimizi bozup, midemizi bulandıracak.

Bari tanrı radyomuzu tosunlamasa.

Politika, 19.6.1976

ÇIKMAZ SOKAK

Geçen gün taksiyle Kızılırmak'tan geçiyorum, oldukça dar, upuzun bir cadde bu. Çocukluğumda, buradan Deliler tepesine, Esat'a gidilirdi. Caddenin iki yanındaki tek tük bahçeli evler arasında uzanan boş arsalarda, Kocatepe semtinin çocukları rahat rahat futbol, kurtarmaca falan oynarlardı.

Aslında biz Yenişehir bebeleri yine de sokakta oynamayı, arsalarda oynamaya yeğlerdik. Arsalardaki yabani otlar bacaklarımızı daladığından ve sokakta daha hızlı koşulduğuna inandığımızdan. Sokaklar o zaman bizimdi. Rahatça seksek oynar, ip atlardık, kırk yılın birinde bir taksi geçecek de oyunumuzu kesecek. O taksiye de hakkı olmayan bir şey yapıyormuşcasına bozulurduk.

İşte geçen gün Kızılırmak'tan geçerken bu caddenin çocukluğumda durumu geldi aklıma, çünkü arabaların, hatta bir de otobüsün vızır vızır geçtiği dar caddenin bir yanına park etmiş özel araçlar yetmiyormuş gibi, üç beş çocuk top oynamağa kalkışmışlar: Bu arada top ellerinden fırlayıp bizim taksinin altına kaçtı, ardından koşan çocuk da ezilecekti nerdeyse, şoför sunturlu bir küfür savurdu. Ben de aşağı kalmadım ondan.

Caddenin ortasında da oynanır mı, diye.

Sonra, az insafa gelip kendi çocukluğumu hatırladım. Ne park, ne bahçe, ne boş arsa. Bu çocukların oynaması için dar apartman odalarından başka hiçbir yer yok. Üstelik bu çocuklar, bizler gibi asfaltta iyi koşuluyor, diye değil, başka oynayacak hiçbir yer olmadığı için sokakta oynuyorlar. Hem de ne biçim bir sokakta. Park etmiş arabalardan kaldırımı kalmamış, her an araba ya da otobüs geçen bir sokakta.

Sokaklar çok değişti evet. Yalnız seyyar satıcılar, dilencileri ve sınır içindeki yayalarıyla mı? Sokağın politikadaki yeri de değişti. Çocukluğumuzda sokağın alelâdeliğini bozan tek şey bayramlardaki geçitlerle, İsmet Paşa'nın «Görevimiz Tehlike» havalı motosikletli koruyucularıydı.

Sonra önce resmi arabalar arttı. Sonra polisler arttı. Sonra jandarmalar arttı. Sonra toplum polisleri çıktı. Ve yıl yıl üniformalılaştırıldı Ankara sokakları.

Boşuna mı? Elbet değil. Ankara sokaklarının bütünlüğü için. Egemen güçler, sokağın bütünlüğünün tehlikede olduğunu ilk 28 Nisan olaylarında hissettiler. Polisler, sis bombaları, «kardeş kardeşi vurur mu» diye marşlar söyleyen, fazlaca sıkışınca da İstiklâl marşına başvuran gençler.

Ama yine de, düşünülürse, kardeş kardeş gençlerdi bunlar. Zamanın Başbakanı Menderes bile tam ortalarında arabasından inmekte sakınca görmemişti. Söylendiğine göre gençlerden biri azıcık yakasını çekiştirmiş, ama bu da bir rivayet.

Öyle coplama, hele öldürülme ne demek: sis bombasından fazlaca gözü yaşarıp da yakayı ele verenleri de, askeriye yarı yolda indirip salıverirdi.

O da boşuna değil. O sıralar askerlerle gençler de kardeş kardeştiler. Gençler Kızılay'da miting yaparken, arada orduevine doğru, «ordu ordu çok yaşa» diye bağırırlardı. Miting yerine sürülen askerlere de. Siyasal Bilgiler Fakültesinin önünde, fakülteye ateş açtıran paşaya bütün Ankara'nın kinlenmesi, bu paşanın da sonra Yassıada'yı boylaması bundandı.

O zamandan bu yana değişenlerin başında eskilerde üniversiteye kurşun attıran bir görevlinin —ne ölü ne de yaralı olmadığı halde— üstüne bunca kin ve nefret çekişine karşı, şimdi üniversite kapıları tankla kırılırken kimsenin kılının bile kıpırdamayışı.

Şimdi hedef gözeterek sapır sapır vuruluyor gençler ve vak'a-yı adiye'den sayılıyor. Başbakanımızın diliyle, «Ne olmuş? Gaç gişi ölmüş?»

Sokaklar sanki Çanakkale. Yalnız bu kez topu, kurşunu yağdıran yabancı zırhlılar değil de, bizim panzerler. Ortada da, bir «Çanakkale geçilmez» benzeri slogan «Sokaklar bölünmez.»

Ama bakmayın, sokakları en çok bölenler de bu sokak bütünlüğü yaygaracıları. Ankara sokakları ise bölünmekten yamalı bohçaya döndü. İç Cebeci, Kurtuluş ve İncesu'nun arka sokakları Türkistan olmuş durumda. «Hedefimiz Turan, liderimiz Alpaslan», «Tek Meclis tek lider», «Yaşasın dünya Türklüğü» gibisine sloganlar, uluyan kurt resimleri ve tarih öncesi Orta Asya göçebeleri olarak resmedilen Türkler. Anlaşıldı, faşoların kurtarılmış bölgesindeyiz. Şimdi kurt biçimine girmiş Türkler, güvenlik kuvvetlerine yardım ede ede sokakları bölecekler de, solcu gençler seyrine mi bakacaklar? Onlar da kurtarılmış bölge peşinde. «Tek Yol Devrim, Katil Oligarşi» sloganları sıklaştı mı, yeni bir bölgeye geçtiniz demektir.

Sokaklarda kan, sokaklarda zorbalık. Karargâha döndürdükleri yurtlarından ikide bir, «sokağa» diye «devrimci avına» çıkan faşolar, Ankara sokaklarının bu durumundan pek hoşnut olmalılar. Silahlarıyla tam bir güvenlik içinde oldukları yurtları ve hep solcu gençlerin önünü kesen panzerlerle sokak, onlar için bulunmaz bir kanlı oyun alanı oldu çıktı.

Ama yok, bu sokak çıkmaz. Kanlı oyununuzu kendi çıkmaz sokağınızda oynayın. Yığınlar sokakta başıboş gezmiyor. Onlar fabrikalarda, onlar tarlalarda, onlar ateşin, onlar demirin korun başında. Onlar sokağa it sürüsü gibi dalaşmak için değil, emeğin hakkını almak için çıkar. O zaman sokaklar genişler, o zaman sokaklar insanların sel gibi aktığı nehirler olur.

O arka, o dar, o çıkmaz sokaklarda akıtılabilen kan, yığınlarla uzayan, açılan sokaklarda bir zerre gibi yok olur. Bizim sokağımız budur. Bırakın onlar, gençleri çekmeğe çabaladıkları o arka, dar, kanlı ve çıkmaz sokaklarda akrep gibi kendilerini soksunlar.

Politika, 21.6.1976

DUR, DUR, ŞİMDİ GOL GİRECEK!

Şu Avrupa kupası maçları başlayalı millet zift gibi televizyon ekranına yapıştı. Ekranın dışında bir şey görebilmeleri için ekrandan kazınmaları gerekiyor önce.

Telefon çalıyor. Karşıda dost bir ses. Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle ilgili soruları var, kocamı telefona çağırıyorum. Duymuyor beni.

«Dur dur, şimdi gol girecek...»

Annemlerdeyiz. Artık bir yerde olmak demek, ekran karşısındaki futbol seyircilerinin kalabalıklaşması demek sadece, o kadar. Ne kardeşin kardeşe, ne oğlun babaya, ne de bacanakların birbirlerine söyleyecek sözü var. Var mı yok mu Beckenbauer.

Almanlarla Çekler karşı karşıya. Bizim aile de bölünmüş durumda. Almanlar golü yiyince akraba taallûkatın bir bölümü, Çekler gol yiyince öteki bölümü ayağa fırlıyor. Uzaktan bakınca karşılıklı kalkıp oturan bir tahtaravalli gibi.

Anam futbol sevmez bilirdim. Zamanında, spora futbola çok yer veriyor, diye Milliyet Gazetesini eve sokmaz olmuştu. Aaaa baktım o da aralarında. Annemle aramızdaki değişmez konu kızımın iştahsızlığı. Annem bu konuyla benden çok ilgilidir. Hep sorar. «Defne bugün ne yedi?»

Bu kez de ben soruyorum.

«Anne, Defne bugün ne yedi?»

Annemin umuru değil. Olduk olmadık zamanda kız azıcık semirsin diye portakal suyu sıkmalara kalkan annem hiç tınmıyor.

Bir iki, üç soruyorum. Sonunda geliyor cevap.

«Dur, dur, şimdi gol girecek.»

Giriyor da gol. O hep soğukkanlı bildiğim annem ayakta. Almanları tutuyor ya, son dakikada atılan golle vaziyeti kurtaran Almanlar için nerdeyse vahşi dansı yapacak.

Defne konusunda umudu kesip, biraz da inat olsun diye:

«Çekler kazanacak, ne haber?» diyorum.

«Neee? Dur bak, şimdi bir gol daha atacaklar!»

*

Bir dost evinde yemeğe çağrılıyız. Bizden başka bir çok konuk var. Üniversite hocaları, gazeteciler, hatta bir iki politikacıyla bir hariciyeci. Ev sahibesi gecesini gündüzüne katarak yemekler pişirmiş. Masaya diziyor onları.

Herkes politikadan konuşuyor. Konu, «Halk Partisi, gelecek seçimler, MC'nin durumu, Kıbrıs, Süleyman Demirel'in MSP ve MHP'ye atacağı kazığın ölçüsü». Biri bana dönüp soruyor:

«Seçimlerde solun bölünüşü rol oynar mı?»

Görünürdeki fraksiyonlarla, sol potansiyeli karıştırmamak gereğinden, temelden, etkili bir bölünmenin sözünün edilemeyeceğinden dem vuracağım tam, bakıyorum soru sahibi toz olmuş.

Konukları, arkadaşın çalışma odasında, televizyon ekranının karşısına helâ ibriği gibi dizilmiş buluyor.

«Gelsenize yahu, yemekler soğuyacak.»

Koro halinde karşılık veriyorlar.

«Durun, durun, şimdi gol girecek!»

Davet, mavet yattı. Ne ev sahibesinin bunca emeği, ne kırk yılda biraraya gelen dostların sohbeti, hiçbiri önemli değil. Var mı yok mu gol. Gözleri sanki gole doymayan bir çift kale. Şeytan diyor, geç karşılarına, ardı ardına gözlerine gözlerine çek golleri.

Ankara kocaman bir futbol sahası. Top, çıkarcının, vurguncunun, dümenini uydurmuşun, parsa toplayıcının ayağında hep. Halk adına sahaya çıkmış oyuncularsa şaşkın tavuk gibi bir oraya bir buraya koşuyorlar. Millet de yediği gollere doymamış gibi gözünü sahaya dikmiş hâlâ bekliyor.

Dur şimdi gol girecek!

Gümrük yolsuzlukları, uçak alım rüşvetleri, arpalığa dönen devlet hazinesi, ardı ardına giriyorlar halkın kalesine.

Karşı takımın faul maul taktığı da yok. Ne kaide tanıyor, ne centilmenlik. Kaleye soktuğu gollere bakıyorlar bir bir. Bir yığın da üniformalı, üniformasız hakem. Ne zaman halkın takımı şahlansa, düdük kıyamet karışıyorlar işe. Faulden sarı, kırmızı karta, futbol usulleri bir o zaman akıllarına geliyor. Bu da yetmezse, bu kez Kırıkkale tabancalı saha koruyucuları karışıyor işe. Halka da, halkın takımına da saldırıyorlar.

Bu durumda, bir kısım seyirci hâlâ kapalı tribünde put gibi, sanki ortada nizami bir maç varmış gibi bakıp duruyor.

«Dur şimdi gol girecek...»

Golü kaldı mı be kardeşim?

Bırakın golü, ortada maç var mı ki?

Hadi madem bu kadar maça meraklısınız, bu işin, usulünce, hakkıyla oynanmasına çalışsanıza. Durmadan hak yiyen hakem tayfasını, durmadan halka saldıran sözde saha koruyucularının zorbalığını ıslıklayıp yuhalasanıza.

Yok nasıl olursa olsun, ne biçim hatta, ne kadar biçimsiz olursa olsun goool...

İyi, ne diyelim? Zevk meselesi.

Politika, 23.6.1976

İNSAN SEVDİĞİNİ KAPATIR

Ankara, Selanik caddesindeki evimizin alt katında bir kiler vardı. Savaşın verdiği panik duygusuyla olacak annem, kileri sabun, pirinç ve un çuvallarıyla doldurmuştu. Kapkaranlık bir kilerdi bu. Çocukken ne zaman yaramazlık yaptıysam annem bu kilere kapatırdı beni. Kıtlık günleri ve çocuk terbiyesi aynı kapatma metoduyla aşılacaktı demek ki.

Sonraları anneme, beni o karanlık kilere kapattığı için serzenişte bulunduğumda, «bunu senin terbiyen için, seni sevdiğim için yaptım,» demişti. Kapatıla kapatıla bu kadar terbiye oldum ben, son kapatılma terbiyemi de 12 Mart sıkıyönetiminden aldım!

Lisede arkamda oturan, sonra da aynı üniversitede okuduğumuz bir arkadaşım vardı. Oldukça çalışkan, derli toplu bir kız. İş hayatında da okuldaki başarısını sürdürecekti sanırım, evlenmeseydi. Evlendiğinde asistandı arkadaşım. Evlenir evlenmez de bıraktı.

Bir kaç arkadaş, onu yeni evinde ziyarete gitmiştik. Baktım, perdeleri sımsıkı kapatmış oturuyor.

«Yahu şu perdeleri açsana!»

Arkadaşım nerdeyse övüne övüne yanıtladı.

«Olmaz, kocam kıskanıyor!»

«Peki, sen üniversiteye gelip giderken ne olacak?»

Arkadaşım yine marifetmiş gibi yanıtladı.

«Gitmiycem, kocam bırakmıyor.»

«Peki hep evde mi oturacaksın!»

Arkadaşım bunca sevilmekten memnun.

«Kocam çıkmama izin vermiyor.»

«Desene seni eve kapatmış?»

Bu kez bizim üniversite sıralarını boşa eskitmiş arkadaş, aşk konusunda ders verdi bize.

«İnsan sevdiğini kapatır.»

İyi mi?

Demek ki neymiş?

İnsan kapatırmış sevdiğini.

Şimdi ortalıkta bir parti kapatma hikâyesidir gidiyor. MHP dosyaları tavanlara kadar kabarmış da, MHP'nin Almanya'da örgüt kurduğu saptanmış da, eğer bu örgütleri kapatmazsa, kapatılabilirmiş de.

Ama çoğunluğun görüşüne göre MHP'nin kapatılacağı falan yok. Asıl kapatılacak olan MSP.

Demirel, onlara bile bile göz yumuyormuş. Boğazlarına kadar şeriatçılığa batsınlar da, sonra şakır şakır kapatılsınlar, diye.

Boşanmağa karar verdiği karısını, cürüm halinde yakalatabilmek için, aşüfteliğe iten koca misali.

Demirel, gelecek seçimlerde sağ oyların kırıntısını bile kaptırmak istemiyormuş da, ondan planlıyormuş bu alicengiz oyunlarını.

Kendi oyları üstünde bitmiş bu iki asalağın seçimlerden önce icabına bakacakmış, onları kapatarak.

Ama bu hesaplar, daha çok sol kamuoyunda yapılıyor.

Demirel'in verdiği demeçlere ve özellikle sağa saçtığı gülücüklere bakılacak olursa, ortaklarıyla can ciğer kuzu sarması. Her bi şeyden memnun.

Memnunsa iyi. Aslına bakarsanız, seçimlerde, AP'nin MSP'den ne kadar, MHP'nin AP'den ne kadar oy çalacağı hesabı, bizi hiç ilgilendirmez. Gerek Demirel, gerek Erbakan teknik üniversite mezunu olduklarına göre, parmak hesabını iyi bilirler. Otursunlar, tesbih çeker gibi, birbirlerinin ne kadar oyunu çalacaklarını hesap ededursunlar. Birbirlerinin suratına gülerek ve öğretmenden gizli parmak hesabıyla toplama yapan öğrenci gibi ellerini arkalarında gizleyerek.

Bu da ilgilendirmez bizi.

Sağ oyların birbirlerinden ne kadar çalacaklarının hesabı değil bizim işimiz. Bu tür hesaplar, sol oylardan kendilerine ekmek olmadığını bildikleri için soldaki bölünmeden medet umanlara yakışır.

Kısaca, sağ için, solun oyları, kendisi için donmuş ve kazanılmaz oylar olabilir. Bu nedenden soldaki büyük partinin, sol bölünme sayesinde kaybedebileceği milletvekili sayısı üstüne tezgâhını kurmaya çalışabilir.

Oysa sol için sağın oyları asla donmuş değildir. Sol, sağın tabanını halkın oluşturduğunu bilir, bu tabanın çıkarları, temelde, oy verdiği partilerle çelişmektedir, toplumdaki gelişmeler ve halktaki bilinçlenme, er geç bu kandırmacayı ortaya çıkaracaktır.

Bu nedenle, sola düşen, sağ partilerin birbirinin tabanından ne koparacaklarının hesabını yapmak değil, halkın gücünü, onu ezenlere karşı seferber edebilmektir.

Ötesi boşadığı karısına yeni kocasını şikâyet edip duran eski koca durumuna düşmek oluyor.

«Bak haber vereyim, bu yeni kocan var ya yeni kocan, senin oylarını çalıyor. Bak senin iyiliğin için söylüyorum, senin tabanını aşırıyor, bak seni sevdiğim için söylüyorum, seni kapattıracak.»

Hadi, boşatılmış karı, «madem beni bunca seviyordun, niye boşadın?» demedi, diyelim, bakarsınız aynı benim arkadaş gibi, kırıta, böbürlene, şöyle deyivermiş:

«Kapatıyorsa, sevdiğinden.»

Politika, 25.6.1976

NEREYE PAYİDAR NEREYE?

Geçen gün Türkiye'nin büyük şehirlerinde trafik durdu. İstanbul köprüsü tıkandı. Millet işine gücüne yetişemedi. Kent hayatı felce uğradı.

Ne var? Seferberlik mi?

Yok, üniversiteye giriş sınavları var.

Yığınla genç, üniversiteye girmek için sefil perişan.

Nereye girmek için?

Hangi üniversiteye?

Orası havada.

Hangi üniversiteye girileceği, «üniversite» sözcüğünün anlamı kadar «üniversel», evrensel hatta uzaysal. Sınav sonuçları, sanki uzayda uçuşan ne idüğü belirsiz nesneler.

Hani, üniversite sınavına giren Malatyalı gence, sınav sonuçlanınca, «ayda karıncaloji okuyacaksın» dense, kimse şaşmayacak.

Nereye?

Ne çıkarsa bahtına sınavlarına?

Çıktı çıktı ne çıktı?

Aman ne çıkarsa çıksın da?

Millet, bir zamanların tayyare piyangosundaki çekilişin havasına girmiş, amortiye bile razı. Yeter ki çıksın:

Ama nerde, ne okuyacak? Orası, artık piyango sonucuna kalmış. Amaç, seçilmiş bir mesleğe yönelmek değil artık, renkli ofset gazetelerin kuponlarıyle araba sahibi olmaya kalkışmak.

O bile daha somut bir hedef.

Sanırsınız bilim kurgu filmi çevriliyor. Kocaman bir IBM makinası, bunca genci, içinde çamaşır makinası gibi döndürüp döndürüp herhangi bir

üniversitenin kapısına, ya da bütün üniversitelerin kapısı dışına atıyor.

Bilgisayarlar yeni bir kadercilik yaratıyor ortalıkta. «Benim kaderimde hukuka gitmek varmış, oysa ben tıp istiyordum», «Kaderi İngiliz filolojisiymiş, oysa matematiği çok iyiydi», «Oğlum kaderine küstü, sınavı kazanamamış.»

Aslında bu bilgisayar menşeli yeni kader de, bizim kırk yıllık eski kaderin şıp demiş de burnundan düşmüş.

Öyle bir kader ki bu, kim iyi okullarda okumuş, biliyor, kim kolejlerde, Galatasaray Lisesinde, Dame de Sion'da falan okumuş, buna karşılık kim Yozgat Lisesinde okumuş, biliyor.

Kimin en iyi hocalarla, kimin boş geçen derslerle okuduğunu da biliyor bu kader.

Bu yeni kader, aynı bizim eski kader gibi canım, parayı verenin düdüğü çaldığını biliyor.

Bilmeyecek mi? Ne de olsa bilgisayar.

Hani boykot falan deniyor ya. Şu boykotu olduk olmadık yerde cıvıtmak yerine, üniversiteye giriş sınavları boykot edilse çok iyi olur.

Ama, sayısız genç, üniversiteye gireceğim, diye payidar olup gidiyor. Aynı, Bilgesu Erenus'un aynı addaki oyununda, tezgâhtarlıkta sınıf değiştireceğini uman Payidar kız gibi.

Üniversiteye girip hayata atılacaklar.

Ne var ki, ortada bütün çocuklarına, aynı şefkatle kollarını açmış bekleyen bir hayat yok.

Sözde hayata hazırlayacak olan üniversiteye girişte biliveriyorlar hangi adamın, hangi hayata yetişmesinin münasip olacağını.

Yani şimdi, hariciye mesleği için, Yozgat Liseli çocuk mu daha yatkındır, Galatasaray Liseli mi?

Kabahat Galatasaray Liselinin mi? Değil elbet, Yozgat Liselinin.

Herkes de okumasın!

Doğru, niçin okusunmuş herkes? Daha, yuvasından başlayıp da, ne özel emeklerle yetiştirilenler varken.

Ama üstün zekâlılar, öyle özel yetiştirilmeye gerek olmadan kazanıyorlarmış pekâlâ.

Bu durumda bir en iyi okullarda yetişen seçkin gençler okuyacak. Bir de üstün zekâlılar.

Yani, fakir fukara takımının üniversiteye girebilmesi için, üstün zekâlı olması gerekiyor.

Bu böyle, hâlâ da, Anadolu'nun dört bucağından yığın yığın genç, ailelerinin son paralarını, son umutlarıyle birlikte yitirmek için büyük şehirlere koşuyorlar her yıl.

Nereye Payidar nereye?

Tazıyla kaplumbağanın yarışına?

Sen tazı mısın?

Hayır, doğuştan kaplumbağayım.

Eee?

Bakarsın kazanırım, kader!

Nereye Payidar nereye?

Tazıyla kaplumbağanın aynı yarış pistinde, eşit şartlarla koşturulduğu, yerli ve milli olimpiyata.

Politika, 28.6.1976

ŞEFKATLİ TOPLUMUN CANAVAR ANASI

Gazetenin baş sayfası rengârenk şefkat kesilmiş. «Canavar Ana» başlığıyla, zavallı bir katil kadının resmini basmış, tam boy. Böylece de, bebe hâmisi pozuna geçmiş.

Çocuğunu öldüren anneyi kim tutar?

Bir de, kafam kadar puntolarla canavar ana, diye başlık attın mı, al sana dört başı mamur linç kışkırtıcılığı...

Çünkü, böyle bir başlığın ve meseleyi böyle koyuşun, ölen ve öldürülen çocuklara hiçbir faydası olamaz. Ancak katil kadının linç edilmesini sağlar.

Resim altlığından anlaşıldığına göre, kadının kocası Almanya'da işçi. Kadın bu arada doğurduğu gayri meşru çocuğunu helâda boğmuş...

Ortada, «canavar» gibisine ucuz sıfatlarla geçiştirilemeyecek toplumsal bir dram var.

Evet, hangi kadın durup dururken çocuğunu boğar?

Ama, bizim toplumda yeni doğmuş çocuğunu boğan kadın çoktur.

İyi aile çocuklarının hemen hemen hiç düşmediği sivil cezaevlerine şöyle bir baksanız, her birinde en az on tane bebe katili bulursunuz.

Bir rastlantı mı bu? «Canavar» sıfatıyla geçiştirilecek bir rastlantı mı? Benim kaldığım Ankara Merkez Cezaevinde de, on kadar çocuk katili kadın vardı. Üstelik öykülerini dinlediğiniz zaman hiç biri canavar falan görünmezdi size.

Canavarları dışarda, başka yerlerde aramaya başlardınız.

Bir Habibe vardı. Üzüm gibi kapkara gözlü, güzel mi güzel bir kız.

Katil olduğuna, inanamazdınız. Çok güzel dikiş dikerdi. Bütün gün elinde makasla dolaştığı halde, Merkez Cezaevinin basit kadınları bile, kimsenin sadece, «canavarlık» gibi bir nedenden adam öldürmeyeceğini bildiklerinden, ondan çekinmezlerdi.

Habibe'nin öyküsü gündelik. Komşuları olan baba dostu, bir gün oğlu ile birlikte Habibe'ye tecavüz ediyor. Habibe kimseye açamıyor derdini. Hem utancından, hem de babasının nasıl olursa olsun, namusun gitti diye, tabancasını çekip vurmasından korktuğu için...

Habibe hamile kalıyor. O sıralarda da evlendiriliyor. Habibe bu, daha onyedi yaşında çocuk. «Kocam, çocuğu kendinin sanır» diye umuyor.

Evlendiğinden tam beş ay sonra koskoca bir çocuk doğurunca iş ortaya çıkıyor.

Koca, kocanın ailesi, kendi ailesi, babası, ağabeyleri, yeni doğum yapmış kadının tepesinde hesap soruyorlar,

«Namusumuzu bir paralık ettin, seni yaşatmayız» diye.

Habibe'nin hesap soracak kimsesi yok.

O gece, bir sinir krizi geçirip yeni doğmuş bebesini boğuyor. Çünkü, bebesi onun gözünde, başına gelen bütün belâları, tüm kadersizliğini simgeliyor.

Yılların ezilmişliğini, horlanmayı ve çaresizliği bir bebede somutlaştırmak, sonunda çaresiz bir bebenin katline dönüşebilir.

Bütün bir çevre bu bebenin olmasından sadece onu suçladığına, sadece onu cezalandırdığına göre, kadersizliğine, kadersizlik katan bu bebeyi, her bir belânın başı ve sonu görünen bu bebeyi ortadan kaldırmakla kurtulacağını ummuş olmalı.

Yani Habibe ve daha niceleri, bebeklerini öldürmekten başka bir çareleri yokmuş noktasındalar. Varlık ve yokluk kıstası oluyor, bebelerinin hayatı.

Asıl canavarlık burda. Analık da, bebek hayatları da pamuk ipliğine bağlıdır bu durumda.

Habibe'yi çok severdim. Yeni doğmuş bebeleri çok, pek çok sevdiğim halde. Tahliye olduğumda bana sigara paketimi koymam için yünden bir torba örmüştü. Hâlâ saklarım.

Rengârenk şefkat kesilmiş gazete sayfasındaki «canavar» ana, Habibe kadar güzel ve sevimli değil. Anlaşılan, kocası Almanya'ya işçi gidince, çocuklarıyla burda kalmış. O arada, bir iş gelmiş başına, hamile kalmış.

Bu çocuğu doğurması mümkün değil. Aldırma olanağı da yok. Ne yapmış? Çok kötü bir şey, evet çok kötü, ama onun durumu da en az yaptığı kadar kötü ve çıkmaz. Almanya'lara işçi göndermeden ayakta duramayan bir düzen, aile kurumunu sadece tabanca tehdidiyle ayakta tutmaya kalkışırsa, namusu, hatta hayatı tehlikeye giren bir kadın da panik duygusuyla katil olabilir.

Evet olabilir...

Siz, bin kez bunu yapan kadınları «canavar ana» diye teşhir de etseniz, yine bir kadın bunu yapmak zorunda kalabilir.

Ama amaç, kadınların böylesi bir çaresizlikle bebeklerini öldürmeleri değil de, bu durumdaki kadınları teşhir etmekse başka.

Bunda, doğrusu üstümüze yok.

Hem o kadın kim ki, basit bir işçi karısı. Bu durumda «davaya etkili olmak» diye bir kaygı da kalmıyor.

Sanığın suçsuzluğu esastır diye bir hukuk kuralı varmış. O itibarlı sanıklar için. Suçlu böyle kaderin tam anlamıyla sillesini yemiş bir kadınsa o zaman, böylesi kanunları kim takar?

Bas tam boy fotoğrafı. Üstüne canavar ana diye büyük punto başlık çek. Milletin acıma, iğrenme duygularını iyice gıdıklayarak 150 kuruşları tırtıkla.

İşte ticaret. Daha da canavar analar çıksa da, daha daha resmini bassak da, daha daha satsak, diyen ticaret, hiç ama hiç canavarca olmayan, şepşefkat bir ticaret.

Politika, 30.6.1976

ANAYURT — KAKAYURT

Cumhurbaşkanı «Pantürkizm» lafını ağzına aldı ya, turancılar ayaklandı. Bitmez tükenmez makaleler döktürüyorlar turancılık üstüne. Onlardan öğreniyoruz ki, biz Türklerin ilk öz ve anayurtları Orta Asya'dır. Oraya gitmeyeceğiz de nereye gideceğiz?

Doğru. Siyonistler de, Tevrat'a dayanarak, «kutsal topraklarımız Filistin'dir» diye diye, sonunda Filistin'e kurulmadılar mı?

Amerika, o zamanlar güçsüz bulduğu Arapların sırtından, Yahudilere ilk, ana ve öz vatanlarını vermedi mi?

Biz de Amerika'yı kızdırmazsak, belki bize de ana, ilk ve öz yurdumuzu verir. Ne var ki Araplardan toprak koparmak sanıldığı kadar kolay çıkmadı. Filistin yüzünden Ortadoğu hâlâ bir barut fıçısı. Bu kez, Çin'le, Rusya ile dalaşmak gerekecek. Olsun: Maksat ana rahmine kavuşmak olduktan sonra, ufaktan bir dünya savaşını da çok görmesin kimse.

Bu ana, öz ve ilk yurt teorisi bizim çok işimize gelir. Ermeniler, Yunanlılar, Birleşmiş Milletlere çarşaf çarşaf raporlar, belgeler sunup, artık ne haklar istemezler.

Bizim anamız ana da, onların ki patlıcan mı?

*

Şimdi Ortadoğu gazetesinin «Hacı» lakaplı bir doçentine bakılırsa, bu asırda yamyamlar bile kendi kaderlerini tayin ederken, esir Türkler niçin bu haklarından mahrum bırakılsınlar? Niçin? Evet niçin?

Tabii, aynı soruyu, Türk sözcüklerinin yerine Kürt sözcüklerini koyarak soranlar çıkarsa, aynı «Hacı» doçent nezdinde şuna benzer bir karşılık alacaklardır:

Efendim, Türk boylarından bir kısmı, oradan oraya göçerlerken, Anadolu'nun doğusundaki dağlık bölgeye varmışlar. Kimi gaflete gelip dağa çıkmış. Sonra bir yağmur. Dağların eteklerini sular basmış. Sular basınca, bu dağa çıkmış Türklerle ovadaki Türkler arasında her türlü haberleşme kopmuş. Bunlar, yani dağda kalanlar, dağda kala kala dillerini falan unutmuşlar, kabalaşıp değişmişler. Türk sözünü bile unutup tersinden hatırlar olmuşlar. Böylece «Türk» «Kürt» olmuş. Tamam mı?

Onun için, «radyo ve haberleşme vasıtaları esir Türklere yayın yapmalıdır» dedikten sonra, «Kürtçe yayın yapılsın» demeğe kalkışan olursa, o zaman bandlar ve teypler tersinden çalınmalıdır.

Esir Türkler kendi dillerince eğitim yapmıyorlarmış.

Faşist zulüm altındaymışlar.

Biz kimsenin faşist zulüm altında olmasını isteyemeyiz elbet. Değil ki, soydaşlarımızın.

Yine de, esir Türklerin hakları alındıkta, buna bir cemile olarak, Türk'ü Kürt diye okuyanlara da Türk alfabesini tersten okutma izni verilebilir.

İnsan meseleye bu açıdan bakınca, turancılık konusundaki ön yargıların yersizliği ortaya çıkıyor.

Ortadoğu yazarının da pek güzel belirttiği gibi asıl turancılardır, «insancıl, hürriyetçi, çağdaş ve ileri fikirli kimseler.»

Ne istiyor bizim turancılar?

Sadece «halklara özgürlük.»

Bir ufak şey daha istiyorlar.

İlk, ana ve öz yurdumuza sahip çıkmamızı.

Her şey Türklük ve anayurt için. Yalnız bu anayurt bir tane değil. Bir ana Çin'de, bir ana Rusya'da, bir ana Irak'da, bir ana Bulgaristan'da, bir ana Yugoslavya'da, bir ana Afganistan'da, bir ana Suriye'de.

Yedi analı Hürmüz gibiyiz.

Aslında turancılar, analar içinde anaların anasını seçmişler. Anıların anası Orta Asya

Bu durumda asıl anayurt Orta Asya oluyor

Bizim şimdi var gücümüzle bu Orta Asya için çalışmamız gerekli. Orta Asya'nın kalkınması, Orta Asya'nın sanayileşmesi konularında Devlet Planlama Teşkilâtı çalışmalara başlamalı.

Orta Asya'nın yeraltı ve yerüstü kaynaklarının değerlendirilmesi, Orta Asya'da gelir dağılımı, Orta Asya'nın döviz rezervleri, ithalat ve ihracat rejimleri konularına ciddiyetle eğilmeliyiz.

Orta Asya'da eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler sorunları konusunda, Büyük Millet Meclisi'ne bir an önce kanun teklifleri getirilmeli, Orta Asya'da bir toprak reformu yapılmalıdır.

Haa, bir de Anadolu var. Var, var ya, bakmayın siz ona. O bizim ana, ilk ve öz yurdumuz değil. O kakayurt.

Politika, 2.7.1976

HÜKÜM GİYEN ÇOCUKLAR

Emine'den doğma Mustafa, cezaevinde ikinci yaşına basmış. Kendisine sarkıntılık eden adamı tabancayla vurup öldürmekten sanık Emine, tutuklandığında hamileymiş.

Böylece Mustafa, daha ana rahmindeyken tutukladığımız çocuklardan biri.

Daha ana rahmindeki çocuğu bile cezalandırabilen bir düzenin Emine'si çekmiş tabancayı, kendisine sarkıntılık eden adamı vurmuş.

Adaletlerin adaletleriyle yargılayacağız elbet onu. Belki 24 yıllara mahkûm edip suçunu cezasız komayacağız.

Peki, daha ana rahmindeyken hüküm giydirdiğimiz çocukların hesabını kim soracak bizden? Hangi mahkeme soracak ha? Hangi mahkeme?

Ben Merkez Cezaevinde böyle ne hükümlü bebeler gördüm. Cezaevinde, son Türk devletinin başkentindeki Merkez Cezaevinde, musluklarından su yerine mutfağının dammdan lâğım suları akan, hamamı falan da olmayan cezaevinde, bir kedi gibi doğan bebeler gördüm.

Böyle bir cezaevi koşullarında doğurttuğumuz bebeleri kim soracak bizden ha? Kim soracak?

Bu bebelerin, kadınların ikişer ikişer yattıkları ranzaların arasında, nasıl boğulmadıklarına şaştım.

Bugün değilse, yarın boğulabilecekleri koğuşlarda büyümeye zorlanan bu bebelerin hakkını kim soracak?

24 yıla mahkûm Güllü, hapishanede büyüttüğü iki bebeği acından ölmesinler diye bütün mahkûmların en pis hizmetlerini görürdü.

Ceza kitaplarımızda, böyle cezalara yer var mıdır? Hükümlülerin cezalarını, değil birle, ikiyle, üçle çarpan bu düzenin cezai ehliyeti yok mudur?

Cezaevlerinde yarı aç, yarı tok büyüyen, yaşayabilmek için dilenmekten başka hiç bir şey öğrenmeden büyüyen nice çocuklar gördüm.

Analarıyla birlikte 24 yıllara, on beş yıllara mahkûm çocuklar.

Hadi diyelim ki analarının suçundan sorumlu değil bu toplum, hadi değil, ya bu daha ilk yıllarından dilenciliğe mahkûm ettiğimiz çocuklara kestiğimiz hükümden kim sorumlu peki, kim sorumlu?

Kanun düzeninden sadece yirmisine basmış gençleri asmayı ve yeni doğmuş, hatta daha doğmamış bebeleri cezaevlerinde süründürmeyi anlayan bir düzen ister ilk olsun, ister son, kendisine saygı ve sevgi duyuramaz.

Cezaevi koşullarına aldırma, oraya attığın insanları herhalde insandan saymadığın için, aman sakın aldırma, analarıyla oraya tıktığın çocukların, içinde büyüdükleri koşullara da aldırma, bu çocuklar da analarının günahını çeksinler, diye düşündüğün için olacak, aldırma, ona aldırma, buna aldırma.

Bir kendi tafrana, cartına, curtuna, kendi soyuna sopuna ve kendi sofrana, malına mülküne aldır.

Böyle bir yönetime de kim aldırır ha? Kim aldırır?

Emine'den doğma Mustafa, ikinci yaşma basmış. Nerde basmış? Cezaevinde basmış? Ne olmuş cezaevinde bastıysa?

Onun adı Yahya mı? Şuncacık bir çocuk mu o? Vergi iadesinden milyon mu vurmuş? Sadece iki yaşma basmış, iki yaşma.

Yahya temize çıktı. Bu Mustafa piçi çıktı mı ha? Temize çıktı mı?

Bizim bir medeni hukukumuz vardır, nikâh konusunda tam guguk olmuştur.

Köylerde, şehirlerde millet imam nikâhı yapar, karı üstüne karı alır, herkes bilir bunu. Oy

hatırına titizlikle korunan demokratik özgürlüklerin başında gelir, imam nikâhıyla karı üstüne karı alma özgürlüğü.

Babayla koca arasında yapılan kadın satışında nikâhın niteliği hiç önemli değildir.

Nikâh, bir «zina suçu»ndan hüküm kesen mahkemeler için önemlidir. Herkeslerin imam nikâhıyla oturduğu memlekette imam nikâhıyla oturan ikinci kadın, üç çocuk da doğurduktan sonra, ilk karının babasıyla koca arasındaki geçimsizlik sonucu zinadan hapse düşer. Hapse düştüğü iyi, analı babalı büyüdüğünü sanan üç bebe de birlikte çekerler cezayı.

İmam nikâhını savunan görüşün hükümet olduğu bir memlekette, zina suçundan hapse düşen imam nikâhlı aile!..

Ya işte böyle, bir başkadır benim memleketim.

Sen tut yeni doğmuş, hatta doğmamış çocuklarına memleket diye damından lâğım suyu akan cezaevi koğuşları sun, ondan sonra milletten, bedava tarafından memleket ve vatan sevgisi bekle.

Para aşkı üstüne şiirler döktürülen memlekette, vatan sevgisi de palavradır, vatan haini suçlaması da.

Vergi iadesi yolsuzlukları ayyuka çıkanlar, âlâyı vâlâ ile dolaşırken, daha ana rahmindeki çocuklara hüküm giydiren, sonra da bu koşulların çocuklarını yirmi, yirmi iki yaşlarında ipe çeken bir düzeni savunmak için de cephe kurmuşlar.

Vurun; bu düzeni savunacağız, diye, sokaklarda gençleri de vurun.

Ama sorarlar balam, iki yaşlarında çocukları mahpuslara tıkan bir düzenin de, o düzen savunuculuğunun da hesabını sorarlar!

Politika, 5.7.1976

TEDHİŞÇİ İSRAİL

Şu İsrail devleti kuruldu kurulalı, insan haklarına pek düşkün Avrupalılar onu nasıl destekleyip koltuklayacaklarını bilemediler.

Neler simgelemiyordu ki İsrail devleti?

Nazi zulmünün kurbanlarıydı onlar, Avrupa'yı titreten faşizmin kurbanları, bütün dünya sarmalıydı onların yaralarını.

Ne var ki, Amerika olsun, Avrupa ülkeleri olsun, bu «Faşizm gaddarlığı» önceleri sadece Yahudilerin ve de komünistlerin canını yakarken yummuşlardı gözlerini. «Nazi barbarlığı», ancak kendi canları da yanınca çekti hışımlarını.

Savaştan sonra, açılmasında az buçuk kendi payları da olan Yahudi camiasının yaralarını da başkalarının sırtından sardılar : Filistinlileri yurtlarından ettiler birgüzel.

Batı dünyasının insanlık anlayışına hep iltimas karışır. İnsanlık adına hep bazı milletlere iltimas yaparlar.

İnsan var insan var.

İşin içinde İkinci Dünya Savaşından sonra akan Amerikan dolarlarıyla, Amerikan yardımı da var.

Böylece «hür dünya», İsrail'e de bir vatancık hediye ediverdi, çok mu?

Yahudilerin de insanca yaşamağa, bir memleket ve vatan sahibi olmağa hakları var elbet.

Ama bazı insanların haklarını vereceğim derken ötekileri ezer, sürer, en doğal haklarını ellerinden alırsan, iş karışır. Karıştı da. Asrımızı, bir salgın hastalık gibi saran tedhişin kaynağı, İsrail devletinin kuruluş ve gelişmesinde atılan tohumlarda dır, biraz da.

Filistinliler zayıftılar, güçsüzdüler, enselerine vurulup alınmıştı lokmaları. Ortada güçlü, Amerikan sermayesiyle de desteklenen bütün dünyaca destekienen bir İsrail devleti vardı. Çalışkan, hırslı, teknolojiyi bilen, gelişmiş bir uygarlığı, yeni bir coğrafyaya taşıyıveren bir devlet.

Öte yanda ise, sürülmüş, evlerinden, yurtlarından olmuş aşiretler vardı, daha orta çağı yaşayan kabileler.

Kim dinleyecekti bunların derdini? Kimin umurundaydı bunların «insan hakları?»

Leyla Halid'ler böyle çıktılar piyasaya. Filistin gerillaları böyle örgütlendiler. Kurtuluş cepheleri böyle güçlendi.

Davalarını dünyaya duyurmanın tek bir yolu vardı onlarca: Tedhiş.

Uçak kaçırdılar. Bütün dünya basını onlardan sözetti. Biraz da davalarından sözetti.

Filistin sorunu bütün dünya kamuoyunun malı olmuştu artık.

Sonu yoktu tedhişçiliğin. Tedhiş tedhişi getiriyordu. Yayılıyordu tedhiş. Öyle ki yirminci yüzyılın ikinci yarısında, burjuvazinin en büyük korkusu olmuştu tedhiş.

Filistin sorunlarına biraz da bu tedhiş korkusuyle eğilindi.

Ama, en çok işlenen ve taraftar bulan görüş, tedhişin çıkmazlığı ve insanlığa aykırılığı görüşüydü.

En haklı dava için de olsa, masum insanların hayatıydı tehlikeye atılan. Vahşetti bu, gaddarlıktı, bu metod en haklı davayı bile haksıza dönüştürürdü.

Ama son zamanlarda «hür dünyanın» kendi uygarlığına pek yakın ve de akraba bulunduğu İsrail devleti, Filistin gerillalarından beter tedhişçi kesildi.

Onlar da, somut hedefler adına, masum, gayri masum demeden insan hayatlarını hiçe sayıp duruyorlar.

Korsanlık, adam kaçırma, baskın düzenleme ve her türlü kanun dışı faaliyette Filistin gerillalarını nerdeyse gölgede bırakacaklar.

Başa baş, dişe diş uygulamasında ise, şeriat mahkemeleri yanlarında solda sıfır kalıyor.

Şu son operasyonda, sözde rehineleri kurtaracağız diye, yüzden fazla insanın kanını döktüler. Gelin de siz şimdi «hür dünyanın» insan sevgisine inanın.

Uçak korsanlarının elinden kurtarılan rehineleri karşılayanlar İsrail lehine gösteri yapmışlar.

O arada, yüz kadar Uganda askeri ölmüş. Olsun. Avrupalılar da, Ugandalılara, bizim Ortadoğu gazetesi gibi, «yamyamlar» gözüyle bakıyor olmalı. Bir beyaza, on yamyam feda olsun.

Rehinelerden üçü de ölmüş, haberler doğruysa. Yine iyi, daha fazlası da, hepsi de ölebilirdi. Böyle bir operasyon, ancak, bütün rehinelerin ölmesi göze alınarak yapılabilir.

Yok canım, İsrail devletinin insan hayatını falan taktığı yok. Düpedüz, tedhişçilerle sidik yarışına girmiş.

Üstelik, bu bütün dünyanın kınayıp durduğu tedhişçilerin, kim oldukları belli değil. Filistin Kurtuluş Örgütü bile sahip çıkmıyor onlara.

Ama öte yandan koskoca, koca koca devletlerin bağrına bastığı her türlü ilişkiler içinde olduğu «İsrail devleti» var.

Hadi bakalım? Ne olacak şimdi?

Ya bu düpedüz tedhişçi devleti kınayacaksınız, ya da tedhişçilik konusunda da iltimasçılığınız ayyuka çıkacak.

Politika, 7.7.1976

ENGELLİ KOŞU

Yemek yandıyla, çocuk altına kaçırdı arasında yazdığım yazıları yüklenmiş, teleksçiye yetişeyim diye gazeteye koşturuyorum. Kızılay'da memur kalabalığı. Sağa, Ziya Gökalp caddesine saptım, bir yandan Yıldırım Bölge'nin tefrikalarını sayıyorum kafamdan. «16.'ya mı geldim, 17.'ye mi?» diye. Kaldırım daracık. Tam köşedeki inşaatın tahta perdesi kaldırıma taşmış. Sıkış sıkış ilerliyorum, kalabalık arasında. Demeye kalmadan tam dizimde bir acı, beynimde şimşekler çakarken yerde buluyorum kendimi. Dizimde kanlar kusan bir delik, gazeteye, tefrikalara, her şeye küfrederken, bir yandan sebebi felâketimi kavramaya çalışıyorum. Yanıbaşımda, yaşlıca bir kadının bağırışıyla toparlanıyorum.

«İşte! İşte, kışın beni sakat eden demirler girdi dizinize.»

Kalabalığın diz hizasındaki tepesi kesik demir boruları görüyorum. Kalabalık aralanmış, herkes, başıboş bir tuzak gibi insanları tehdit eden bu demir kazıklara hışımla bakıyor.

Gerçekten de, tam bir tuzak bunlar. Bir zamanlar karşıdan karşıya geçmeyi engellemek için buraya parmaklık yapılmış. Sonradan parmaklık falan kalmamış, kala kala tam kaldırımın orta yerinde bir dizi demir kazık kalmış.

Bacağımdan oluk oluk kan akıyor. Kemiğe kadar girmiş namussuz. Olacak iş mi? Düz yolda resmen tuzak kuruluyor adama.

Tam Meşrutiyet'te de, kocaman bir çukur açmışlar, ne bir levha, ne de uyarıcı bir şey. Tam bana göre.

Takım tamam olsun diye, arada da havadan helikopterlerle bir iki tuğla atsalar, sokak macerası daha da heyecan verici olacak.

Sokak, sokak değil memlekette. Metrekarede en az sekiz engel düşüyor adam başına. Çukurlar, kazıklar, tümsekler. Dalgınlara hayat yok canım.

Bu yüzden az mı hayat tehlikesi atlattım ben. İlki çocukluğumda Ankara'nın her yanında kanalizasyon çukurları açmışlardı. İnsanların bazı doğal ihtiyaçları olduğunu, şehrin kuruluşundan yıllar sonra hatırlayarak. Bu çukurların çoğu da tuzağa benzerdi. Arkadaşımla konuşa konuşa okula gidiyoruz. Ben, o sıralar yeni okuduğum «Çalıkuşu» romanını anlatıyorum arkadaşıma.

«Kâmran sevgilisiyle ağaç dibinde konuşurken Feride de ağacın tepesinde onları dinliyordu...»

Derken kendimi iki metrelik çukurun dibinde buldum. Romanı kafamda geliştiriyorum. «Ağacın tepesinden Kâmran'la sevgilisinin tam ortalarına atlıyorum,» «Sezam» diye bağırarak. Ne var ki işin bu yanı kâbus, hastanede açtım gözlerimi.

Bir kez de izciyken, sekiz sıra, trampet çala çala yürürken, rasgele dikilip unutulmuş demir bir direğe toslamıştım. Tabur halinde yürümenin zararını o an anladım.

Böyle işte, sokaklar tuzaklarla dolu, hele küçük çocuklarınızla gezmeğe çıkmak gafletinde bulunursanız yandınız. Küçük çocukların iki adımda bir düşmeleri için, her tedbir alınmıştır.

Yalnız sokaklar mı? Parklar bile öyle.

Park deyince ne gelir aklınıza? Şöyle geniş bir çimenlik, çocuklarınız rahat rahat koşturup oynasın, siz de elinize kitabınızı alın, hem siz dinlenin, hem de çocuklarınız hava alsın. Nerde?

«Dur! aman! eyvah! sakın!» diye bağırmaktan, çocuğunuzun peşinde koşmaktan helâk olursunuz.

Park denen şeyin bir kez, çimeni çitle çevrilidir, üstüne basılmaz. Yerde çocuklar takılıp düşsün diye kafa büyüklüğünde taşlar mı istersiniz, çocuk beyinlerini patlatmak için bırakılmış boş ha-

vuzlar mı? İçi su dolu çukurlar mı? Öyle benim Kızılay'dakinin eşi demir kazıklar mı? Çocuk telefâtı için ne isterseniz bol bol var.

Diyorum ya, çocuklara, büyüklere, her yerde, metrekare başına en az sekiz engel düşüyor.

Aslına bakarsanız, bu engel meselesinde ileriye dönük bir keramet var. İnsanlarımızı hayata karşı uyanık tutmak için bunlar.

Öyle ya, şu memlekette engelsiz bir şey yapmak mümkün mü? Hayatımız hayat değil, engelli koşu.

Daha ilkokulundan üniversitesine bir yığın engel. Çocuklarını okutmak isteyenlerin önünde bir yığın engel. Çalışmak isteyenin önünde bir yığın engel.

İnsanları yönetmekten anladıkları, onların yollarına hababam demir kazıklar çakıp nasıl da düşüyorlar, diye seyirlerine bakmak.

Önüne bir yığın engel koyduğun halde, yine de bir şeyler olanları engelle. Sanatçıları engelle, öğretmenleri engelle, düşünürünü, yazarını, aydınını, bilim adamını engelle. Halkın, sadece önüne yığın yığın engeller dizdiğin halkın, engelleri kendi gücüyle aşması için çaba gösterenleri engelle.

Devlet diye kasıla kasıla yaptıkları bu.

Ne var ki engeller aşılabilir şeylerdir. Engelleri saptayan ve kendisini böylesini bir koşuya hazırlayan koşucu hedefe varır mutlak.

Örneğin, halk şu Kızılay kaldırımındaki engellere kafasını bir taksa, onları orda yoketmesi iş mi? İki dakikada ordaki bütün kazıklar sökülüverir.

Onun için bu engellerin fazla bir anlamı yok. Ne de olsa hepsi çirkin birer kazık. Bunları dikenlerin de, düşüncesizce bunları unutanların da, söküp atılası varlıklarını simgeleyen çirkin birer kazık.

Politika, 9.7.1976

BIRAK ABA DÖVECEK

Halk Partisine önce pas verip sonra da avcunu yalatan Demokratik Parti çok matrak bir parti doğrusu.

Parti değil «Komünizmle Mücadele Derneği.»

Durup durup aynı lafı söylüyorlar: Bu hükümet, azdırdı komünizmi. Azdılar çok azdılar. Komünizmi en iyi biz ezeriz. Öyle bir ezeriz ki komünizmi. Bırakın iktidara gelelim de eziverelim komünizmi.

Aynı benim iki yaşındaki kızım gibi. Birbirine yakın kardeşlerin iyi geçindikleri teorisine inanarak dünyaya getirdiğim kardeşini, elinden gelse bir kaşık suda boğacak.

Zavallı kardeşe ev içinde hayat yok. Ablası durup durup sopalıyor onu. Yine de hızını alamıyor bizim Defne. Kardeşi bir yaramazlık mı yaptı, bir şey mi düşürdü, evin neresinde olursa olsun koşup yetişiyor, hemen yardımlarını sunuyor bana,

«Bırak bırak, aba dövecek.»

Demokratik Partinin de derdi aynı: «İktidarı bırakın, komünistleri biz ezeceğiz.»

Sanki MC Hükümeti, «komünizmle mücadele» gerekçesiyle kurulmamış, hükümet programı bile zart zurt edebiyatıyla doldurulmamış gibi.

Sokak başında adamlar öldürülüyor, solcu diye milletin ekmeğiyle oynanıyor, güpegündüz evler basılıp insanlar dövülüyor...

Yok bizimkiler memnun değil: «Bırak biz döveceğiz, bırak biz döveceğiz.»

Bu, komünistleri ezme hakkını, kendilerinde görmelerinin nedenini de şöyle koyuyorlar:

Bu iktidardaki sağcılar var ya, onlar kötü sağcılar, biz iyi sağcılarız, iyi aile sağcılarıyız biz, onun için solu ezmek de bize düşer.

Sağcılık, öyle iyilik, kötülük, ahlâk, ahlâksızlık, namus, namussuzluktan öte, bir sistem, bir dünya görüşü, oysa.

Bugünkü kapitalist sistem ise, kuyruğunu iyi aile sağcılarına değil, tekelci sermayeye kaptırmış durumda. Bu işin terbiyeyle, temiz sicille falan pek ilgisi de yok.

Tekelci sermayenin izin verdiği ölçüde kapitalist yoldan sanayileşmekse o yapılıyor.

NATO'su, CENTO'su da tamam.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, 141, 142'si, makamları, emniyeti, işkencesiyle bu düzeni sürdürmek de tamam.

Ama yok, memnun değiller, «ille de biz döveceğiz.»

Niye siz dövecekmişsiniz.

Çünkü, iyi aile sağcısıyız biz.

Çağdaş sağcıdan anladıkları, sopayı tutan elin tırnaklarının kirli olmaması.

Oysa çağdaş sağcılık, bir el yüz yıkama, komşunun bahçesinden armut çalmama ve «be» ve «çüş» dememe meselesi değildir.

Çağdaş sağcılık ikide bir, dişinin kesmediği görüşleri püre makinasından geçirerek yutmağa heveslenmek, hiç değildir.

Türkiye'de liberal sağ, daha doğrusu, insana ve insan düşüncesine saygılı, insancıl sağdır eksikliği duyulan. Buna heveslenenler, yine bir şey. Ama, ilkellik, tutuculuk ve asma kesme şampiyonu bir sağ iktidarın karşısına; «azcık çekil hele, biraz da biz ezek» diye çıkıp durmak çağdaş değil, sadece biraz iktidarsız bir sağcılık olmuyor mu?

İstedikleri sadece ıktidar. Yapacaklarmış, ama namuslu namuslu yapacaklarmış bu işi.

Bu namus denen şey de o kadar soyut bir şey değil. Adamlar «namus», «namus», diye tutturalı,

namusunu beğenmedikleri Demirel, partinin nerdeyse yarısından fazlasını parayla satın aldı. Kalanlar da dünyaya küsmüş. Bütün başarısızlıklarını namuslu olmakta buluyorlar. Hani evde kalan, kimselerin yüzüne bakmadığı kızlar vardır, fazla namustan evde kaldıklarına inanıp, dünyaya diş bilerler, aynı onlar gibi.

Aslolan bu düzenin insanları sömürmeden ayakta kalmıyacak bir düzen oluşu. Yoksa bu insanı sömürme işini edebinle ya da edepsizlikle yapmak fazla farketmez. Brecht'in deyimiyle «önce ekmek gelir, sonra ahlâk.»

Üstelik de antikomünizm avazları ata ata, düşünmeyi ve örgütlenmeyi yasaklayarak, insanları ezerek yerleşecek kapitalist bir düzen, bunu pek edebiyle yapıyor da sayılmaz.

Aslında düzenin yapısal durumuyla ilgilendikleri falan yok. Var mı yok mu, komünizmle mücadele. MC işte aynı bu temcit pilavını pişirmeğe kuruldu işte, nesine karşılar? Hiç bir şeyine karşı değiller, sadece Demirel'e karşılar. Eh Demirel de «sevilmiyorum» diye küsüp gidecek adam olmadığına göre, bana kalırsa Demokratik Partiye kala kala, solcu dövmek için toplum polisine transfer olmak kalıyor.

Faruk Sükan'ın forsunu kullanarak.

Politika, 12.7.1976

PAŞALARIN PAŞASI

Son günlerde gazete manşetleri yine mühimmat deposuna döndü. Orgeneral sayısının arttırılmasıyla ilgili hükümet tasarısı da uyudu gitti. Olmamalı bu. Üç evin işgali için savaş verdiğimiz bu günlerde önemsiz tasarıların güme gitmesi doğalsa da Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle ilgili tasarı gibi, devletin bekasıyla ilgili olan böyle meseleler ivedilikle ele alınmalı!

Ne kadar çok paşa olursa o kadar iyi. Böylece, oğullarını «benim oğlum paşa olacak» diye pış pışlayan anaların da gönlü olur. Var mı yok mu paşa, ille de paşa, her aileden en azından bir paşa çıkabilecek kadar çok paşa.

Çünkü halkımızın kafasında yönetici ve kurtarıcı demek, paşa demektir. Halk Enver Paşalardan, İsmet Paşalara, her bir şeyi paşalardan bilir, paşalardan bekler.

28, 29 Nisan olayları olurken, Rumelili olan babaannem sokaklara fırlamış ve «yuk mudur bir güzel paşa! kurtarsın şu uğlancağızları!» diye basbas bağırmıştı da kendisini zor eve sokmuştuk.

Babaannemin paşaların kurtarıcılığı kadar güzelliği üstünde de duruşu, çirkin bulduğu için İsmet Paşayı hiç sevmeyişindendi.

Ona göre paşa dediğin, en azından Mustafa Kemal Paşa kadar yakışıklı olmalıydı ki, kurtarıldığımıza değsin.

Kurtarıcı paşalara inanan bir babaannem miydi? 27 Mayıs'tan 12 Mart'a kadar kurtarıcı paşalardan geçilmedi Ankara'da.

Aydın sohbetlerinin tuzu biberiydi paşalar,

«Gürler Paşa okuyormuş!»

«Ne okuyormuş Gürler Paşa?»
«Türkiye'nin Düzeni'ni okuyormuş.»
«Yaaaaaa!»

Yok bilmem kim paşa, bilmem ne kurulunda ne demiş? Yok şu paşa bu paşayla fikir birliği etmiş. Yok falan paşa, falan konularda çok paşaymış, falan. «Bir paşa bir paşaya gel seninle paşa paşa paşalaşalım» demiş.

12 Mart dönemi paşaları da az paşa değillerdi doğrusu. Ama hepsi unutulsa, Türün paşayla Ali Elverdi paşa unutulmaz. Paşaların paşası onlardır.

Gazetelere bakılırsa Gaziantep'teki üç evlik ordu, Halk Kurtuluş Ordusuymuş. Bir de Türkiye'nin 10 Halk Cumhuriyetine bölünmesi var. Haberlerin peşpeşe verilişinden, ülkeyi bu 10 federe devlete bölecek olan ordunun bu Gaziantep mahallesinde kuşatılıp imha edilen ordu olduğu çıkıyor.

Bizim halkımıza «ordu» dendi mi aklına hemen paşalar gelir. THKO harflerini de sökemiyorsa ortada bir «ordu» lafıdır gittiğine göre bu ordunun başındaki paşaları merak eder.

Ortada, memleketi on federe devlete bölecek bir ordu olduğunu sabah akşam televizyonda, radyoda dinleyip duran halkımız, şimdi bu on edet federe devletin başına geçecek on adet paşayı merak etmez mi?

Şimdi, Trakya Bölgesi Tekirdağ merkez olmak üzere, Tataristan olacağına göre, oraya bir tatar paşası gerek.

Ege bölgesinde, merkezi İzmir olan Çingenistan için bir çingene paşası bulmak zor olacak.

Akdeniz bölgesindeyse, merkezi Mersin olacak olan Berberistan için, bir Berberi paşası aranacak.

Trabzon merkez olmak üzere kurulacak olan Lazistan federe devletini yönetecek bir laz paşası bulmak gerekecek.

İç Anadolu'daki federe devletin adıysa Çerkezistan, oraya da bir çerkes paşası bulunacak.

Afyon civarında da, Afyon merkez olmak üzere Yörükistan federe devleti kurulacakmış. Şimdi yö-

rük paşası bulmak da kolay değil; artık yörüklerden göz dolduran birine paşalık rütbesi verilir.

Artvin bölgesinde Artvin merkez olmak üzere Gürcistan, Erzurum civarı Erzurum merkez olmak üzere Ermenistan, Doğu Anadolu'da Elazığ merkez olmak üzere Kürdistan olacakmış. Gürcü ve kürt paşalar meselesi halledilse bile, ermeni paşa meselesi için belki Amerikan yardımı gerekecek.

Bütün bu federe devletin baş federeliğine herhalde merkezi Ankara'da kurulacak olan Türkistan uygun düşer. Bu 10 federe devleti yönetecek olan federasyonun başına geçecek olan paşa da paşaların paşası olacak. Bu paşaların paşası Türkistan paşasını, benim bildiğim Ankara'da bulmak zor olabilir; bu konuda en iyisi «Bayrak» gazetesine bir ilân verip Doğu Türkistan'dan bu mevkiye lâyık birini bulmak. Şöyle bir ilân düşünüyorum :

«Merkezi Türkistan olan Anadolu Federal Cumhuriyetini yönetecek Doğu Türkistanlı bir paşa aranmaktadır. Gönüllülerin Anadolu Ajansı Ankara, adresine A. O. rumuzuna başvurmaları rica edilir.»

Politika, 14.7.1976

KARABATAK SEVER SOL

Bizim sol muhalefet, memleketi karabatak gibi görüyor. Yıllardır aynı avaz: «Memleket batıyor. Yine battı. Battı batacak. Şimdi battı, dün battı, yarın battı!» Memleket meseleleri bir karabatak seyrine dönüşmüş. Çıkması için, arada biraz da batması gereken karabatağı dert etmişler kendilerine.

Karabatak batarsa batar, batsa bile çıkar. Ne var bunda?

Üstelik memleketin batması düşüncesi de alabildiğine soyut bir şey. Görünüm ve durum değiştirmekten öte nedir geçici batmalar?

Karabatak seyirciliği, sola statik bir görünüm veriyor. Sağ iktidarlar girişimciliği ele almışken, zenginin hovardalığını dert eden züğürtler gibi çene yorup duruyorlar:

«Eyvah, döviz rezervi azaldı. Aman eyvah, dış ödemeler dengesi bozuldu, dış borçlar çoğaldı, hazine tamtakır.»

O arada sanayi burjuvazisi, ekonomik canlılık iplerini elinde tutuyor. Önce montaj sanayii, şimdi de «fabrika yapan fabrikalar» derken, sermaye birikiyor, işsizlik ve durgunluk çemberi zorlanıyor, tüketim ekonomisi kapıda.

Taksitle televizyon, buzdolabı derdine düşenleri hiç ilgilendirmiyor memleketin batması, ya da çıkması.

Memleketin su yüzünde kalması sadece solun derdi.

Kapitalist bir ekonominin muhasipliği sanki onlara düşmüş, bir telâşedir gidiyor. Aman ha, sakın ha, batarsın aman!

Dinamik bir sol muhalefet, Tapu Kadastro memuru kafasıyla yürütülmez. Yığınların sırtından, yoksulun hakkından da olsa, girişimci sağ, sadece hazine ve plan sevdalısı, devlet krikocusu bir soldan daha dinamik ve ileriye dönüktür. Gelişen sanayi ve biriken sermaye, işçi sınıfının güçlenmesine de yolaçacaktır.

«Aman paralar suyunu çekti. Bu fabrikanın yeri kötü, bu köprünün maliyeti fazla» diye vaveylayı basmak, neyi sağlayacaktır? Yığınlar adına neyi?

Önce şunu kabul edelim. Çarpık bir kapitalist düzenle de olsa, memeleket batmıyor, gelişiyor. Önemli olan, bu gelişme için ödenen fiyat.

Halkımıza ödetiliyor bu fiyat. Kreması mutlu bir azınlıkça alınan bir gelişme çünkü bu, yığınların sırtından sağlanan bir gelişme. Ama gelişme.

Onun için, yapılan fabrikalar, girişimler gibi, sonuçları eşit olarak paylaşılmayan, ama yine de herkese durumuna göre bir pay düşen toplumsal hareketliliğe, yıllardır değişmeyen dırdırlarla karşı çıkıp durmak, toplumsal gelişimi alıp götüren sağın karşısına, dural bir sol muhalefet çıkarmak olur.

Sağın lokomotif olduğu böylesi hareketlilik içinde, gelişen işçi sınıfına kurulan tüketim tuzağı da düşünülürse, bu tür muhalefetin zararlı, bürokratik, tutucu niteliği iyice beliriyor.

Bırakalım hazine bekçiliğini, kendi kendisini devlet malına bekçilikle görevlendiren namuslu bürokrat oyalanmalarını. Halkımızı, ne dış ödemeler dengesi, ne döviz rezervleri ilgilendiriyor. Yapılan fabrikalar, yollar, nasıl ve ne pahasına olursa olsun, ekonomik hayattaki canlılık, ilgilendiriyor oysa.

O zaman, bilgiç eleştirilerle memleketin kehanetçi başlığını yapmak yerine emekçi halkı, gelişme adına onu sırtından hançerlemeyecek bir dünya görüşü için kazanmak, böylesi bir düzenin gereğine inandırmak gerekiyor.

Hızlanan sanayileşme, emekçi halkı böyle bir dünya görüşüne yatkınlaştıran koşulları da hazırlıyor bir yandan.

Bu koşulları doğru değerlendirmeden, gelişmenin lokomotifliğini sağın elinden almak mümkün olmaz. Emekçi halk bu görevi üstlenecek duruma gelene kadar da sürer çünkü bu.

O arada, karabataksever sol muhalefet, karabatağın her geçici batışında, vaveyla basarak yorulur durur. Güncel sorunların zorlamasıyla, devlet gemisi yüzdürerek oyalanmak lüksüne sahip olmayan yığınlar da bu telâşeyi hiç umursamazlar.

«Yahu memleket battı batıyor, dilimizde tüy bitti, bu ne biçim halk, kılları bile kıpırdamıyor» sözcükleriyle sinsice gelişir halk düşmanlığı. Ve sol muhalefet «halka rağmen halk için» sloganlarıyla tepeden inerek, karabatağın başını su üstünde tutmak heveskârı kesiliverir bir gün.

Politika, 16.7.1976

EVET İSYAN!

Ankara'nın kutu kutu apartmanları, evleri içine sıkışıp kaldığımızdan mıdır nedir, düşüncelerimiz, sorunlarımız da ufak dikdörtgenler, kareler içine sığışmış kalmış. Her gün konu ettiğimiz olaylar da Büyük Millet Meclisiyle Bakanlıkları ancak içine alan iki boyutlu bir alan.

«Büyük Millet Meclisi çalışamıyor.»

Sözü geçen alan içinde, Büyük Millet Meclisi bir arı kovanı olup çıksa, ne olacak? Fazlaca yakınından geçip kendisini tedirgin edenlerin üstüne uğultuyla saldırmaktan başka?

Aslında bu iki boyutlu dar alan içindeki çalışkanlık-tembellik fazlaca önemli değil. Ta ki, bu dikdörtgenin geniş olan kenarı yığınlara açıla. Halkın gerçek temsilcileri Meclise doluşsunlar bir, çalışma ve çalıştırma sözcükleri o zaman hacim kazanır. Halkın gerçek sorunları yüklendikçe büyüyen, büyümek zorunda kalan bir hacim.

Şimdilik, beyinlerimizi bu dar ve hacimsiz düzeyin köşelerine öylesine sıkıştırdık ki, Ankara'nın içinde bile, onun dışını kavrayamaz, gözleyemez, nerdeyse umursamaz olduk.

Var mı yok mu, Demirel, Erbakan, Türkeş, Halk Partisinin iç çekişmeleri, Özaydınlı konusunda Yargıtay kararı. Gazeteciler pusuya yatıp kararın Başbakanlığa tebliğini bekliyor. Gazetecilik, Başbakanlıkla diğer bürokratik müesseseler arasında PTT işletmeciliğine döndü. Sabah Karataş Halk Partisinin baş vurusunu tebellüğ etti, etmedi, geri çevirdi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Farabi Sokak, Güniz Sokak toplasan hepsi, bu can sıkıcı dikdörtgenin içini ancak kaplayan, bir coğrafya.

Bu alanın az ötesindeki Mamak'ta, hatta burnumuzun dibindeki Merkez Cezaevinde olup bitenler bile, uzay araştırmalarınca yabancı bize.

Dünya komuoyu, Viking modülünün peşinde Merih gezegenine ulaşırken, bizler bir sismik araştırma gemisi Ege'ye açılıyor diye, günlerdir Hora tepip duruyoruz.

Yakında Hora gemisi, mavi yolculuktan döner gelir nasıl olsa. Bizim dikdörtgene de bu kadarlık engine açılma bir kaç mevsimlik yeter de artar bile.

Gene gireriz ufak kutularımızın içine. İki mahalle ötedeki Merkez Cezaevinin nasıl bir yer olduğunu bile bilmeyen.

Merih'de gök pembeymiş, dünya bununla meşgul şimdi. Gözümüzü kulağımızı oralara uzatmaktan vazgeçtik, Meclis koridorlarında Milletvekili dedikodularından bir öteye, sadece İç Cebeci'ye kadar uzanalım.

Başkent oluşunu her yıl davul zurnayla kutladığımız Ankara'nın, Merkez Cezaevindeki koşulları kaçımız biliyoruz?

Bunları öğrenmek için, ille de yalnızca oraya düşmek mi gerekir?

Merkez Cezaevinin havası pembe değildir, hiç bir renk değildir, lağım kokuludur sadece. Merkez Cezaevinde, kadın tutukluların yemeklerini pişirdikleri yerin tavanından, yukardaki helaların suları damlar durur. Hela sularının kayganlaştırdığı taşlıkta da, analarıyla birlikte tutuklu bebeler kayıp kayıp düşerler. Merkez Cezaevi kadınlar kısmı iki katlıdır. Yukarda, sıkış sıkış tahta ranzalarda, ranzaların iki misli sayıda kadın, bebelerini eze eze yatarlar. Ranzalardan açıkta kalan taşlığa da şilteler serilir. Pencere camları kırıktır. Yukardaki helaların suyu akmaz. Yıkanacak hiç bir yer yoktur, tutuklular hamama götürülmez.

Kadınlar, yemeklerini pişirdikleri lağımlı taşlıkta, her an patladı patlayacak eski gaz ocaklarında, tenekeyle ısıttıkları suyla yıkanırlar. Yemek, çamaşır

ve temizlik ve damlayıp duran lağım suları. Bütün tutuklu kadınlar birlikte volta atmağa kalksalar, birbirlerine çarpmadan iki adım atamayacakları darlıkta bir avlu, avluya pisleyen bebeler. Jandarma ve gardiyan tarafından itilen kakılan görüşçüler. Bir tavuk kümesinden daha dar bir kümes içine doldurulan görüşçülerle, ancak seyyar satıcı avazıyla sürdürülebilecek bir «görüş.»

İşte size, büyük Alman mimarı Holzmeister'in yaptığı Büyük Millet Meclisinden, en fazla iki mahalle ötedeki Merkez Cezaevindeki koşullardan ufak çizgiler.

Ama bu çizgiler bile bizim dikdörtgenimizin dışında kalıyor. Ta ki, orada bir isyan çıkmaya.

O zaman şöyle bir haber çıkar.

«Ankara Merkez Cezaevinde isyan çıktı...»

Yetkililerimiz de bu konuyla şöyle ilgilenirler:

«Ankara Merkez Cezaevindeki isyan bastırıldı.»

Çünkü bizde yöneticiler, «isyan» denince bir «bastırmayı» anlarlar.

Nedir isyan, niçin isyan? Yoktur dikdörtgenin içinde, yetkililerin böbürlenmeli yanıtı vardır.

«İsyan bastırıldı.»

Buca Çocuk Islah Evi'ndeki isyanda olduğu gibi.

Kamuoyu, Buca'daki, sözde ıslah edilen çocukların kederiyle, sadece isyan sözcüğü çerçevesinde ilgilendi. Ta ki yöneticiler noktayı koyup başlarımızı yeniden dikdörtgene sokana kadar.

«Buca Çocuk Islah Evi'ndeki isyan bastırıldı.»

Bizzat silindir olsalar da oradaki koşulların, isyana yol açan nedenlerin üstünden geçiverseler.

Buca Çocuk Islah Evi'nde, tecavüz, falaka, işkence varmış. Silindir, tecavüzlerin, falakaların, işkencelerin de üstünden geçiverir, dümdüz edip kendi dar alanında fazla bir yer tutmayan bir noktaya dönüştürür!

Çocuk Islah Evi'ndeki isyan bastırıldı.

Aslında isyan için, ille tecavüz, falaka, işkence mi gerekli? Sadece, şu Merkez Cezaevindeki ko-

şullar bile oradakilerle birlikte hepimizin isyan etmesi için yeterli değil mi?

Evet, Buca Çocuk Islah Evi'ndeki isyan bastırıldı.

Bastırıldı evet.

Evet isyan!

Politika, 26.7.1976

YARIŞ ATLARI

İngiltere Kraliçesi Elizabeth, Montreal Olimpiyadını izleyen foto muhabirlerine konu oldu. Aslında foto muhabirleri, kraliçe resmi çekmeğe oldum olasıya meraklıdırlar. Anlaşılır bir merak. Bütün dünyada, bilinçsiz küçük burjuvaların kraliçe hayatlarına duydukları merakı sömüren basın, bu tür fotoğraflara para öder çünkü. Avrupa'nın büyük şehirlerinde yaşlı ev kadınları, gazete satıcılarına sorar dururlar : «Monaco prensesi evleniyor mu? İngiltere veliahdı Charles nişanlanmış, doğru mu? Prenses Margaret'in boşanma hikâyesi var mı?» Taçlı tahtlı hikâyeler yığınların oldum olası ilgisini çeker. Burjuva basını da bu merakı besler durur.

Montreal Olimpiyadlarında resmini çekmek isteyen foto muhabirlerine kızmış Kraliçe Elizabeth. Aslında kraliçeler basının kendileriyle ilgisine bozulmazlar. Saray, görevlilerinin belirli zaman aralıklarıyla basına haber sızdırmalarını kurumlaştırmıştır. Yığınların, sürmesinde fayda görülen düşlerini beslemek gerekir çünkü.

Bu kez kraliçenin gazetecilere bozulmasının nedeni, resminin çekilmesinden çok, foto muhabirlerinin önüne kapatmaları. Önü kapanınca at yarışlarını izleyemiyor kraliçe. İngiltere kraliçesi oldum olası meraklıdır at yarışlarına. Muhabirlere «çekiliin önümden» diye çıkışıyor, kızı Anne, yarışçılar arasında çünkü. Kraliçenin merakı, bu kez yarışa değil, yarışçıya, yarıştırdığı at, kızı bu kez.

Kızın yarıştırırken, katıldığı bunca yarışa rağmen çok heyecanlanan kraliçe, kızı düşünce kimbilir nasıl üzülmüştür?

Çocuk yarıştırmak kolay mı? Kraliçe Elizabeth'in o andaki duygularını anlayacak ne çok anneler var yurdumuzda! Daha çocuk yuvasından itibaren yavrularını yarış pistine süren anneler.

Çocuk ilkokula girdi girecek. Daha ilkokul birde başlıyor analar için yarış. «Benim çocuk kolejin testlerini kazandı», «Ay kazanamadı.» Analar arası telefonlaşmalar, telefonlarda birbirini çatlatmalar. «Benimki testte birinci olmuş, üstün zekâ demişler.»

Ardından okuma bayramı yarışı. Analar bu bayrama tam bir heyecanla giriyorlar. «Benimki heceleri söktü», «Heceler bir şey mi, benimki alfabeyi söktü.» «Ay benimki, gazeteyi bizden önce okuyor artık.»

Okumaya bir yarış atı gibi başlayan çocuklar ve bu yarışı el çırpmaları, baygınlıklarla izleyen analar. Arada da yarışı kızıştırıp duran öğretmenler.

«Sizin çocuğu daha çalıştırın. Daha çalıştırın. Ders aldırın.» Sanki eğitim, anaları dürtükledikçe, piste daha iyi atlar getirmeleri amacını güden bir yarış. Analarla analar, analarla öğretmenler çekişe çekişe, çocukları dürtükleye dopingleye yarışa sürüp duruyorlar. Anasal kariyerizmin başlıca destekçisi olan öğretmenler de, ellerine düşen çocuk malzemesini bir bütün olarak yetiştirmeyi çoktan unutmuş, çocuklar arası eşitsizliği büyütmeğe çabalıyorlar.

«Sizin çocuğunuz üstün zekâlı, şimdiden matematik dersleri aldırırsanız, ilerde...»

«Vallahi sizin çocuğunuzun aklı ermiyor, kör topal ilkokulu bitirirse iyi.»

Sanki eğitimin görevi, üstün çocuk seçmesi yapmak, üstün olmayanları da, yetiştirmeden, konsantrasyon kampı benzeri bir hayata fırlatıp atmak.

Oysa okul eğitimi, belirli bir süre içinde kendisine teslim edilen çocuk malzemesini, ayrım gözetmeden işlemek demektir.

Yaşamaya aynı ölçüde hakkı olan bütün çocukları, aşağı yukarı eşit bir yaşamağa hazırlamak demektir.

Yarışta eşitlik olmaz. Daha yatkın daha çalışkan ve daha şanslı olanlar, bir, bilemediniz iki baş ilerde bitirirler yarışı. Eğitimde de az çok böyledir bu. Ama yine de, yarış değildir eğitim. Hayat kavgası denen şeyi, büyük balığın küçük balığı yuttuğu organik bir tabiat kavgası olarak almamaktır.

Ama yok, öyle değil, sadece yeterince güçlü, yırtıcı hayvanların, hâkimi olabilecekleri bir orman gibi bakılıyor hayata. Analarla öğretmenler de elele, insanca bir hayata, insanca işlenmiş insanlar değil, ormanlara hâkim yetiştiriyorlar. Bütün can sıkıcı, yetersiz ve aptal hayvanların, güçsüzlerin daha baştan elendikleri, elenip de hâkimliğe hak kazanmış yırtıcı pençelerin önüne atıldıkları bir düzenin heyecanına kapılmışlar!

Alkışlar, el çırpmalar, baygınlıklar!

Basında, bilmem kaç özel okulun giriş sınavlarını birincilikle kazanan, üstün zekâlı çocuklar.

Bu gaddar, bu yanlış, bu haksız yarışa eğitim diyeceksek, bunun sonuçlarıyla, «benim kızım üç okulun girişini birincilikle kazandı,» diye şişineceksek, Montreal gibi, ulusların yarıştığı bir yerde, Türkiye'nin esamesi bile okunmamasına ne diyeceğiz? «Üstün milletlerin, aşağı ırktan milletleri yarış pistlerinde silip süpürdüklerini mi?»

Hiçbir şekilde eşit olanaklara sahip olmayan, olması için hiçbir şey yapılmayan insanları yarışlara sokup durursak, kendi basınımızda, bir kaç üstün zekâlı çocuğun fotoğraflarıyla kendimizi oyalasak da, uluslararası bütün yarışlarda aşağılık duygusunun ölümsüz karanlığında bocalayıp dururuz.

Politika, 30.7.1976

Sevgi Soysal, Türk edebiyatının en güçlü hikayeci ve romancılarından biri olarak kalmıyor; zaman zaman gazetelerde yazdığı denemeler ve fikir yazılarıyla olayları derinlemesine kavrayan, tarihsel gelişme süreci içinde asıl yerine koyan yorumlar getiriyordu.

'Bakmak', yazarın son Londra yolculuğuna çıkmadan bu tür yazıları arasından eliyle seçtiği ve düzelttiği örneklerin derlemesiyle oluşmuştur.

'Bakmak', *Sevgi Soysal*'ın yurduna ve sorunlarına son bakışı sayılabilir.